

Jaarverslag NMa

1998

Inhoud jaarverslag NMa over 1998

Voorwoord	5	3.6 Wijze van afdoening	24
I Inleiding	7	3.6.1 Ontheffingsverzoeken	25
II NMa, organisatie en ontwikkeling	9	3.6.2 Klachten	25
2.1 Nieuwe wetgeving van kracht, werkterreinen van de NMa	9	3.6.3 Voorlopige last onder dwangsom	26
2.2 Organisatie NMa	10	3.6.4 Concentratietoezicht	26
2.3 Samenwerking met DTe	10	3.6.5 Bezwaarschriften	28
2.4 Samenwerking met andere toezichthouders	11	3.6.6 Beroep en verzoek voorlopige voorziening	29
2.5 Adviezen	11	IV De besluiten	31
2.6 Internationale samenwerking	12	4.1 Besluiten inzake concentraties	31
2.7 Wijzigingen Europese regelgeving	13	4.1.1 Horizontale concentraties	31
III Het eerste NMa-jaar in hoofdlijnen	15	4.1.2 Verticale concentraties	34
3.1 Instrumentarium Mededingingswet	15	4.1.3 Markten met overheidsinterventie	34
3.2 Het begrip onderneming	16	4.1.4 Markten in transitie	37
3.3 Bestuursrechtelijk kader	16	4.1.5 Vergunning vereist	38
3.3.1 Belanghebbende	16	4.2 Besluiten inzake aanvraag ontheffing	42
3.3.2 Openbaarheid	17	4.2.1 Toegewezen ontheffing	43
3.4 Handhaving	17	4.2.2 Ontheffing niet vereist	44
3.5 Materiële beoordeling	18	4.2.3 Dubbel overheidstoezicht	45
3.5.1 Marktafbakening en relevante markt	18	4.2.4 Aanvraag ontheffing afgewezen	45
3.5.2 Ruimte voor ondernemersgedrag	19	4.3 Besluiten inzake overtredingen van de Mededingingswet	46
3.5.3 Economische machtspositie	19	4.3.1 Verzoeken om voorlopige last onder dwangsom	46
3.5.4 Beoordeling misbruik van economische machtspositie	20	4.3.2 Klachten overtredingkartelverbod	47
3.5.5 Kartelzaken	20	4.3.3 Klachten over misbruik van een economische machtspositie	48
3.5.6 Beleidslijnen bij concentratietoezicht	22	4.4 Overgangsrecht Mededingingswet	51
		Bijlagen	53
		I Besluiten NMa 1998	53
		1. Besluiten inzake concentraties	54
		2. Besluiten inzake aanvraag ontheffing	59
		3. Besluiten inzake klachten	60
		4. Besluiten die voortvloeien uit overgangsrecht	63
		5. Overige besluiten	63
		6. Besluiten op verzoek om inzage	63
		7. Besluiten op bezwaar	64
		II Rechtspraak	67
		1. President Rechtbank Rotterdam	68
		2. College van Beroep voor het bedrijfsleven	69
		3. Nederlandse rechter	70

Voorwoord

Voor u ligt het eerste jaarverslag van de Nederlandse mededingingsautoriteit (NMa). De NMa is sinds 1 januari 1998 actief als toezichthouder op de naleving van de Mededingingswet, die op dezelfde datum van kracht werd.

In het eerste jaar van ons bestaan zijn we geconfronteerd met een groot aantal zaken, veel meer dan bij de oprichting van de NMa was voorzien. Er zijn vele interessante zaken op ons pad gekomen, die ook in de media de nodige aandacht hebben gekregen. Dit heeft erin geresulteerd dat velen de 'kartelpolitie' of 'kartelwaakhond' wisten te vinden en dat het bedrijfsleven er snel van doordrongen raakte dat met de komst van de Mededingingswet de cultuur van de Nederlandse economie was veranderd. Het grote aantal zaken dat op de NMa afkwam, betekende enerzijds een enorme 'uitdaging' voor onze jonge organisatie, anderzijds eiste dit van ons dat wij ons duidelijke prioriteiten moesten stellen in de zaken die wij konden afhandelen en beperkte dit ons in onze mogelijkheden tot het doen van eigen onderzoek. Dankzij de grote inzet van onze medewerkers is er, ondanks de grote werkdruk, veel tot stand gebracht. Een weerslag daarvan treft u aan in dit verslag.

Het mededingingstoezicht is bij uitstek 'people's business'. Er bestaat niet zoiets als een mechanische toepassing van de Mededingingswet. Elke zaak is uniek en iedere keer zijn er andere omstandigheden waarmee bij de beoordeling rekening gehouden moet worden. Dit maakt ons werk ook zo boeiend en afwisselend. In het afgelopen jaar hebben wij zaken uit een veelheid van sectoren mogen afhandelen, op die manier inzicht gekregen in een veelheid van producten en markten en gesproken met vertegenwoordigers in alle geledingen van het bedrijfsleven. De opbouw en verdieping van kennis binnen onze organisatie hebben daarmee een grote vlucht genomen. Deze kennis is noodzakelijk om de diverse markten en

hun structuren te kunnen doorzien en rekening te kunnen houden met specifieke omstandigheden. Deze specifieke omstandigheden kunnen ertoe leiden, dat wij tot een ander oordeel komen dan wellicht op het eerste gezicht verwacht zou worden. In het komende jaar zal de NMa de lijn voortzetten die zij in het eerste jaar van haar bestaan heeft ingezet: niet een louter juridische afweging, maar een analyse waarbij de economische realiteit evenzeer van belang is. Deze realiteit is ook altijd het uitgangspunt bij het afbakenen van markten en de vaststelling of een markt nationaal of internationaal is.

Voor de NMa zal 1999 vooral in het teken staan van de afhandeling van de vele ontheffingsverzoeken die in het kader van de overgangsregeling zijn ingediend. De afhandeling hiervan binnen de gestelde -overigens niet fatale- termijnen trekt een zware wissel op onze organisatie. Het streven is om aan het eind van 1999 verreweg het grootste gedeelte van de ontheffingsverzoeken te hebben weggewerkt. Daarnaast zal in 1999 meer ruimte zijn voor het doen van eigen onderzoek. Deze onderzoeken zullen deels samen met de betrokken branche worden uitgevoerd, maar een deel zal ook bij verrassing gebeuren. Het concentratietoezicht zal in 1999 op volle toeren door blijven draaien. Door de strakke termijnen die de wet hierbij stelt, is de werkdruk navenant hoog. Bij de sectie die de bezwaar- en beroepszaken afhandelt zal de werklast naar verwachting sterk toenemen vanwege het groeiende aantal beslissingen op ontheffingsaanvragen. Ook zullen in 1999 de eerste sancties worden opgelegd, waardoor meer zichtbaar zal worden van het beleid dat de NMa daarin zal voeren. Dan kan ook worden geconcludeerd, in hoeverre het sanctie-instrumentarium waarover de NMa beschikt toereikend is om eerlijke concurrentieverhoudingen af te dwingen.

De NMa is een dienst van het Ministerie van Economische Zaken, maar opereert op een afstand en neemt zelfstandig haar beslissingen. Dit is zoals de wetgever het functioneren van de NMa heeft beoogd en in de praktijk van het eerste jaar bleek dit een goed werkbaar situatie.

Om de zelfstandige positie van de NMa nog duidelijker vorm te geven, heeft de nieuw aangetreden minister het plan opgevat om vroeger dan aanvankelijk was gepland van de NMa een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO) te maken. Een daartoe strekkend wetsvoorstel is in voorbereiding.

Aan de ene kant is er een tendens naar het steeds internationaler worden van het toezicht. Naarmate bedrijven steeds meer over landsgrenzen heen opereren, is het ook noodzakelijk dat toezichthouders internationaal kunnen werken en samenwerken. Anderzijds is ook een decentralisatietendens zichtbaar: Brussel verwijst zaken naar nationale autoriteiten omdat specifieke nationale kennis van de markt noodzakelijk is. Goed overleg tussen de toezichthouders onderling over hoe ze opereren en in welke context blijft nodig.

De NMa is inmiddels al niet meer de nieuwste loot aan de stam van toezichthouders. In 1998 is de Dienst uitvoering en toezicht Elektriciteitswet (DTe) van start gegaan. De komende tijd zal de discussie over de overlappende bevoegdheden van de diverse toezichthouders en het toezicht op de toezichthouders ongetwijfeld opnieuw oplaaien. Ik ben een groot voorstander van concrete afspraken tussen de toezichthouders onderling over onderlinge samenwerking danwel duidelijke terreinafbakening; afspraken zoals de NMa die met de OPTA heeft in de vorm van een protocol. Ik denk dat het de effectiviteit en doelmatigheid van het toezicht niet ten goede zou komen als toezichthouders elkaar proberen de loef af te steken wie op welk terrein het voortouw zou moeten nemen. Als bewakers van de vrije concurrentie zijn we gebaat bij goede onderlinge verhoudingen en duidelijke afspraken.

Mr. A.W. Kist
directeur-generaal

Inleiding

I

1998 was het eerste jaar waarin de nieuwe Mededingingswet van kracht was en het eerste jaar waarin de Nederlandse mededingingsautoriteit (NMa) op de naleving van de nieuwe regelgeving toezicht hield. Daarom is in dit jaarverslag veel aandacht voor de wijze waarop de NMa haar interpretatie van de regels heeft vormgegeven. Ook is er veel aandacht voor de individuele zaken die in het eerste jaar zijn afgehandeld, omdat hieruit kan worden afgeleid welke beleidslijnen zijn ingezet.

In hoofdstuk twee is uiteengezet hoe de organisatie van de NMa eruitziet en hoe de NMa opereert in relatie tot andere toezichthouders in binnen- en buitenland. Omdat de Nederlandse Mededingingswet een afspiegeling is van de Europese mededingingsregels worden ook de relatie tot Brussel en de internationale samenwerking hier toelicht.

Het derde hoofdstuk gaat dieper in op de visie van de NMa op het wettelijk kader dat de basis is van haar functioneren. In dit hoofdstuk worden een aantal kernbegrippen uit de Mededingingswet toegelicht en de manier waarop de NMa ze hanteert in haar besluiten. De Mededingingswet is alleen van toepassing op ondernemingen. Uiteen wordt gezet hoe de NMa het begrip onderneming invult. Ook worden andere belangrijke elementen uit de Mededingingswet hier toegelicht, zoals de wijze waarop de markt wordt afgebakend, de invulling van het begrip 'misbruik van een economische machtspositie' of de toepassing van het instrument 'voorlopige last onder dwangsom'. Tevens wordt in dit hoofdstuk een totaalbeeld gegeven van de zaken zoals de NMa die in 1998 heeft afgehandeld.

Geconcludeerd kan worden dat de NMa in het eerste jaar van haar bestaan met een veel groter aantal zaken is geconfronteerd dan was voorzien. Zo zijn er in 1998 1040 ontheffingsverzoeken onder het overgangsregime ingediend, waar met 350 rekening was gehouden. Absolute koplopers in aantallen ontheffingsverzoeken waren de sectoren zorg, bouw en detailhandel. 486 van deze verzoeken zijn in het verslagjaar afgehandeld, deels in de vorm van een besluit, deels informeel. Omdat een groot deel van de ingediende aanvragen niet compleet was, heeft de NMa forse inspanningen verricht om de aanvragen te completeren. In 1998 werden bij de NMa 266 klachten ingediend, veel meer dan de verwachte 150. Wellicht valt dit grote aantal te verklaren uit het feit dat er met de oprichting van de NMa een nieuwe instantie was waarbij men met klachten terecht kon. Het grootste gedeelte van de klachten richtte zich op verondersteld misbruik van een economische machtspositie. Bij nader onderzoek kon dit in veel gevallen niet worden geconstateerd dan wel onvoldoende worden onderbouwd. 139 klachten zijn in het verslagjaar formeel of informeel afgehandeld.

Een voor Nederland geheel nieuw element in de Mededingingswet was de introductie van concentratiecontrole. Deze toetsing vooraf van fusies, overnames en joint ventures moet voorkomen dat deze vormen van machtsconcentratie als alternatieve methode van kartelvorming gaan functioneren. Een opvallend groot aantal van 154 concentraties werd bij de NMa aangemeld. Voorzien was een aantal van zo'n 50 concentratiemeldingen. Voor het toezicht op concentraties gelden strikte en fatale termijnen. De NMa heeft in beginsel vier weken om te beoordelen of voor een concentratie een vergunning is vereist. Een vergunning is vereist als de NMa reden heeft om aan te nemen dat door de concentratie een machtspositie ontstaat dan wel kan worden versterkt. In 1998 heeft de NMa zes keer besloten dat de partijen een vergunning moesten aanvragen. Nadat de aanvraag voor een vergunning is ingediend, moet de NMa binnen dertien weken beslissen of de vergunning kan worden verleend, wordt geweigerd of onder voorwaarden wordt afgegeven. In het verslagjaar heeft de NMa eenmaal een vergunning geweigerd en tweemaal een vergunning verleend. In twee gevallen hebben de partijen zich teruggetrokken voordat de NMa haar uiteindelijke beslissing had genomen. In één geval is de vergunningaanvraag pas in 1999 ontvangen.

Tot slot worden de bezwaar- en beroepszaken besproken. In 1998 is dit aantal beperkt gebleven. Er werden 36 bezwaarschriften ingediend en tienmaal hebben belangstellenden zich gewend tot de arrondissementsrechtbank te Rotterdam. Naarmate het aantal besluiten dat de NMa heeft genomen zal toenemen, zal naar verwachting het aantal bezwaar- en beroepszaken ook verder toenemen.

Het vierde hoofdstuk bevat de verkorte weergave van de toepassing van de Mededingingswet. In het kort worden hier de meest aansprekende besluiten toegelicht die de NMa in 1998 heeft genomen. Per zaak wordt toegelicht welke partijen betrokken zijn, op welke markt de uitspraak betrekking heeft en wat in het kort het besluit inhoudt. Een compleet overzicht van alle besluiten van de NMa over 1998 is opgenomen op de bijgevoegde cd-rom. In dit hoofdstuk worden tevens de zaken behandeld die vallen onder het overgangsrecht. In de bijlagen zijn ten slotte overzichten opgenomen van alle besluiten die de NMa in 1998 heeft genomen. Daarnaast zijn uitspraken van de civiele rechter en het College van Beroep voor het bedrijfsleven in mededingingszaken opgenomen.

NMa, organisatie en ontwikkeling

II

Op 1 januari 1998 is de nieuwe Mededingingswet in werking getreden als opvolger van de Wet economische mededinging (WEM). De Mededingingswet beoogt de dynamiek van de economie te bevorderen door afspraken en gedragingen die de mededinging beperken niet langer toe te staan; de nieuwe wet is er daarmee op gericht de Nederlandse economie te versterken. Met de Mededingingswet is de Nederlandse wetgeving bovendien in lijn gebracht met de mededingingsregels van het EG-verdrag. De wet werd op 20 maart 1997 aangenomen door de Tweede Kamer en op 20 mei door de Eerste Kamer. Op 22 mei 1997 is de Mededingingswet gepubliceerd in Staatsblad 242.

2.1 Werkerreinen van de NMa

Met de inwerkingtreding van de Mededingingswet op 1 januari 1998 werd de Nederlandse mededingingsautoriteit, kortweg de NMa, voor de buitenwereld actief. De nieuwe organisatie onder leiding van directeur-generaal mr. A.W. Kist is belast met het toezicht op de naleving van de nieuwe Mededingingswet en de uitvoering van de taken die uit de wet voortvloeien. Die taken bestaan uit het toezicht houden op 'gezonde' concurrentie in de markt door het houden van toezicht op concentraties (fusies en overnames), het behandelen van ontheffingsaanvragen van ondernemingen en door het behandelen van klachten en het verrichten van onderzoek.

De publieke inauguratie van de NMa vond plaats op 25 november 1997 in het Kurhaus in Scheveningen. Bij deze gelegenheid waren tal van prominenten aanwezig, waaronder Z.K.H. de Prins van Oranje, Europees

commissaris K. van Miert, toenmalig minister van Economische Zaken dr. G.J. Wijers en vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven, advocatuur, rechterlijke macht en diverse buitenlandse mededingingsautoriteiten.

Het karakter van de Mededingingswet is in een aantal opzichten anders dan dat van de Wet economische mededinging. Er is sprake van een verbodsregime: afspraken en gedragingen die de mededinging beperken, zijn verboden, tenzij de betreffende organisatie een vrijstelling of een ontheffing heeft gekregen. Het toezicht op concentraties was voor Nederland een nieuw element in de wetgeving.

De Mededingingswet verbiedt:

- kartelafspraken;
- misbruik van een economische machtspositie;
- concentraties (fusies, overnames en bepaalde typen joint ventures) zonder voorafgaande melding.

Kartelafspraken

Kartels zijn afspraken tussen ondernemingen (zoals overeenkomsten of besluiten) of onderling afgestemde feitelijke gedragingen die de mededinging op (een deel van) de Nederlandse markt beperken. Sinds 1 januari 1998 geldt een algemeen verbod op kartels. De Mededingingswet wijkt in dit opzicht af van de oude Wet economische mededinging (WEM). De Wet economische mededinging ging uit van het misbruikstelsel: kartels waren toegestaan, tenzij uitdrukkelijk verboden. Bovendien golden er algemene verboden voor zware kartelvormen. Zoals gezegd draait de huidige Mededingingswet de zaken om: alle kartels zijn verboden, tenzij uitdrukkelijk via een ontheffing toegestaan.

Misbruik van economische machtspositie

Een onderneming die zo machtig is dat deze zich weinig hoeft aan te trekken van overige marktpartijen (concurrenten, leveranciers, afnemers of eindgebruikers) kan een bedreiging vormen voor de open en vrije markt als zij misbruik maakt van haar economische machtspositie. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als een onderneming extreem hoge prijzen rekent, onredelijke leveringsvoorwaarden hanteert, bepaalde afnemers uitsluit van levering, verschillende prijzen rekent voor gelijke

prestaties, concurrenten uit de markt drukt of voorkomt dat nieuwe ondernemingen tot de markt toetreden door bijvoorbeeld het hanteren van extreem lage prijzen. Het hebben van een economische machtspositie vormt op zich geen probleem en is dan ook niet verboden. De Mededingingswet wordt pas overtreden als een onderneming haar machtspositie misbruikt.

Toezicht op concentraties

Concentraties van ondernemingen kunnen resulteren in machtige ondernemingen die dominant genoeg zijn om op een bepaalde markt de mededinging significant te beïnvloeden of uit te schakelen. Om dit te voorkomen is in de nieuwe Mededingingswet gekozen voor een systeem van preventieve toetsing van concentraties van ondernemingen die bepaalde omzetzijden te boven gaan. Dit houdt in, dat voorgenomen fusies en overnames moeten worden gemeld bij de NMa en niet tot stand gebracht mogen worden voordat de NMa de concentratievoornemens op hun gevolgen voor de concurrentie heeft beoordeeld.

De Mededingingswet heeft alleen betrekking op ondernemingen die (mede) op de Nederlandse markt actief zijn. Activiteiten op de Nederlandse markt kunnen echter ook onderworpen zijn aan Europese mededingingswetgeving. Zaken die in dit verband in 1998 aandacht vroegen, worden behandeld in paragraaf 2.6.

2.2 Organisatie NMa

Op 1 januari 1998 had de organisatie zeventig medewerkers in dienst. In de loop van 1998 groeide het aantal medewerkers van de NMa uit tot circa honderd personen.

De organisatiestructuur van de NMa kent drie operationele secties en één stafsectie. In de operationele secties wordt nauw samengewerkt in (interdisciplinaire) teams van vooral juristen en economen.

De sectie Onderzoek, Toezicht en Ontheffingen (OTO) is de grootste afdeling binnen de NMa. De werkzaamheden van de sectie bestaan uit de behandeling van verzoeken om ontheffing van het kartelverbod, het opsporen en onderzoeken van (verboden) kartelafspraken en het onderzoeken van misbruik van economische machtsposities. Dit laatste doet de sectie naar aanleiding van bij de NMa ingediende klachten of op eigen initiatief.

De sectie ConcentratieControle (CoCo) heeft tot taak om binnen scherpe wettelijke termijnen vast te stellen of een gemelde concentratie (fusie, overname of joint venture) vergunningplichtig is. Die vergunningplicht hangt af van het effect van voorgenomen concentraties voor de mededinging op de Nederlandse markt. Indien er een 'economische machtspositie' lijkt te ontstaan of te

worden versterkt, dan wordt een vergunning vereist. Bij de vergunningplichtige concentraties wordt vervolgens bekeken of en onder welke condities een vergunning kan worden afgegeven.

De sectie Beschikkingen, Bezwaar en Beroep (BBB) is belast met de afwikkeling van de bezwaarzaken en het opstellen van sanctiebeschikkingen. Ook vertegenwoordigt de sectie de directeur-generaal bij beroepszaken.

De stafsectie Algemeen Beheer & Control (ABC) houdt zich bezig met taken op het gebied van personeelszaken, financiële administratie, informatietechnologie en -beheer, bibliotheek, archief, drukwerk, post en voorlichting.

De NMa heeft een Adviescommissie bezwaarschriften Mededingingswet. De commissie adviseert de directeur-generaal over de door hem te nemen beslissingen op bezwaren tegen beschikkingen omtrent het opleggen van een boete of een last onder dwangsom vanwege overtreding van het kartelverbod of het verbod van misbruik van een economische machtspositie. De commissie telt acht leden: mr. A. Geurtsen (voorzitter), mr. drs. R.C. van Houten (vice-voorzitter), mr. R.E. Bakker, mevrouw mr. M.C.M. van Dijk, mr. B.J. Drijber, prof. mr. E.H. Hondius, prof. mr. J.H. Jans, en prof. mr. L. Timmerman. Daarnaast wordt de NMa ter zijde gestaan door de volgende adviseurs: mr. B. Baardman, mr. D.C. Buijs en prof. mr. K.J.M. Mortelmans.

2.3 Samenwerking met DTe

Op 1 augustus 1998 is het eerste gedeelte van de Elektriciteitswet 1998 in werking getreden. De nieuwe wet geeft uitvoering aan de Europese richtlijn voor liberalisering van de elektriciteitsmarkt. De Dienst uitvoering en toezicht Elektriciteitswet (DTe) is opgericht om deze wet uit te voeren en toe te zien op de naleving. DTe valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Economische Zaken. DTe is ondergebracht bij de NMa, omdat er raakvlakken zijn met de Mededingingswet.

Onderbrenging bij de NMa zal de consistentie van opvattingen over mededinging ten goede komen. DTe maakt inmiddels beheersmatig deel uit van de organisatie van de NMa.

De werkzaamheden en taken van DTe

In het kader van de uitvoering van de Elektriciteitswet is DTe specifiek belast met het:

- vaststellen van de tariefstructuren en voorwaarden voor het transport van elektriciteit,
- met inachtneming van het belang van een betrouwbaar, duurzaam, doelmatig en milieuhygiënisch verantwoord functioneren van de elektriciteitsvoorziening,
- belang van de bevordering van de ontwikkelingen op de elektriciteitsmarkt (na de inwerkingtreding van de

- relevante artikelen in de Elektriciteitswet 1998);
- vaststellen van de individueel door de beheerders van elektriciteitsnetten te hanteren tarieven, met inbegrip van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering van de netbeheerders (na de inwerking-treding van de relevante artikelen in de Elektriciteitswet 1998);
- eenmaal in de twee jaar beoordelen of de netbeheerders in voldoende mate en op doelmatige wijze in de totale behoefte aan transportcapaciteit kunnen voorzien, aan de hand van de door de netbeheerders ingediende ramingen van de behoefte aan transportcapaciteit;
- eenmaal in de twee jaar beoordelen of de vergunning-houders in voldoende mate en op doelmatige wijze kunnen voorzien in de behoefte, aan de hand van de door vergunninghouders voor de levering van elektriciteit aan beschermde afnemers ingediende ramingen van de totale behoefte aan elektriciteit van de beschermde afnemers;
- adviseren van de minister van Economische Zaken over:
 - aanvragen om instemming met de aanwijzingen van de netbeheerders;
 - aanvragen om leveringsvergunningen;
 - aanvragen om ontheffingen tot aanwijzing van een netbeheerder;
 - tarieven voor de levering van elektriciteit aan beschermde afnemers.

De directeur-generaal van de NMa kan voor de taken en bevoegdheden die in de Elektriciteitswet 1998 aan DTe zijn toegekend, algemene en bijzondere aanwijzingen geven voor begrippen die worden gehanteerd bij de toepassing van de Mededingingswet.

2.4 Samenwerking met andere toezicht-houders

Samenwerking met de OPTA

De NMa en de toezichthouder van de post- en telecom-municatiesector, de Onafhankelijke Post en Telecommuni-catie Autoriteit (OPTA), hebben in 1998 een protocol opgesteld met afspraken over hun samenwerking. De afspraken hebben betrekking op zaken die op het terrein van beide toezichthouders liggen. Uitgangspunten voor de samenwerking tussen de NMa en de OPTA zijn een doelmatige en doeltreffende wetshandhaving en besluitvorming, en een consistente uitleg en toepassing van algemene en sectorspecifieke mededingingsregels. De afspraken die beide instanties hebben gemaakt, moeten ervoor zorgen dat de taakverdeling duidelijk is, welke van de beide toezichthouders ook wordt benaderd. In het protocol staat wanneer en op welke wijze de NMa en de OPTA zullen samenwerken. Dat is het geval als in een bepaalde zaak zowel de NMa als de OPTA bevoegd is, bijvoorbeeld als er sprake is van misbruik van een economische machtspositie door een onderneming uit de post- of telecommunicatiesector. Als een zaak op beider

terrein ligt, overleggen de twee toezichthouders wie de zaak het beste kan afhandelen. Die beslissing hangt onder meer af van de wettelijke mogelijkheden, de beschikbare capaciteit en de aanwezige expertise. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over de uniforme interpretatie van begrippen.

Zo werkten de OPTA en de NMa samen in een zaak naar aanleiding van een klacht tegen KPN Telecom die leidde tot een voorlopig oordeel in december van het verslagjaar. De OPTA en NMa waren van mening dat KPN aan derden een te hoge prijs voor de levering van gegevens van telefoonabonnees vraagt en te beperkende voorwaarden oplegt. Hiermee handelt de onderneming in strijd met de telecomcommunicatieregelgeving en maakt zij misbruik van haar machtspositie (artikel 24 van de Mededingingswet).

Samenwerking met andere toezichthouders

Met nationale toezichthouders, waaronder bijvoorbeeld De Nederlandsche Bank, de Verzekeringskamer en het College van Toezicht Sociale Verzekeringen, zijn in 1998 op diverse niveaus contacten gelegd. In voorkomende gevallen wordt wederzijds algemene informatie uitgewisseld en zonodig samengewerkt en stelt men elkaar op de hoogte van - voor de toezichthouder relevante - genomen besluiten.

Met het Commissariaat voor de Media, dat onder andere toeziet op nevenactiviteiten van publieke omroepen, is de afspraak gemaakt dat het bij een vermoeden van samen-loop van de mediawetgeving met de Mededingingswet, de NMa dit laat weten.

Met De Nederlandsche Bank en de Verzekeringskamer wordt samengewerkt daar waar sprake is van het overlappen van toezichthoudende taken. Vanaf 1 januari 2000 zal de NMa het toezicht op de concentraties in de financiële sector van hen overnemen. Nu al is de NMa bevoegd om bij misbruik van een economische machts-positie of kartelafspraken op te treden.

2.5 Adviezen

De NMa heeft in 1998 een aantal keren een advies uitgebracht over de concurrentieaspecten in verschillende sectoren.

Visie op marktwerking in uitvoering sociale zekerheid

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de directeur-generaal van de NMa een advies gevraagd over de toekomstige organisatie van de uitvoering van de sociale verzekeringen. In juni 1998 heeft de NMa haar reactie op de adviesaanvraag gepresenteerd. De reactie was uiteraard geschreven vanuit het perspectief van de toezichthouder op de naleving van de Mededingingswet. Daarbij werd vooral gekeken naar de huidige en naar de beoogde, toekomstige marktstructuur en de concurrentie-

verhoudingen daarbinnen. Uitgangspunt van de reactie was dat marktwerking op de markt voor de uitvoering van de sociale zekerheid zeer wel mogelijk is. Er zijn echter factoren die een effectieve marktwerking kunnen beperken. Zo is het voor een effectieve concurrentie nodig dat het aantal aanbieders toeneemt en de marktaandelen meer evenredig over partijen worden verdeeld en dat toetredingsdrempels voor nieuwe aanbieders op de markt niet te hoog zijn.

Aan de vraagzijde van de markt is het wenselijk dat er meer partijen komen (sectoren en afzonderlijke bedrijven als opdrachtgever), opdrachtgevers eenvoudiger van uitvoeringsinstelling kunnen wisselen en dat er gewerkt wordt met openbare aanbestedingsprocedures. Deze en andere kritische succesfactoren werden in de reactie onder de aandacht van de staatssecretaris gebracht.

Visie op vergunningen in telecomcommunicatiemarkt

In juni 1998 ontving de directeur-generaal van de NMa een verzoek van de hoofddirecteur Telecommunicatie en Post van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat om advies uit te brengen. Het betrof een vraag over de gevolgen voor de mededinging van de overdracht van de vergunningen voor mobiele communicatie van Orange en Tele Danmark aan Tulip. De conclusie van het advies luidde dat de overdracht van de vergunningen als zodanig geen negatieve gevolgen heeft voor de mededinging en dat er om die reden geen aanleiding bestond voor de minister van Verkeer en Waterstaat toestemming voor de overdracht te weigeren. In het licht van de voorgenomen wijziging van de aandeelhoudersstructuur van Tulip werd de minister in overweging gegeven aan de toestemming het voorschrift te verbinden dat partijen vooraf de minister van Verkeer en Waterstaat informeren over wijzigingen van de aandeelhoudersstructuur. Een voornemen tot wijziging kan dan worden getoetst aan de Mededingingswet en/of de Wet op de telecomcommunicatievoorziening.

Visie op sectoren in transitie

De minister van Economische Zaken verzocht de directeur-generaal van de NMa in augustus 1998 een uitvoeringstoets te verrichten op het concept-wetsvoorstel Gaswet. In de in september 1998 afgegeven uitvoeringstoets gaf de directeur-generaal van de NMa aan dat hij, gelet op de huidige constellatie op de gasmarkt, aarzeling heeft bij de in het wetsvoorstel vervatte benadering van onderhandelde toegang. Een overgangsperiode waarin uitgaan wordt van gereguleerde toegang zou de doeltreffendheid van de beleidsvoornemens kunnen vergroten, terwijl ook de toezichtrol van de NMa een duidelijk kader zou kennen. Indien toch gekozen wordt voor onderhandelde toegang moet een aantal aanvullende voorwaarden effectief toezicht waarborgen. Het gaat daarbij enerzijds om aanpassingen in het voorstel voor

versterking van de toezichthoudende positie van de NMa en anderzijds om het voorzien in de benodigde mensen en middelen voor uitvoering van de extra taken door de NMa.

2.6 Internationale samenwerking

De Mededingingswet is georiënteerd op de Europese mededingingswetgeving. Binnen de NMa worden de bijdragen aan Europese zaken gecoördineerd en voorbereid door de Werkgroep EU-zaken. Voornaamste taak van deze werkgroep is eraan mee te werken dat Nederland als lidstaat bijdraagt aan een evenwichtige rechtspraktijk in alle EU-landen. Hiertoe raadpleegt DG IV, het directoraat-generaal van de Europese Commissie dat belast is met de uitvoering van de Europese mededingingswetgeving, de NMa via adviescomités.

Inbreng in adviescomités concentratie-toezicht

Om eenduidigheid te bevorderen in de beoordeling van concentratiezaken in de lidstaten van de EU voert de Europese Commissie deze zaken uit in nauw en voortdurend contact met de nationale mededingingsautoriteiten in de lidstaten. Daartoe kunnen deze hun opmerkingen over de betreffende procedures indienen. Het gaat hierbij om procedures voor fusies en overnames die vanwege de omzetgrenzen in de Concentratieverordening 'in Brussel' gemeld moeten worden. Een adviescomité voor concentraties, onder meer samengesteld uit vertegenwoordigers van de mededingingsautoriteiten van lidstaten, moet vóór het vaststellen van iedere beschikking worden geraadpleegd. Dit comité brengt advies uit over de ontwerpbeschikking van de Europese Commissie, waarna de laatste met het uitgebrachte advies zoveel mogelijk rekening houdt.

In 1998 leverde de NMa bijdragen aan adviescomités over de hieronder genoemde concentraties:

- Zaak IV/M 920 - Samsung/AST.
- Zaak IV/M 950 - Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim.
- Zaak IV/M 970 - KS/ITW Signode/Titan.
- Zaak IV/M 986 - Agfa-Gevaert/DuPont.
- Zaak IV/M 993 - Bertelsmann/Kirch/Premiere.
- Zaak IV/M 1016 - Price Waterhouse/Coopers&Lybrand.
- Zaak IV/M 1027 - Deutsche Telekom/Betaresearch.
- Zaak IV/M 1096 - WorldCom/MCI.
- Zaak IV/M 1157 - Scanska/Scancem.
- Zaak IV/M 1225 - Enso/Stora.

Inbreng in adviescomités en hoorzittingen over kartelzaken en misbruik van een economische machtspositie
In de adviescomités brengen de lidstaten advies uit over conceptbeschikkingen van de Europese Commissie met betrekking tot het kartelverbod van artikel 85 en het verbod op misbruik van een economische machtspositie

van artikel 86. Nederland wordt vertegenwoordigd door het Ministerie van Economische Zaken, de NMa en afhankelijk van het onderwerp mede door een ander ministerie. Indien de Commissie het voornemen heeft een boete op te leggen aan een onderneming, volgt na het adviescomité aangaande het conceptbesluit een adviescomité aangaande de (hoogte van) de boete zelf.

De NMa is aanwezig geweest bij zeven hoorzittingen. Het ging hierbij om procedures met betrekking tot individuele zaken op grond van de artikelen 85 en 86 van het EG-verdrag. Bij de hoorzittingen werden de partijen en belanghebbenden uitgenodigd commentaar te geven op de 'Punten van Bezwaar' van de Europese Commissie. Geadviseerd wordt over onderstaande, min of meer vaste onderwerpen.

Bij artikel 85 beschikkingen:

- De vraag of de Commissie terecht heeft geconcludeerd dat artikel 85 en/of artikel 86 van het EG-verdrag van toepassing is (het begrip onderneming, effect op de handel tussen lidstaten, mededingingsbeperking, relevante markt, boete).
- De vraag of de Commissie terecht heeft geconcludeerd dat er wel/geen ontheffing moet worden verleend (ontheffingsvoorwaarden artikel 85, lid 3, EG-verdrag).

Bij artikel 86 beschikkingen:

- De vraag of de Commissie terecht heeft geconcludeerd dat artikel 86 van toepassing is (het begrip onderneming, effect op de handel tussen lidstaten, relevante markt(en), economische machtspositie, misbruik, boete).

De NMa nam verder deel aan onder meer de volgende adviescomités van de Europese Commissie aangaande de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het EG-verdrag:

- Zaak IV 35.733 - VW/Audi.
- Zaak IV 35.280 - SICASOV.
- Zaak IV 35.134 - TACA.
- Zaak IV 33.708 - British Sugar.
- Zaak IV 35.691 - District Heating.
- Zaak IV 36.253 - P&O/Stena.
- Zaak IV 35.079 - Whitbread.
- Zaak IV 36.237 - TPS (television by satellite).
- Zaak IV 34.466 - Greek Ferries.

Inbreng in algemene adviescomités

Bovendien gaf de NMa in 1998 tweemaal in een Algemeen Adviescomité het Nederlandse standpunt weer.

In dit Algemeen Adviescomité komen meer algemene procedurele en beleidsmatige onderwerpen aan de orde die voor de mededingingspraktijk van belang zijn.

De adviezen in 1998 hadden betrekking op het functioneren van de adviescomités (samenstelling, inbreng en gang van zaken tijdens adviescomités) en op de herziening van de vervoersverordening en verordening

99 (homologatie meldingsformulier en hoorzittingen).

Conferenties directeuren-generaal

In het verslagjaar hebben het Ministerie van Economische Zaken en de NMa aan de twee conferenties van de directeuren-generaal van mededingingsautoriteiten van de EU-lidstaten deelgenomen. Belangrijke onderwerpen waren de intensivering van de samenwerking tussen mededingingsautoriteiten, voortbouwend op de 'Bekendmaking samenwerking tussen de Europese Commissie en de nationale mededingingsautoriteiten', en de verhouding tussen de mededingingsautoriteiten en de sectorspecifieke toezichthouders.

OESO

Het Ministerie van Economische Zaken en de NMa nemen deel aan OESO-bijeenkomsten van de Competition Law & Policy Committee. Belangrijke onderwerpen in 1998 waren 'The OECD review of regulatory reform in the Netherlands', waarbij veel aandacht werd besteed aan het Nederlandse mededingingsbeleid, en de Nederlandse verhouding tussen de algemene mededingings-toezichthouder(s) en sectorspecifieke toezichthouders. De OECD heeft in februari 1999 het rapport uitgebracht 'The OECD review of regulatory reform in the Netherlands'. Het rapport geeft een beschrijving van de wijzigingen die zich hebben voorgedaan met betrekking tot beleid om te komen tot meer economische dynamiek. Een van de conclusies in het rapport is dat het beleid gericht op marktwerking ertoe heeft bijgedragen dat eerder behaalde economische voordelen als gevolg van hervormingen op het gebied van zekerheid op de arbeidsmarkt en sociale zekerheid, zijn vastgehouden en zelfs vergroot. De inwerkingtreding van de nieuwe Mededingingswet en de oprichting van de NMa komen in het rapport aan de orde. De OECD heeft de NMa bij de totstandkoming van het rapport geraadpleegd, met name met betrekking tot de vraag hoe in Nederland het mededingingsbeleid vorm wordt gegeven.

2.7 Wijzigingen Europese regelgeving

De Mededingingswet sluit aan op de Europese regelgeving en verwijst daar soms ook naar. De wijzigingen in het Europese mededingingsrecht zijn daarom van belang voor de uitvoering van de Mededingingswet. Hieronder worden de belangrijkste (op handen zijnde) wijzigingen weergegeven.

Groenboek verticale mededingingsregelingen

De Europese Commissie heeft plannen een nieuwe vrijstelling te maken voor de verticale mededinging in plaats van de huidige drie. De NMa vormt samen met het Ministerie van Economische Zaken de Nederlandse vertegenwoordiging in de discussie bij de Europese Commissie en de Europese Raad. De nieuwe aanpak bij

verticale mededinging legt meer de nadruk op een economische analyse (marktaandeeldrempel en de effecten op de markt van de afspraken) en minder op een strikt juridische interpretatie van de afspraken. Om de nieuwe aanpak te kunnen realiseren in de vorm van een nieuwe machtingsverordening moet de Commissie worden gemachtigd door de aanpassing van Verordening 17 en 19 van de Raad. De NMa is tevens met het Ministerie van Economische Zaken vertegenwoordigd bij de discussie over de aanpassing van deze verordeningen. Verordening 17 regelt de toepassing van het Europese kartelverbod (artikel 85) en misbruik van een economische machtspositie (artikel 86). Verordening 19 regelt de bevoegdheid tot het uitvaardigen van groepsvrijstellingen. De huidige vrijstellingen lopen op 1 januari 2000 af.

Wijzigingen Europese Concentratieverordening

Sinds 1 maart 1998 is een aantal wijzigingen in de Europese Concentratieverordening van 21 december 1989 van kracht. Deze wijzigingen zijn voor het Nederlandse concentratietoezicht om de volgende redenen onder meer van belang omdat voor concentratietoezicht het 'one-stop shop'-principe geldt: concentraties moeten ofwel bij de NMa (of andere nationale mededingingsautoriteiten) ofwel bij de Europese Commissie worden gemeld, maar nooit op nationaal en Europees niveau tegelijk. Door de wijziging van de Concentratieverordening zullen wat vaker voorgenomen concentraties gemeld moeten worden bij de Europese Commissie in plaats van bij de NMa. De wijzigingen van de Concentratieverordening hebben betrekking op de volgende zaken:

- invoering van een 'tweede' serie omzetc drempels met als doel meervoudige nationale meldingen te vermijden;
- een wijziging in de behandeling van gemeenschappelijke ondernemingen;
- meer flexibele regels voor verwijzing van concentraties naar lidstaten;
- wijziging in de regeling omtrent de wachtperiode waarin een concentratie niet tot stand mag worden gebracht;
- de mogelijkheid voor de Commissie om verbintenissen aan het einde van een eerste-faseonderzoek te aanvaarden;
- gewijzigde regels voor de berekening van de omzet van kredietinstellingen en andere financiële instellingen.

De bestaande serie omzetc drempels om te bepalen of sprake is van een concentratie met een communautaire dimensie en daarmee de exclusieve bevoegdheid van de Europese Commissie om een concentratie te toetsen is ongewijzigd gebleven. Concentraties die geen communautaire dimensie hebben, moeten vaak bij de bevoegde mededingingsautoriteiten van meerdere lidstaten worden gemeld. Om de administratieve belasting te beperken, is gekozen voor een 'tweede serie omzetc drempels'. De introductie van de tweede serie drempels maakt meervoudige melding vaker overbodig:

sinds 1 maart vallen ook concentraties die deze tweede serie omzetc drempels overschrijden onder de exclusieve competentie van de Europese Commissie.

Zowel voor de al bestaande als voor de tweede serie omzetc drempels geldt de zogenoemde 2/3-regel, die inhoudt dat er geen sprake is van een communautaire dimensie indien alle betrokken ondernemingen meer dan tweederde van hun totale omzet in de Gemeenschap in eenzelfde lidstaat behalen. De concentratie wordt dan getoetst door de bevoegde nationale mededingingsautoriteit(en). In 1998 zijn twee concentraties door de NMa getoetst, omdat door de 2/3-regel de Commissie niet bevoegd was. Dit betrof de fusie tussen Vendex Food-De Boer Unigro (zaak 811) en de fusie tussen Compagnie Generale des Eaux-Havas (zaak 384).

Structurele gemeenschappelijke ondernemingen

In een andere wijziging wordt de definitie voor een concentratie gewijzigd voorzover deze betrekking heeft op joint ventures. Het onderscheid tussen coöperatieve en concentratieve gemeenschappelijke ondernemingen is vervallen. De oprichting van alle gemeenschappelijke ondernemingen die duurzaam een zelfstandige economische eenheid tot stand brengen, wordt nu als concentratie in de zin van de Concentratieverordening beschouwd; indien nodig worden de coördinatieaspecten van het concurrentiegedrag tussen de moederondernemingen van de gemeenschappelijke onderneming in het kader van de concentratieprocedure getoetst aan de criteria van artikel 85, lid 1 en lid 3 van het EG-verdrag.

Het eerste NMa-jaar in hoofdlijnen

III

Het toezicht op de naleving van de Mededingingswet is door de wetgever opgedragen aan de NMa. De Mededingingswet en het voor de naleving van die wet geregelde toezicht voorzien in het waarborgen van keuzevrijheid van de afnemers en de instandhouding van de vrijheid voor ondernemingen om te kunnen concurreren met andere ondernemingen. Daarom wordt de NMa ook wel de waakhond van de economische democratie genoemd. Vrijheid om te kiezen en vrijheid om te concurreren zijn essentieel in een moderne markteconomie. Werkzame mededinging stimuleert ondernemingen immers om kapitaal en arbeid zo efficiënt mogelijk in te zetten en voortdurend te streven naar technologische vernieuwing. Ondernemingen worden als gevolg van concurrentie geprikkeld om optimaal te presteren in termen van prijs, kwaliteit en keuzemogelijkheden, hetgeen voor de consument van groot belang is.

Ook ondernemingen zelf zijn gebaat bij bescherming van de werkzame mededinging. Voldoende concurrentie op de thuismarkt maakt het bedrijfsleven weerbaarder tegenover internationale concurrenten. Voldoende mededinging leidt er immers toe dat sectoren die (nog) niet geconfronteerd worden met internationale concurrentiedruk (afgeschermdesectoren) als gevolg van mededinging op de nationale markt tot meer efficiëntie worden geprikkeld. Voorbeeld van afgeschermdesectoren zijn allerlei vormen van dienstverlening en sectoren waarin de overheid om diverse redenen een flinke vinger in de pap heeft, zoals het openbaar vervoer en de gezondheidszorg. Adequate mededingingswetgeving gekoppeld aan een scherp mededingingstoezicht resulteert in het bijzonder voor deze afgeschermdesectoren in lagere kosten en prijzen. Deze lagere kosten en prijzen leiden ertoe dat de sectoren die wel onderhevig zijn aan internationale concurrentiedruk hun goederen en diensten tegen betere (financiële) condities kunnen inkopen bij ondernemingen in de afgeschermdesectoren. Door voldoende mededinging in de afgeschermdesectoren kunnen de internationaal opererende sectoren beter concurreren. Het positieve effect van dit mechanisme moet niet worden onderschat in een open economie als de Nederlandse.

Ten slotte beoogt het mededingingstoezicht markten voldoende open te houden voor de nieuwe toetreders, in het bijzonder voor startende ondernemingen. Dit werkt weer bevorderend voor het bedenken en ontsluiten van technologische vernieuwingen en toepassingen en vergroot de economische dynamiek.

3.1 Instrumentarium Mededingingswet

Het toetsingskader dat de Mededingingswet biedt op het gebied van het kartelverbod en de mogelijkheid van ontheffing van dat verbod (artikel 6 en 17 Mw), het verbod op misbruik van economische machtsposities (artikel 24 Mw) en het concentratietoezicht (hoofdstuk 5 Mw), is algemeen van aard en via 'open normen' geformuleerd. Kern van zo'n algemeen toetsingskader is dat van geval tot geval een beoordeling moet worden gemaakt van de specifieke marktomstandigheden en concurrentieverhoudingen. Bij de beoordeling bieden de beschikkingenpraktijk van de Europese Commissie en de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen op het gebied van het mededingingsrecht overigens een belangrijk handvat. Een algemeen toetsingskader biedt als voordeel dat het instrumentarium van de Mededingingswet een zekere mate van flexibiliteit kent in zijn toepassingsmogelijkheden en dat door de NMa voortdurend rekening gehouden kan worden met veranderende markten en marktomstandigheden.

De eerste ervaringen met het instrumentarium dat de Mededingingswet biedt, laten de NMa zien dat dit instrumentarium een werkbaar kader biedt om het algemene mededingingstoezicht in concrete, specifieke situaties effectief toe te passen.

3.2 Het begrip onderneming

Om vast te stellen of de bepalingen uit de Mededingingswet in een specifieke zaak van toepassing zijn, is het allereerst nodig te bepalen of in een bepaalde zaak sprake is van een onderneming. De Mededingingswet ziet immers niet toe op entiteiten die geen ondernemingsactiviteiten verrichten. Voor de interpretatie van het begrip onderneming in de Mededingingswet is aangesloten bij hetgeen in het Europese mededingingsrecht is geformuleerd: 'elke eenheid (...) die een economische activiteit uitoefent, ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd.' Uit de Europees rechtelijke jurisprudentie blijkt dat het feit dat een activiteit die gewoonlijk is toevertrouwd aan publiekrechtelijke organen, in zichzelf niet afdoet aan het economische karakter van de activiteit. Kernvraag is dus of een entiteit deelneemt aan het economisch verkeer.

In veel gevallen is het vanzelfsprekend dat sprake is van entiteiten die economische activiteiten verrichten. In andere situaties ligt dit evenwel minder voor de hand en verdient de vraag of een entiteit een economische activiteit verricht bijzondere aandacht. De toepassing van het begrip onderneming kan in het bijzonder problemen opleveren in situaties waarin overheidsactiviteiten grenzen aan ondernemingsactiviteiten. In dat geval moet bezien worden of de overheid handelt vanuit een aan haar toekomende of opgedragen overheidstaak dan wel als onderneming. Gedurende het verslagjaar is in een aantal zaken een uitspraak gedaan over de toepasselijkheid van het begrip onderneming. Zo heeft de NMa in een aantal sectoren waarin de overheid een sterk ordenende en sturende rol heeft en de vrijheid om te concurreren van overheidswege is ingeperkt, vastgesteld dat het begrip onderneming desondanks toch van toepassing is, omdat sprake is van economische activiteiten. In een aantal besluiten is vastgesteld dat ziekenhuizen, ziekenfondsen en uitvoeringsinstellingen voor werknemersverzekeringen economische activiteiten verrichten en bijgevolg als onderneming in de zin van de Mededingingswet kunnen worden gekarakteriseerd. In andere sectoren, waarin de overheid eveneens een ordenende en sturende rol heeft, heeft de NMa echter vastgesteld dat deze interveniërende rol samenhangt met de uitvoering van een publieke taak. In dit verband is vastgesteld dat de brandweer te Egmond en het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen niet als onderneming konden worden beschouwd in de zaken waarin zij als partijen optraden, gelet op de door hen te verrichten taken van algemeen belang (zie ook zaak 52/Hotel Zuiderduin - Brandweer te Egmond en zaak 119/Loke - CBR).

3.3 Bestuursrechtelijk kader

3.3.1 Belanghebbende

In paragraaf 1 van dit hoofdstuk is reeds vastgesteld dat de Mededingingswet onder andere het belang van de consument dient. Serieuze klachten van consumenten

worden derhalve ernstig genomen. Ook wordt bij de prioritering van de behandeling van de klachten rekening gehouden met het aspect of de uitkomst van de afhandeling van de klacht ten goede kan komen aan de consument. De Mededingingswet biedt dan ook de mogelijkheid om de klachten die daarvoor in aanmerking komen met voorrang en ambtshalve te behandelen. Bijvoorbeeld wanneer bij een eerste beoordeling een ernstige inbreuk lijkt te zijn gemaakt. Deze discretionaire bevoegdheid om al dan niet een onderzoek in te stellen, vindt zich juist in het geval dat een belanghebbende in de zin van de Awb een klacht (in Awb-termen 'aanvraag') indient; in zo'n geval kan de NMa verplicht worden een beslissing te geven. Het indienen van een klacht door iemand die geen belanghebbende in de zin van de Awb is, kan derhalve zinvol en waardevol zijn.

Het belanghebbende begrip speelt dus een rol bij de vraag of een klacht door de NMa in behandeling wordt genomen als een aanvraag in juridische zin. Ingevolge artikel 1:2, eerste lid, Awb wordt onder belanghebbende verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit betrokken is. Vaste jurisprudentie bepaalt dat men belanghebbende is als aan de volgende cumulatieve voorwaarden is voldaan. Het moet een 'eigen belang' zijn, dat 'objectief bepaalbaar' is, het moet een 'actueel' en een 'bijzonder persoonlijk' belang zijn, dat 'rechtstreeks is betrokken' bij het gevraagde besluit. Slechts indien de indiener van een aanvraag of een bezwaarschrift aan deze voorwaarden voldoet, wordt het in behandeling genomen.

Het belanghebbende-begrip speelt ook bij de voorbereiding van bepaalde besluiten een centrale rol, aangezien de stukken voor belanghebbenden ter inzage liggen en slechts belanghebbenden het recht hebben hun zienswijze te geven of gehoord te worden. Voor de Awb is de consument dus niet in alle gevallen belanghebbende.

In het verslagjaar heeft de directeur-generaal enkele malen een besluit genomen waarbij overwegingen werden gewijd aan het begrip belanghebbende.

Zo werd de klacht van een rijschoolhouder die in het bezit was van een drogistendiploma tegen de certificeringsregelingen voor drogisten afgewezen, aangezien klager geen persoonlijk en actueel belang had bij het gevraagde besluit. Om een persoonlijk belang te hebben bij een besluit dient het belang van de klager zich te onderscheiden van het belang dat een ieder heeft bij de beslissing. Het belang werd onvoldoende actueel geacht, aangezien het onzeker was of klager in de toekomst weer als drogist werkzaam zou zijn. Het algemeen belang dat klager beoogde te behartigen was evenmin voldoende om de aanvraag in behandeling te nemen, aangezien een aanvrager een eigen belang dient te hebben bij een besluit. (Zie zaak 61/Janknegt, besluit van 6 maart 1998.)¹

¹ Aangezien klager eerst in de bezwaarfase kenbaar heeft gemaakt wel werkzaam te zijn als drogist, zij het voor enkele uren per week, is de klacht later opnieuw beoordeeld.

In een andere zaak is overwogen dat het klager ontbrak aan een eigen belang en aan een persoonlijk belang bij het besluit waarom verzocht werd. De klacht had betrekking op de tarieven van een kabelexploitant. Voorzover de klacht tarieven betrof in de gemeenten waarvan klager geen inwoner was, ontbrak het klager aan een eigen belang, aangezien de tarieven niet van toepassing waren op klager. Voorzover de klacht betrekking had op de tarieven die berekend werden in de gemeente waarvan klager wel inwoner was, ontbrak het hem aan een persoonlijk belang. Het belang van klager onderscheidde zich niet in een voldoende mate van de belangen van alle anderen, aangezien klager zich in een positie bevond waarin iedere in dezelfde gemeente aangesloten abonnee verkeerde. (Zie zaak 130/Essers vs Telekabel, besluit van 30 november 1998.)

3.3.2 Openbaarheid

Inzage voor belanghebbenden

Tegenover het uitgangspunt van de NMa dat de uitvoering van de Mededingingswet transparant moet zijn, staat de waarborg voor personen en ondernemingen dat de door hen verstrekte vertrouwelijke gegevens niet openbaar worden gemaakt. Belanghebbenden kunnen in bepaalde gevallen stukken inzien en bepaalde besluiten worden ter inzage gelegd. Op verscheidene plaatsen in de Mededingingswet - en in artikel 3:11 van de Algemene wet bestuursrecht - is echter bepaald, dat gegevens die ingevolge artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) niet voor verstrekking in aanmerking komen, niet ter inzage worden gelegd. In de praktijk is de belangrijkste uitzonderingsgrond die van artikel 10, eerste lid, onder c, Wob: bedrijfs- en fabricagegegevens die vertrouwelijk aan de NMa zijn meegedeeld worden niet openbaar gemaakt.

Personen en ondernemingen die informatie aan de NMa verschaffen, wordt derhalve uitdrukkelijk verzocht aan te geven welke informatie als vertrouwelijk in de zin van artikel 10 Wob moet worden beschouwd. Indien de NMa van mening is dat gegevens ten onrechte als vertrouwelijk zijn aangemerkt, worden deze gegevens niet zonder meer openbaar gemaakt. Voor bepaalde situaties is in de Mededingingswet geregeld dat in dat geval de desbetreffende gegevens niet eerder openbaar worden gemaakt dan nadat een week is verstreken na de bekendmaking van een daartoe strekkende beschikking. Dit geeft de persoon of onderneming in kwestie de mogelijkheid een bezwaarschrift bij de directeur-generaal van de NMa en een verzoek om een voorlopige voorziening bij de president van de rechtbank te Rotterdam in te dienen teneinde openbaarmaking te voorkomen.

Inzage voor een ieder

Gedurende het verslagjaar is meerdere malen door zowel belanghebbenden als niet-belanghebbenden met een beroep op de Wob verzocht om inzage in stukken bij

de NMa. Deze verzoeken zijn alle afgewezen, aangezien de directeur-generaal van de NMa van mening is dat de Mededingingswet een bijzondere openbaarmakingsregeling bevat die bovendien een uitputtend karakter heeft. De algemene openbaarmakingsregeling van de Wob is derhalve niet van toepassing op gegevens die in het kader van de Mededingingswet aan de NMa zijn verstrekt.

De openbaarmakingsregeling van de Mededingingswet houdt onder andere het volgende in. In het kader van de voorbereiding van een besluit naar aanleiding van een ontheffingsverzoek, rapport of bezwaarschrift worden de op de zaak betrekking hebbende stukken ter inzage gelegd voor belanghebbenden. Voorts moet van een ontvangen ontheffingsaanvraag, concentratiemelding en vergunning-aanvraag en van bepaalde beschikkingen mededeling worden gedaan in de Staatscourant. Deze beschikkingen worden, met uitzondering van de vertrouwelijke gegevens, tevens ter inzage gelegd bij de NMa.

Het verzoek om inzage in een ontheffingsverzoek dat door een derde-belanghebbende bij de NMa was ingediend, is onder verwijzing naar de terinzagelegging op grond van de van toepassing zijnde openbare voorbereidingsprocedure afgewezen. In de bezwaarprocedure heeft verzoeker echter aangetoond een belang bij spoedige inzage te hebben. Op grond van de bijzondere omstandigheden van deze zaak heeft de directeur-generaal van de NMa besloten de aanvang van de terinzagelegging te vervroegen. (Zie zaak 597/Stichting Schadegarant, besluiten van 8 mei 1998 en 9 december 1998.)

Verzoeken om inzage in dossiers die betrekking hebben op concentratieprocedures werden afgewezen onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis. Uit de parlementaire geschiedenis van de Mededingingswet blijkt dat de openbare voorbereidingsprocedure die aanvankelijk van toepassing zou zijn op de vergunningfase, is geschrapt, aangezien de wetgever de vertrouwelijkheid van gevoelige gegevens als een zeer zwaar onderwerp beschouwde. Derhalve is ook inzage op grond van de Wob uitgesloten. (Zie bijvoorbeeld zaak 166, besluiten van 4 september 1998 en 9 december 1998.)

Dit sluit echter niet uit dat indien het in het kader van de zorgvuldige voorbereiding van een besluit noodzakelijk is de zienswijze van derden in te winnen, bepaalde informatie aan derden wordt verstrekt om hen in staat te stellen hun zienswijze te geven.

3.4 Handhaving

De NMa houdt toezicht op de naleving van de Mededingingswet. Ambtenaren van de NMa beschikken hiertoe over algemene (in de Awb) en specifieke (in de Mededingingswet neergelegde) bevoegdheden. Zo kan de NMa onder andere zowel schriftelijk als mondeling

informatie opvragen, bedrijfsruimten betreden en inzage in zakelijke documenten vorderen. Onderzoek vindt plaats aan de hand van ingediende klachten en op eigen initiatief.

In 1998 heeft de handhaving van het kartelverbod en van het verbod misbruik te maken van een economische machtspositie vooral gestalte gekregen door de behandeling van klachten. In 1998 werden 266 klachten in behandeling genomen, waarvan er 139 werden afgehandeld. Bij de behandeling van deze klachten is in een aantal gevallen gebruik gemaakt van de mogelijkheid bij de beklagde onderneming inzage te vorderen in zakelijke gegevens en documenten.

In 1998 is het op eigen initiatief verrichten van onderzoek beperkt gebleven vanwege het grote aantal klachten en ontheffingsverzoeken dat werd ingediend. Naast één onderzoek dat in 1998 werd afgerond en waarbij bij meerdere ondernemingen inzage werd gevorderd in zakelijke gegevens en documenten, werden vooral voorbereidingen getroffen voor in 1999 te verrichten eigen onderzoek. In oktober 1998 heeft de NMa een verificatieactie gehouden met betrekking tot het concentratietoezicht. Op basis van berichten in de media zijn brieven gestuurd naar ondernemingen die recent tot overeenstemming over een concentratie waren gekomen. Het betrof hier concentraties die niet bij de NMa waren gemeld. Doel van de actie was om na te gaan of dit terecht niet was gebeurd. Er zijn tien verificatiebrieven verstuurd aan ondernemingen die aan de omzetcriteria leken te voldoen. Negen van de tien verificatiebrieven leidden tot de conclusie dat het geen meldingsplichtige concentratie betrof, omdat de omzetdrempels niet werden gehaald. Eén verificatiebrief bleek betrekking te hebben op een concentratie die nog niet voltrokken was. Deze concentratie is later gemeld bij de NMa. De NMa heeft sindsdien regelmatig verificatiebrieven verzonden.

Indien een inbreuk op de Mededingingswet wordt vastgesteld, wordt hiervan een rapport opgesteld en kan uiteindelijk een sanctie worden opgelegd. De sanctie kan inhouden dat een boete en/of een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat daarvan wordt afgezien. In het verslagjaar zijn door de sectie Onderzoek, Toezicht en Ontheffingen zeven rapporten opgesteld waarin de NMa een overtreding van de Mededingingswet heeft geconstateerd. Geen van deze rapporten heeft in het verslagjaar nog tot een definitief oordeel geleid. In 1999 zullen in deze zaken beslissingen volgen.

De NMa heeft de bevoegdheid om hangende het onderzoek naar een overtreding van de Mededingingswet, een voorlopige last onder dwangsom op te leggen. Vanuit de gedachte dat het opleggen van een last onder dwangsom een voor een onderneming diep ingrijpende maatregel is, dient een dergelijke maatregel met de grootste zorgvuldigheid te worden voorbereid. Alleen om zwaarwegende

redenen kan, met inachtneming van de specifieke omstandigheden, op de resultaten van zorgvuldige besluitvorming worden vooruitgelopen. In paragraaf 3.6.3 wordt aandacht geschonken aan de beleidsmatige aspecten van de voorlopige last onder dwangsom.

3.5 Materiële beoordeling

3.5.1 Marktafbakening en relevante markt

In de mededingingsrechtelijke praktijk is de afbakening van de relevante markt meestal het vertrekpunt van de analyse. Hierbij staat de vraag centraal hoe het 'mededingingslandschap' eruitziet waarin de ondernemingen opereren. Kernvraag is: van welke andere marktspelers ondervinden ondernemingen die een mededingingsregeling of concentratie bij de NMa gemeld hebben of ondernemingen die mogelijk misbruik maken van een economische machtspositie concurrentiedruk? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt door de NMa, voorzover nodig, per zaak vastgesteld op welke relevante productmarkt en relevante geografische markt partijen actief zijn. Dit kan gelden voor beoordeling van ontheffingsverzoeken in de zin van artikel 17 Mw, voor de beoordeling of sprake is van misbruik van een economische machtspositie (artikel 24 Mw) en voor het in hoofdstuk 5 Mw geregelde concentratietoezicht. De precieze afbakening van de relevante markt kan overigens in sommige situaties in het midden blijven, bijvoorbeeld als er bij verschillende wijzen van marktafbakening in alle gevallen geen sprake blijkt te zijn van mededingingsproblemen.

De relevante productmarkt heeft betrekking op producten ten aanzien waarvan de mededingingsrechtelijk te beoordelen handeling of gedraging van ondernemingen zich afspeelt. De productmarkt omvat in algemene zin alle producten die op grond van hun kenmerken, hun prijzen en het gebruik waarvoor zij zijn bestemd door de afnemer als onderling uitwisselbaar of substitueerbaar worden geacht. De geografische markt is in algemene zin het gebied waarbinnen de betrokken ondernemingen een rol spelen in de vraag naar en het aanbod van goederen of diensten, en waarbinnen de concurrentieverhoudingen voldoende homogeen zijn. Dit gebied kan van aangrenzende gebieden worden onderscheiden doordat daar duidelijk afwijkende concurrentievoorwaarden heersen.

Marktafbakening berust tot op zekere hoogte op een weging van verschillende factoren. In het bijzonder in een markt met heterogene producten zijn de grenzen voor de marktafbakening niet altijd scherp te trekken en kan er sprake zijn van een continuüm met vloeiende schakeringen. Omdat de marktafbakening steeds in overeenstemming met de economische realiteit dient te zijn, is per geval een analyse van de feitelijke concurrentieverhoudingen nodig. Bij de afbakening van de relevante

markt vormt de Bekendmaking van de Europese Commissie inzake de bepaling van de relevante markten voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht ² een uitgangspunt, zonder dat overigens sprake is van een ijzeren regel. De NMa heeft de vrijheid en soms doet zich zelfs de noodzaak voor om bij de marktafbakening af te wijken van de in deze Bekendmaking uiteengezette algemene lijn. Daar komt bij dat de economische gedachtevorming omtrent de wijze van afbakening van de relevante markt niet stilstaat en nog volop in ontwikkeling is. De NMa tracht deze ontwikkeling daar waar mogelijk in de analyse te integreren. Een voorbeeld is de introductie van de uit de Amerikaanse 'antitrust'-traditie afkomstige SSNIP-test in het Europese mededingingsrecht, waarbij op grond van kleine hypothetische prijsveranderingen wordt geanalyseerd welke producten alternatieven voor elkaar zijn en bijgevolg tot dezelfde productmarkt moeten worden gerekend. Bijvoorbeeld bij de beoordeling van de gevolgen van de fusie tussen RAI en Jaarbeurs heeft de NMa voor de marktafbakening een dergelijke analyse laten verrichten.

Wat betreft de geografische marktafbakening wordt door de NMa gezien in hoeverre een markt lokaal, regionaal, nationaal, dan wel internationaal van aard is. Voorzover internationale concurrentiedruk een rol speelt voor het Nederlandse bedrijfsleven wordt daarmee in de marktanalyse van de NMa rekening gehouden. Zo heeft de NMa in een aantal sectoren (bijvoorbeeld in de chemie, de IT-sector, de vervaardiging van elektronische componenten, de vleesverwerkende industrie en de vervaardiging van verpakkingsmiddelen) geconcludeerd dat de concurrentie zich - mogelijkwerwijs - op een internationaal niveau afspeelt. Verwezen wordt naar besluiten in onder andere de zaken 349/Sturko Meat-Jansen Group, 907/BASF-Clariant, 1069/Low and Bonar-Waddington, 1128/Stork-PCBF en 1139/CSS-CCN.

Bedacht dient evenwel te worden dat in Nederland ook sprake is van een aantal sectoren die afgeschermd zijn van internationale concurrentiedruk. Voorbeelden zijn de bouw, de detailhandel en vormen van dienstverlening door vrije beroepsbeoefenaren. Voor dat soort sectoren geldt dat de relevante geografische markt eerder nationaal of regionaal van aard is. In de zaak RAI-Jaarbeurs werd na uitgebreid onderzoek geconcludeerd dat er een Nederlandse markt bestaat voor het organiseren van nationale beurzen en dat partijen voornamelijk actief zijn op deze markt. Uit het onderzoek bleek verder dat partijen op deze markt hoegenaamd geen concurrentie ondervinden van buitenlandse spelers. In de zaak 166/Vendex-KBB oordeelde de NMa dat, hoewel vanuit het gezichtspunt van de consument de concurrentie op de detailhandelsmarkten zich op lokaal niveau afspeelt, toch sprake was

van nationale detailhandelsmarkten, omdat partijen en hun belangrijkste concurrenten in ketens opereren die op nationaal niveau hun concurrentieparameters vaststellen.

3.5.2 Ruimte voor ondernemersgedrag

Wanneer eenmaal de relevante markt is afgebakend moet bepaald worden hoe de feitelijke concurrentieverhoudingen op die markt zijn. In een aantal sectoren van de Nederlandse economie wordt de mogelijkheid tot concurrentie evenwel in sterke mate beperkt of zelfs nagenoeg uitgesloten door wet- en regelgeving. In de mededingingsrechtelijke analyse door de NMa wordt met deze omstandigheid, waar nodig, rekening gehouden. In het onderzoek over het fusievoornemen van het Sophia Ziekenhuis en Verpleeghuis de Weezenlanden kwam de NMa tot de conclusie dat, ondanks het feit dat ziekenhuizen ondernemingsactiviteiten verrichten, de stringente wet- en regelgeving en de gevolgen daarvan voor de mededingingsmogelijkheden van ziekenhuizen dusdanig zijn dat dit vrijwel uitsluit dat een economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt.

In vergelijkbare zaken werd eenzelfde conclusie getrokken. Naar aanleiding van het fusievoornemen tussen Stigas Guo en Cadans oordeelde de NMa evenwel dat, ondanks het feit dat uitvoeringsinstellingen voor werknemersverzekeringen in hun handelingsvrijheid sterk beperkt worden door wet- en regelgeving, zij niettemin toch concurrentie ondervinden van bedrijven die ervoor kiezen zelf een deel van het zogenaamde WAO-risico te gaan dragen. Het feit dat uitvoeringsinstellingen onderling nog niet effectief kunnen concurreren doet daar niet aan af.

3.5.3 Economische machtspositie

Bij zowel het concentratietoezicht als de toepassing van artikel 24 Mw speelt het begrip economische machtspositie een cruciale rol.

- In het kader van het concentratietoezicht wordt onderzocht of een concentratie leidt tot het ontstaan dan wel de versterking van een economische machtspositie van bij de concentratie betrokken ondernemingen.
- In het kader van artikel 24 Mw is misbruik van een economische machtspositie verboden.

Van een economische machtspositie is sprake als een onderneming of een groep ondernemingen zich in belangrijke mate onafhankelijk kan gedragen van concurrenten, leveranciers of eindgebruikers. Hoe stelt de NMa in de praktijk vast of sprake is van een economische machtspositie? Deze vraag wordt hier beantwoord aan de hand van de praktijk van het concentratietoezicht. Een vergelijkbare werkwijze wordt toegepast als het erom gaat in het kader van artikel 24 Mw vast te stellen of een onderneming over een economische machtspositie beschikt.

² Bekendmaking van de Europese Commissie inzake de bepaling van de relevante markten voor het gemeenschappelijke mededingingsrecht, Pb EG 97/372/03, 9 december 1997.

Bij de vraag of een concentratie leidt tot het ontstaan dan wel de versterking van een economische machtspositie, moet de positie van de betrokken ondernemingen op de relevante markt in kaart worden gebracht. Hiertoe wordt de marktstructuur in kaart gebracht. Vertrekpunt in de analyse van de NMa is het marktaandeel. Wanneer sprake is van geringe marktaandelen van de betrokken ondernemingen, kan de verdere analyse in de regel beperkt blijven. Anders ligt het bij marktaandelen die erop wijzen dat een of meerdere ondernemingen een aanzienlijke positie op de markt zullen verwerven. In het bijzonder in die omstandigheid kijkt de NMa naar een scala van andere factoren om de positie van de bij de concentratie betrokken ondernemingen te bepalen. Zonder uitputtend en volledig te zijn, valt te wijzen op de volgende overwegingen:

- Wat is de verhouding van het marktaandeel van de betrokken ondernemingen tot het marktaandeel van de eerstvolgende concurrent? Wanneer de marktaandelen van de betrokken ondernemingen groot zijn in verhouding tot die van concurrenten, kan dat een indicatie zijn voor een sterke positie van die ondernemingen. Verder is hier van belang hoe de ontwikkeling van het marktaandeel in de loop van de tijd is geweest. Zijn er signalen dat het marktaandeel is toegenomen of afgenomen in het recente verleden? Wanneer het marktaandeel is afgenomen, duidt dit mogelijk op een afkalvende positie van de betrokken ondernemingen.
- Is sprake van een groeimarkt, een stabiele markt of een krimpende markt? In een groeimarkt zullen de partijen, mits er geen hoge wettelijke, technische of economische toetredingsdrempels zijn, sneller met concurrentie worden geconfronteerd dan op een krimpende markt.
- Hebben de partijen de beschikking over bijzondere technologie en knowhow en beschikken partijen over intellectuele-eigendomsrechten, waarmee zij hun positie op de markt veilig kunnen stellen?
- Hebben de partijen bijzondere toegang tot inkoop- en afzetmarkten als gevolg van verticale overeenkomsten of verticale integratie?
- Wat is de financiële slagkracht van de bij de concentratie betrokken ondernemingen?
- Zijn er bijzondere toetredingsbelemmeringen voor concurrenten en is het reëel te veronderstellen dat er potentiële concurrenten zijn die tot de markt kunnen toetreden?

3.5.4 Beoordeling misbruik van economische machtspositie

Op zichzelf is een economische machtspositie niet in strijd met de bepalingen in de Mededingingswet - tenzij de economische machtspositie of de versterking daarvan het gevolg is van een concentratie en een daadwerkelijke mededinging significant belemmert -, maar op grond van artikel 24 Mw is misbruik maken van een economische machtspositie verboden. Voorbeelden van misbruik

worden in artikel 24 Mw niet gegeven, maar komen wel in de Memorie van Toelichting van de wet voor: uitbuiting via extreem hoge prijzen of via een strategie van extreem lage prijzen die erop gericht is concurrenten van de markt te verdrijven, onredelijke leveringsvoorwaarden, het uitsluiten van afnemers van levering, het hanteren van prijsdiscriminatie en koppelverkoop.

Van misbruik kan eveneens sprake zijn als een onderneming met een economische machtspositie op de ene markt deze positie misbruikt om de concurrentie op een andere (afgeleide of aanpalende markt) te beperken of te verhinderen. Dit probleem speelt in het bijzonder een rol als die onderneming zelf ook actief is op de afgeleide of aanpalende markt. In het bijzonder in netwerksectoren, zoals telecommunicatie, kabeltelevisie en de energievoorziening, zijn concurrenten voor de toetreding tot de markt veelal afhankelijk van het verkrijgen van toegang tot het netwerk (meer algemeen: de infrastructurele voorziening) om hun diensten te kunnen aanbieden.

3.5.5 Kartelzaken

Mededingingsbeperking onder artikel 6 Mw

Het kartelverbod is tot uitdrukking gebracht in artikel 6 van de Mededingingswet. Artikel 6 kan slechts toegepast worden indien een onderneming het verboden gedrag vertoont. De vraag wanneer er gesproken kan worden van een onderneming, kwam reeds aan bod in paragraaf 3.2.

Voorts kan artikel 6 Mw uitsluitend toegepast worden wanneer er sprake is van:

- een overeenkomst;
- een besluit van een ondernemersvereniging;
- een onderling afgestemde feitelijke gedraging.

De bovengenoemde begrippen worden door de NMa op een gelijke wijze gehanteerd als in het Europese recht. Van een overeenkomst is reeds sprake als tussen ondernemingen overeenstemming bestaat hun concurrentiegedrag te regelen. De NMa interpreteert ook het begrip ondernemersvereniging ruim, zodat hier tevens onder vallen samenwerkingsvormen zonder rechtspersoonlijkheid en door de overheid ingestelde rechtspersonen. Onder een feitelijk onderling afgestemde gedraging wordt verstaan: een vorm van coördinatie tussen ondernemingen, zonder dat het tot een eigenlijke overeenkomst komt. Hierdoor worden de risico's van een onderlinge concurrentie bewust vervangen door de feitelijke samenwerking.

De volgende vraag die aan de orde komt, is of een overeenkomst ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Allereerst dient te worden nagegaan of een overeenkomst als doel heeft de mededinging te beperken. Indien een overeenkomst ertoe strekt om de mededinging tussen partijen onderling of tussen partijen en concurrenten te beperken

in de zin van artikel 6, eerste lid, Mw moet zij verboden worden geacht. Een voorbeeld van een besluit waarin de (voor ontheffing) aangemelde overeenkomst strekte tot beperking van de mededinging kan gevonden worden in zaak 155/Erasmus Muziekproducties B.V. Het betrof hier het opleggen van een vaste verkoopprijs voor een cd. Andere voorbeelden van overeenkomsten die strekten tot beperking van de mededinging kunnen aangetroffen worden in de besluiten die betrekking hadden op de individuele prijsbinding bij importeurs van buitenlandse boeken (zaken 199, 209, 277 en 450). In de algemene voorwaarden was bepaald dat detaillisten de boeken alleen aan consumenten mochten verkopen tegen een door de importeur vastgestelde prijs en zonder dat een korting mocht worden verleend.

Wanneer een overeenkomst geen mededingingsbeperkend doel heeft, moet worden nagegaan of de overeenkomst tot gevolg heeft dat de mededinging wordt beperkt. Voorts geldt dat een overeenkomst die ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging wordt beperkt, slechts dan onder het verbod van artikel 6 valt indien blijkt dat sprake is van een merkbare concurrentiebeperking. Een geval van een niet merkbare concurrentiebeperking deed zich voor in het besluit over een systeem van cadeaucheques van de Bijenkorf, Hema en Esso. De Bijenkorf, haar zusteronderneming de Hema en Esso Nederland B.V. hadden een ontheffing aangevraagd voor een samenwerkingsovereenkomst waarmee door Esso uitgegeven cadeaucheques in de winkels van de Bijenkorf en de Hema kunnen worden verzilverd. Op de detailhandelsmarkten zijn naast de Bijenkorf en de Hema talrijke ondernemers actief die aan een concurrerend systeem zouden kunnen deelnemen. Bovendien is er geen aparte markt voor het product-assortiment dat verkocht wordt in warenhuizen in Nederland. De beperking van de mededinging die voortvloeit uit de uitsluiting van deelname aan het spaarpuntensysteem kan hierdoor niet als een merkbare beperking worden beschouwd.

De NMa heeft tevens een aantal keren aangegeven dat een overeenkomst om andere redenen niet onder het kartelverbod valt. Een dergelijk besluit is bijvoorbeeld genomen in zaak 21/Interpolis-Cobac voor krediet-verzekeringsproducten. Verzekeringsbedrijf N.V. Interpolis en Kredietverzekeringsmaatschappij Cobac Nederland N.V. hadden ontheffing aangevraagd voor de oprichting van een gemeenschappelijke onderneming die in Nederland kredietverzekeringen wilde aanbieden. Door de oprichting van de joint venture treedt een serieuze marktpartij toe tot een markt waarop één partij, te weten de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij (NCM), al zeer lange tijd een zeer sterke positie inneemt. Verwacht mag worden dat de samenwerking tussen Interpolis en Cobac juist kan bijdragen tot meer effectieve concurrentie op de Nederlandse kredietverzekeringsmarkt. In het besluit van de Nationale Regiopers (zaak 567) voor gezamenlijke landelijke advertentie-exploitatie is geconcludeerd dat de

samenwerkende partijen geen concurrenten van elkaar zijn in de relevante markt. Hier werkt een aantal uitgevers van regionale bladen samen in een nieuw op te richten onderneming, die tot doel heeft advertentieruimte te verkopen aan landelijke adverteerders van in de door hen uitgegeven bladen. De NMa bepaalde dat de samenwerking niet mededingingsbeperkend was, aangezien de regionale bladen vanwege hun niet-overlappende verspreidingsgebied geen concurrenten zijn op de markt van verkoop van landelijke advertenties.

Art. 16 Mw: Dubbel overheidstoezicht

In artikel 16 Mw van de Mededingingswet is bepaald dat het kartelverbod niet van toepassing is op overeenkomsten:

- die bij of krachtens wet zijn onderworpen aan goedkeuring;
- die door een bestuursorgaan onverbindend verklaard,
- verboden of vernietigd kunnen worden;
- die op grond van enige wettelijke verplichting tot stand zijn gekomen.

De achterliggende bedoeling van artikel 16 Mw is het voorkómen van tegenstrijdige uitspraken van verschillende bestuursorganen. Zo lang de onderlinge afstemming tussen de Mededingingswet en andere wetten niet voltooid is, fungeert artikel 16 Mw als een voorlopige voorziening ter voorkoming van de collisie van de bevoegdheden van verschillende bestuursorganen. Bij de totstandkoming van nieuwe of de aanpassing van bestaande regelgeving is de wetgever in staat met het geldende regime van de Mededingingswet rekening te houden, zodat dubbel overheidstoezicht in de toekomst op dit vlak vermeden kan worden. Dit is tevens de reden dat deze bepaling een tijdelijk karakter heeft en op 1 januari 2003 zal komen te vervallen.

De NMa interpreteert artikel 16 Mw restrictief, in die zin dat er daadwerkelijk sprake moet zijn van dubbel overheidstoezicht dat een concrete toepassing van het kartelverbod in de weg staat. In zaak 139/'Stichting Papierrecycling Nederland voor recyclingsstelsel' is het kartelverbod op grond van artikel 16 Mw niet toegepast.

De Stichting Papierrecycling Nederland (SPRN) vroeg ontheffing aan voor een recyclingsstelsel. Het betreft een door SPRN beheerd systeem gericht op het inzamelen en herverwerken van oud papier en karton. Onderdeel van dit recyclingsstelsel is de Overeenkomst Verwijderingsbijdrage Papier en Karton 1997, die op grond van de Wet Milieubeheer algemeen verbindend is verklaard. Door de NMa is onderzocht of artikel 16 van de Mededingingswet van toepassing is op het recyclingsstelsel. De Overeenkomst Verwijderingsbijdrage is door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer algemeen verbindend verklaard. Algemeen verbindend verklaren heeft twee gevolgen. Enerzijds voor degenen die nog niet bij de overeenkomst betrokken waren, anderzijds

voor de contractpartijen. Voor degenen die nog niet bij de overeenkomst betrokken waren, wordt deze een wettelijke verplichting. Voor de bij de overeenkomst betrokken partijen houdt de algemeen verbindend-verklaring een goedkeuring krachtens de Wet Milieubeheer in.

In deze zaak leidt de algemeenverbindendverklaring van de Overeenkomst Verwijderingsbijdrage er vervolgens toe dat artikel 16 Mw van toepassing is op het SPRN-systeem.

Art. 17: Ontheffingen

Afspraken die vallen onder het kartelverbod kunnen voor een ontheffing in aanmerking komen. Een dergelijke ontheffing wordt alleen verleend als bepaalde positieve effecten zich voordoen. De concurrentiebeperkende afspraken moeten een bijdrage leveren aan de verbetering van de productie of distributie, dan wel aan de bevordering van de technische of economische vooruitgang. Een redelijk aandeel van deze voordelen moet vervolgens door de ondernemingen doorgegeven worden aan de gebruikers. Ten slotte moeten de concurrentiebeperkingen voldoen aan de eisen van proportionaliteit en dient voldoende restconcurrentie aanwezig te zijn. In zaak 681/ASV-diensten B.V. is bijvoorbeeld een ontheffing toegekend.

Arbeidsvoorziening, Start Holding B.V. en Vedior Holding Nederland B.V. hadden de NMa verzocht een ontheffing te verlenen voor de oprichting van een nieuwe onderneming met de naam ASV Diensten B.V. Deze onderneming zou tot doel hebben tegen betaling diensten aan te bieden ter bevordering van de in-, door- en uitstroom van arbeidskrachten en het creëren van arbeidsplaatsen voor moeilijk plaatsbare werkzoekenden, dit laatste mede ter ondersteuning van de publieke taak van de arbeidsvoorzieningsorganisatie. De overeenkomst tussen deze potentiële concurrenten heeft tot gevolg dat de mededinging op de Nederlandse markt wordt beperkt en valt dus in beginsel onder het kartelverbod.

Vervolgens werd overwogen om voor de aangemelde regelingen een ontheffing te verlenen. De combinatie van de expertise van de drie oprichters stelt ASV in staat om sneller en beter relatief nieuwe diensten aan te bieden dan de oprichters afzonderlijk zouden kunnen. Daarmee kan gesteld worden dat de oprichting van ASV de economische vooruitgang bevordert, dan wel de distributie of productie verbetert. Daarnaast is het aannemelijk dat de kosten-voordelen die met ASV worden behaald zullen worden doorgegeven aan de opdrachtgevers vanwege de aanwezige concurrentiedruk. In het besluit is tevens gemotiveerd waarom de overeengekomen non-concurrentie-bedingen onmisbaar zijn voor het bereiken van het beoogde doel. Restconcurrentie bleek voldoende aanwezig. De ontheffing werd voor vijf jaar verleend.

Overigens is het ook mogelijk een gedeeltelijke ontheffing te verlenen, zoals is geschied in zaak 51/Stibat. Ontheffing is verleend voor de collectieve bekostiging van de

inzameling en verwijdering van gebruikte batterijen, maar niet voor de verplichte doorberekening en de vermelding van de verwijderingsbijdrage op de factuur.

3.5.6 Beleidslijnen bij concentratietoezicht

Inleiding begrippenkader Concentratietoezicht

De NMa heeft in het kader van de in 1998 genomen besluiten en afgegeven informele zienswijzen een lijn ontwikkeld ten aanzien van de vraag op welke wijze begrippen en aspecten uit de Mededingingswet die samenhangen met de toepassing van het concentratietoezicht door de NMa worden geïnterpreteerd en uitgelegd. Dit is met name van belang omdat het concentratietoezicht voor veel Nederlandse ondernemingen een heel nieuw fenomeen is en daardoor mogelijk nog met een aantal onduidelijkheden is omgeven.

Voor een aantal begrippen en interpretaties heeft zich reeds een redelijk duidelijke lijn in de loop van het verslagjaar ontwikkeld:

- de omzetberekening in het kader van het toepassings-bereik van het concentratietoezicht (artikel 29 Mw);
- overeenkomsten, besluiten en gedragingen die rechtstreeks zijn verbonden aan een concentratie en noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van de concentratie (artikel 10 Mw);
- de zeggenschapsverwerving door een participatie-maatschappij (artikel 28, lid 1, onder c, Mw);
- ontheffingsverzoeken op grond van artikel 40 Mw.

Omzetberekening

Geografische toerekening van omzet (artikel 29 Mw)

In het afgelopen jaar zijn er tal van informele zienswijzen gevraagd met betrekking tot de geografische toerekening van omzet bij de toepassing van de Mededingingswet. In algemene zin geldt het uitgangspunt dat de omzet van een onderneming moet worden toegerekend aan de hand van de plaats waar de afnemer van de goederen of diensten is gevestigd. Deze benadering is in lijn met de mededeling van de Europese Commissie over de berekening van omzet³.

Tussentijdse transacties

Bij de berekening van de omzet van de betrokken ondernemingen wordt gekeken naar de omzet die werd behaald in het voorafgaande kalenderjaar. Voor de berekening van de in het jaar (t-1) behaalde omzet moet ook rekening gehouden worden met eventuele eerdere concentraties van (één of meer van) de betrokken ondernemingen in het jaar (t). Het volgende voorbeeld dient als toelichting. Als onderneming A onderneming B in jaar (t) overneemt en een maand later onderneming C,

³ Bekendmaking van de Europese Commissie over de berekening van de omzet krachtens Verordening no. 4064/89 van de raad betreffende de controle op concentraties van de ondernemingen, Pb EG 94/C 385/04.

dan moet bij de melding van de concentratie tussen A en C ook de omzet die onderneming B behaalde in het jaar (t-1) bij de omzet van onderneming A in het jaar (t-1) worden meegenomen.

Nevenrestricties bij concentraties (artikel 10 Mw)

Onder nevenrestricties kunnen worden verstaan 'condities behorend bij een bepaalde concentratie'. De Mededingingswet bepaalt dat het kartelverbod van artikel 6 niet geldt voor restricties die rechtstreeks verbonden zijn aan een concentratie en die noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van de betreffende concentratie. Dergelijke nevenrestricties worden op verzoek van partijen tezamen met de concentratie getoetst.

De meest voorkomende nevenrestricties die in het verslagjaar zijn getoetst hadden betrekking op concurrentiebedingen, dat wil zeggen dat de verkoper bij het overdragen van de zeggenschap de verplichting wordt opgelegd zich gedurende een zekere periode van concurrentie te onthouden. De overnemer moet immers een zekere bescherming worden geboden, opdat de volle waarde van de overgedragen activa naar hem overgaat. Dit houdt onder meer in dat hij zich van de trouw van de klanten moet kunnen verzekeren en tevens dat hij de overgedragen knowhow moet kunnen benutten. De bescherming moet echter, wat de duur, de geografische reikwijdte en de bestreken activiteiten betreft, beperkt blijven tot wat strikt noodzakelijk is. Voor deze bescherming is het beleid om uit te gaan van een termijn tot maximaal vijf jaar. Met betrekking tot de geografische reikwijdte geldt in zijn algemeenheid dat deze beperkt dient te blijven tot het gebied waarin de overdrager vóór de overdracht zijn producten of diensten aanbood.

De allereerste zaak waarin geoordeeld werd over een nevenrestrictie was: zaak 93/Wang-Olsy. Hierin werd geoordeeld dat een concurrentiebeding met een duur van vijf jaar in de IT-sector verder gaat dan wat redelijkerwijs noodzakelijk is, mede gezien de snelle technologische veranderingen en de daarmee verband houdende snel verminderende betekenis van de waarde van de huidige knowhow, de korte levenscyclus van de geboden diensten en de snel veranderende behoeften bij afnemers. In algemene zin accepteert de NMa in de IT-sector nu een concurrentiebeding voor maximaal drie jaar.

Bij concentraties waarbij een gemeenschappelijke onderneming tot stand wordt gebracht, is de verplichting om geen concurrentie te voeren er in de regel op gericht dat de moedermaatschappijen zich daadwerkelijk op duurzame wijze uit de markt van de gemeenschappelijke onderneming terugtrekken. Een dergelijke verplichting geldt dan ook meestal voor de volledige duur van het bestaan van de gemeenschappelijke onderneming. Zie bijvoorbeeld zaak 439/UPC-NUON, 890/ECN-KEMA en 1125/Eurotech-Friday.

Een andere situatie doet zich voor als een onderneming of een deel van een onderneming wordt verkocht terwijl

(het deel van) deze onderneming deel uitmaakte van een economisch geheel. Gezien de bijzondere situatie die voortvloeit uit de splitsing van een economisch geheel kan het in een overgangssituatie gerechtvaardigd zijn specifieke afspraken te maken, bijvoorbeeld om de continuïteit van de bevoorrading van een van beide partijen te garanderen. Dergelijke afspraken kunnen onder bepaalde omstandigheden als noodzakelijk worden beschouwd en rechtstreeks verbonden aan de concentratie.

In zaak 1055/ABN-AMRO Lease-KPN Autolease werd in samenhang met de door partijen beoogde concentratie afgesproken dat de ondernemingen die behoren tot de groep van ondernemingen waartoe TNT Post Groep N.V. en KPN Telecom B.V. behoren (de onderdelen van het voormalige KPN-concern) gedurende een periode van minder dan vijf jaar meer dan 50 procent van de leasevloten van KPN Autolease zouden blijven afnemen. De afspraak werd als nevenrestrictie geaccepteerd om de continuïteit van de over te nemen partij, KPN Autolease, gedurende een overgangperiode te waarborgen. KPN Autolease had voordien hoofdzakelijk leasecontracten gesloten met de ondernemingen die tot 30 juni 1998 deel uitmaakten van het KPN-concern en had derhalve tot die tijd nog nauwelijks marktconform geopereerd. Een vergelijkbare redenering werd gevolgd in zaak 1166/Fabricom-KPN Vastgoed.

Participatiemaatschappijen (artikel 28 Mw)

In de loop van het verslagjaar werden meerdere zaken gemeld rondom zeggenschapsverwerving door participatiemaatschappijen. Hierbij kwam de vraag op hoe de wettelijke uitzondering voor participatiemaatschappijen moet worden uitgelegd. De vraag of deze uitzondering van toepassing is, speelt wanneer een participatiemaatschappij een zeggenschapgevend belang verwerft in een andere onderneming.

In de Mededingingswet is bepaald dat de verwerving van zeggenschap door een participatiemaatschappij niet als een concentratie in de zin van deze wet moet worden beschouwd mits de aan de deelname verbonden stemrechten slechts worden uitgeoefend om de volle waarde van deze belegging veilig te stellen. Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de wetgever met het stellen van deze voorwaarde met name heeft beoogd een grens te stellen aan de mate waarin een participatiemaatschappij zich, wil de uitzondering van toepassing zijn, kan bemoeien met het commerciële gedrag van de onderneming waarover zij zeggenschap heeft.

Aangezien deze uitzondering dus afhankelijk is van de wijze waarop een participatiemaatschappij haar zeggenschapsrechten feitelijk uitoefent, is het voor de NMa niet zonder meer mogelijk om op voorhand vast te stellen of in een concreet geval van zeggenschapsverwerving de uitzondering van toepassing is. Het is dan ook in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de betreffende ondernemingen zelf om de vraag te beantwoorden of de uitzondering van toepassing is.

Indien aanvankelijk wél maar vanaf enig later tijdstip niet meer aan dit vereiste voldaan wordt, is de uitzondering vanaf dat moment niet meer van toepassing. Melding dient dan alsnog plaats te vinden.

Op vragen van participatiemaatschappijen heeft de NMa tot nog toe geantwoord dat zij van mening is dat de uitzondering van toepassing is indien de participatiemaatschappij zich onthoudt van bemoeienis met de dagelijkse bedrijfsvoering en het commerciële beleid van de onderneming waarin zij zeggenschap verwerft of heeft verworven. De uitzondering staat naar de mening van de NMa niet in de weg dat de participatiemaatschappij aandeelhoudersrechten uitoefent die logischerwijze verbonden zijn aan het aandeelhouderschap, zoals het meebeslissen over de benoeming van bestuurders of over de goedkeuring van de jaarrekening.

In geval van twijfel kunnen ondernemingen, ter verkrijging van een 'informele zienswijze', uiteraard bepaalde vragen aan de NMa voorleggen. Voorts is in het verslagjaar gebleken dat voorgenomen concentraties waarbij participatiemaatschappijen zijn betrokken regelmatig gewoon worden aangemeld. In die gevallen vindt een reguliere mededingingstoets plaats.

Verzoeken op grond van artikel 40 Mw

Artikel 34 Mw verbiedt het tot stand brengen van een concentratie voordat het voornemen daartoe aan de directeur-generaal van de NMa is gemeld en vier weken zijn verstreken. Artikel 40, eerste lid, Mw bepaalt dat de directeur-generaal om gewichtige redenen op verzoek van degene die een melding heeft gedaan ontheffing kan verlenen van het in artikel 34 gestelde verbod. Deze ontheffing biedt ondernemingen de mogelijkheid reeds vóór het verstrijken van die termijn, voor eigen risico de gemelde concentratie tot stand te brengen; het concentratieonderzoek door de NMa vindt vervolgens echter wel plaats. Uit artikel 40, derde lid, vloeit voort dat de concentratie ongedaan gemaakt dient te worden, indien de goedkeuring niet wordt verleend. Van een gewichtige reden in de zin van artikel 40 is blijkens de Memorie van Toelichting bij de Mededingingswet sprake indien onherstelbare schade wordt toegebracht aan een voorgenomen concentratie door het verplicht in acht nemen van de wachtperiode. In 1998 heeft de NMa negenmaal een besluit genomen op dit type verzoeken. Driemaal werd het toegewezen en zesmaal werd een verzoek om ontheffing afgewezen. Toewijzing vond tot nu toe plaats in gevallen waarin sprake was van surseance van betaling, acute financiële problemen en dreigend faillissement.

De eerste zaak waarin een ontheffingsverzoek volgens artikel 40 werd toegewezen is zaak 69/BAM-Habo. Deze zaak betrof de voorgenomen overname door het bouwbedrijf BAM van enkele onderdelen van het bouwbedrijf Habo. Habo verkeerde in surseance van betaling, de over te nemen onderdelen verkeerden in staat van faillissement. Indien de Habo-onderdelen niet onmiddellijk konden worden overgedragen aan een koper met continuïteits-

perspectief leidde dat tot een onomkeerbare waardevermindering van de Habo-onderdelen. Hierbij werd door partijen gewezen op de vereiste spoed voor het uitvoeren van een reddingsoperatie om de continuïteit van de Habo-onderdelen te waarborgen.

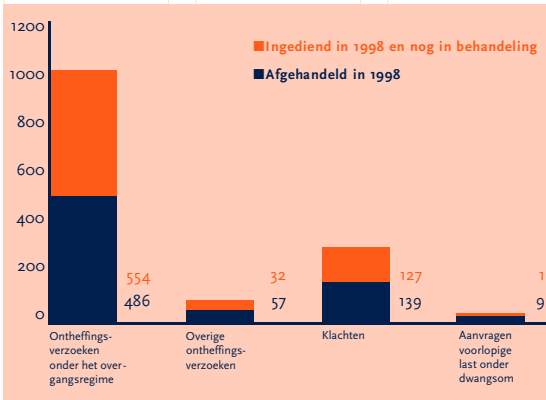
In zaak 676/Watco-VéVéWé ging het om de voorgenomen overname door Watco van VéVéWé, een gemeenschappelijke onderneming van Watco, Verstraeten en Verbrugge. VéVéWé is onder andere actief in afvalinzameling. VéVéWé, Verstraeten en Verbrugge verkeerden in acute financiële problemen. Aannemelijk was dat Verstraeten en Verbrugge ten onder dreigden te gaan aan een te verwachten bankroet van een dochter van VéVéWé. Door een faillissement zou de continuïteit van de bedrijfsvoering ernstig in gevaar komen. In dat geval was onherstelbare schade aannemelijk. Snelle effectuering van de concentratie zou een faillissement van Verstraeten en Verbrugge afwenden, omdat VéVéWé in staat zou zijn leningen, door Verstraeten en Verbrugge eerder verstrekt ten behoeve van verliesfinanciering, af te lossen.

In zaak 849/Drie Mollen-Olland had Drie Mollen het voornemen het volledige aandelenkapitaal van Olland te verwerven. Olland verkeerde in surseance van betaling; een faillissement zou de continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar brengen. Onherstelbare schade was aannemelijk, in het bijzonder omdat dan aan de activa reële waarde zou komen te ontvallen. Extra boedelkrediet en snelle effectuering van de transactie zouden Drie Mollen in staat stellen het faillissement van Olland af te wenden en daarmee mede de continuïteit van het tevens over te nemen Olland Finance te waarborgen.

In een drietal andere zaken, te weten zaak 2/Federal Express Corporation, zaak 361/SKALA-SNS Reaal Invest-MW Investments en zaak 647/RDM-Wilton Feijenoord, wees de NMa het ontheffingsverzoek af, omdat niet aannemelijk was dat sprake zou zijn van onherstelbare schade. Ten slotte heeft de NMa in zaak 769/Ingram-Tulip, zaak 770/Begeman-Tulip en zaak 1049/VDL Groep-Berkhof het verzoek om ontheffing afgewezen, aangezien vóór de datum waarop volgens partijen onherstelbare schade zou optreden, reeds door de NMa was besloten dat geen vergunning was vereist.

3.6 Wijze van afdoening

De NMa is in het eerste jaar van haar bestaan als toezichthouder op de mededinging geconfronteerd met een onverwacht groot aantal zaken. De vooraf gemaakte ramingen voor concentratiemeldingen, klachten, bezwaren beroepszaken alsmede ontheffingsverzoeken zijn ruimschoots overtroffen. In de onderstaande grafiek zijn allereerst de ingediende en afgehandelde ontheffingsverzoeken, klachten en voorlopige lasten onder dwangsom weergegeven.

Figuur 1: Overzicht van de binnengekomen en afgehandelde ontheffingsverzoeken, klachten en voorlopige lasten onder dwangsom.

3.6.1 Ontheffingsverzoeken

In 1998 zijn 1040 ontheffingsverzoeken onder het overgangsregime ingediend. Dat zijn er bijna 700 meer dan de 350 waar rekening mee was gehouden. De overeenkomsten waarvoor een ontheffing werd aangevraagd, bestonden reeds op het moment van inwerkingtreding van de Mededingingswet en waren nog niet verboden onder de Wet economische mededinging. De aangemelde overeenkomsten en regelingen zijn voor het merendeel voorlopig geldig, tot het moment waarop de NMa heeft beslist op de aanvraag. De voorlopige geldigheid betekent dat een overeenkomst niet getroffen wordt door het kartelverbod van artikel 6 Mw, zolang de NMa niet beslist heeft op het ontheffingsverzoek.

De ontheffingsverzoeken waren met name afkomstig uit de volgende sectoren:

- detail- en groothandel;
- bouw;
- zorgsector;
- landbouw;
- transport;
- zakelijke dienstverlening;
- cultuur, media en sport;
- energiesector.

Absolute koplopers in aantallen ontheffingsverzoeken waren de sectoren: zorg, bouw en detailhandel. Van iedere sector kunnen ook enkele dossiers genoemd worden, die een beeld geven van het soort van mededingingsbeperkingen waarvoor de aanvragers een ontheffing verzoeken.

In het geval van de detail- en groothandel kan bijvoorbeeld gedacht worden aan franchiseovereenkomsten en branchebeschermingsregelingen. Voor de bouwsector kunnen als voorbeeld genoemd worden combinatieovereenkomsten, waarbij aannemers structureel samenwerken, en samenwerkingsverbanden bij de productie van asfalt. Binnen de zorgsector zijn vele ontheffingsverzoeken

ingediend voor overeenkomsten die gesloten zijn tussen zorgverzekeraars en zorgaanbieders. De agrarische sector is onder andere vertegenwoordigd met regelingen en overeenkomsten die betrekking hebben op de teelt van bloemen en gewassen. Ontheffingsverzoeken voor het gezamenlijk aanbieden van vervoer zijn voorgelegd door de transportsector. Afspraken over de wijze van verstrekking van hypotheekleningen maken onderdeel uit van overeenkomsten die afgesloten zijn binnen de sector van de financiële c.q. zakelijke dienstverlening. Overeenkomsten over de verticale prijsbinding van tijdschriften zijn vanuit de sector cultuur en media ter ontheffing voorgelegd. Ten slotte zijn vanuit de energiesector afspraken over de opwekking en distributie van elektriciteit aangemeld.

Gedurende het gehele jaar 1998 zijn forse inspanningen verricht door de NMa, gericht op het doen completeren van de ingediende ontheffingsaanvragen. De verstrekte informatie was in veel gevallen onvoldoende voor een adequate beoordeling, hetgeen het stellen van aanvullende vragen en het verrichten van onderzoek van de zijde van de NMa tot gevolg heeft. Inmiddels is de meerderheid van de (niet reeds in 1998 afgehandelde) dossiers op een dusdanige wijze aangevuld dat de inhoudelijke behandeling ter hand genomen is. Het vragen om aanvullende informatie resulteert in het opschorten van de termijnen, aangezien de gegevens onvoldoende zijn voor een zorgvuldige beoordeling van de aanvraag.

Naast het completeren van de informatie die opgenomen was in de aanvragen, zijn de inspanningen van de NMa met name gericht geweest op het aanreiken van alternatieven aan de aanvragers van een ontheffing. In plaats van het weigeren van een ontheffing is bijvoorbeeld de aanvrager verzocht bepalingen van overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de Mededingingswet of verboden regelingen in te trekken. Deze acties zijn gericht geweest op het bevorderen van de naleving van de Mededingingswet.

Het geven van een voorlopig oordeel is ook een voorbeeld van een aanpak, gericht op het optimaliseren van de inbreng van partijen. In een voorlopig oordeel maakt de NMa haar zienswijze kenbaar, zonder dat hier reeds als zodanig rechtsgevolgen aan verbonden zijn. Een concreet voorbeeld hiervan is het voorlopig oordeel van de NMa over de diverse aanbestedingsregelingen in de bouwsector die ter ontheffing voorgelegd waren.

3.6.2 Klachten

Ook voor de behandeling van klachten geldt dat de NMa diverse methoden heeft gehanteerd die zijn gericht op de bevordering van de naleving van de Mededingingswet. Naast het onderzoeken en het vervolgens nemen van een besluit op een ingediende klacht, zijn in andere gevallen

(met instemming van de klager) de door de NMa onderschreven bezwaren kenbaar gemaakt aan de onderneming waarover werd geklaagd. Dit heeft in een aantal gevallen geresulteerd in een aanpassing van het gedrag van de betrokken onderneming, waardoor de strijdigheid met de Mededingingswet is opgeheven. Dit alles heeft geresulteerd in het volgende beeld. Er zijn in het verslagjaar 266 klachten ingediend, terwijl op ca. 150 klachten was gerekend. Van de 139 afgehandelde klachten hebben er 6 tot een rapport geleid. Op 46 klachten is afwijzend besloten. De overige afgehandelde klachten zijn of ingetrokken door de klager, waarbij bemiddeling door de NMa veelal leidde tot een voor klager aanvaardbare oplossing, of konden op grond van artikel 4:5 Awb niet in behandeling worden genomen nadat de klagers herhaaldelijk hadden verzuimd voldoende gegevens te verstrekken. Het gros van de klachten richtte zich tegen een verondersteld misbruik van een economische machtspositie.

Voorts is de NMa overgegaan tot het stellen van prioriteiten bij de afhandeling van klachten. Deze kunnen onder andere betrekking hebben op de betrokken sector en het type en/of de aard van de inbreuk. Daarbij weegt in het eerste NMa-jaar zwaar dat een zeer groot aantal ontheffingsaanvragen is ingediend. De Mededingingswet stelt uitdrukkelijke, zij het niet fatale termijnen aan de behandeling van deze aanvragen. Bij deze stand van zaken is prioriteren een vereiste om de gepaste balans te bewaren tussen de beschikbare capaciteit voor enerzijds de behandeling van klachten en anderzijds ontheffingsverzoeken. Gegeven de beperkte capaciteit van de NMa zal in het kader van de klachtenbehandeling van geval tot geval afgewogen worden of de onderzoeksinspanningen opwegen tegen het te verwachten resultaat. Tevens nopen beperkte middelen en hoge werkdruk van de NMa tot het stellen van realistische behandeltermijnen bij klachten.

3.6.3 Voorlopige last onder dwangsom

De Mededingingswet biedt de mogelijkheid tot het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom. Er zijn immers gevallen denkbaar waarin een overtreding van de Mededingingswet van zodanige aard is dat niet gewacht kan worden op het nemen van een boetebeschikking c.q. het opleggen van een last. Zo kan bijvoorbeeld in het geval van een leveringsweigering of van selectieve prijsontberijding een onderneming al van de markt zijn verdrongen tegen de tijd dat de sanctiebeschikking in werking treedt.

Voor de toekenning van een verzoek tot het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom gelden strikte vereisten, die als volgt samengevat kunnen worden:

- er moet sprake zijn van een prima-facie-overtreding;
- er moet sprake zijn van onverwijlde spoed, in die zin dat de last noodzakelijk moet zijn ter voorkoming van onherstelbare schade die niet door schadevergoeding of door een ander passend middel verholpen kan worden.

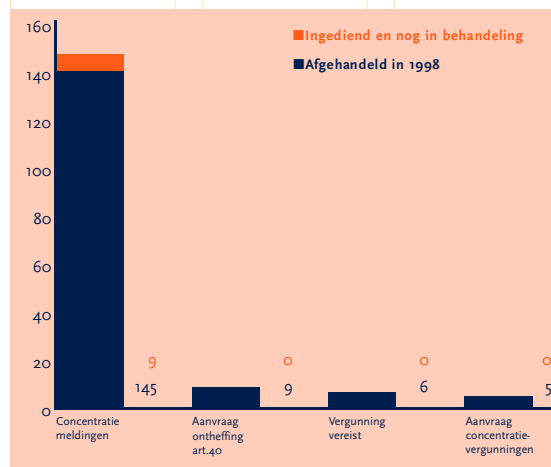
In de Memorie van Toelichting bij de Mededingingswet is opgemerkt dat, gelet op het karakter van de voorlopige maatregel en de strikte voorwaarden die van toepassing zijn, verwacht kan worden dat deze spaarzaam zal worden toegepast. De uitvoeringspraktijk van de NMa heeft aan deze verwachting voldaan: van de zeven verzoeken om een voorlopige last is er een toegewezen.

De zaak waarin de voorlopige maatregel is toegepast betreft Edipress versus Audax (zaak 803). De klacht hield in dat de Audax-groep Edipress als importeur en distributeur van buitenlandse dagbladen en tijdschriften verhinderde AKO-verkooppunten rechtstreeks te beleveren. Er was in dit geval zowel sprake van een prima-facie-overtreding van de Mededingingswet (misbruik van economische machtspositie) als van spoedeisend belang. Zonder voorlopige maatregel dreigde het handelen van Audax onomkeerbare gevolgen te krijgen, waardoor een (definitieve) maatregel van de NMa haar effect wellicht zou missen. Hier was dat het geval omdat Edipress van de markt gedrukt dreigde te worden.

In de overige gevallen is het verzoek afgewezen óf omdat er geen sprake was van een prima-facie-overtreding (zaak 490/Bookbridge versus PTT Post, zaak 758/Chilly versus G-star en 1072/Escensum Holland B.V.) óf omdat er geen sprake was van onverwijlde spoed (zaak 1/De Telegraaf versus NOS en HMG, 89/Nationaal Woning Instituut versus De Telegraaf en de Perscombinatie en 134/Pollectro Plaza B.V. versus Bang & Olufsen Nederland B.V.).

3.6.4 Concentratietoezicht

Nadat een melding van een voorgenomen concentratie bij de NMa is binnengekomen, wordt binnen een termijn van in beginsel vier weken besloten of voor de concentratie een vergunning is vereist. Dat is het geval als de NMa reden heeft om aan te nemen dat als gevolg van de voorgenomen concentratie een economische machtspositie

Figuur 2: Overzicht zaken concentratietoezicht.

ontstaat of wordt versterkt. In 1998 zijn 154 meldingen van een voorgenomen concentratie ingediend. Dit aantal meldingen is fors hoger dan de 50 waarmee vooraf rekening was gehouden. Op 139 meldingen is in het verslagjaar beslist.

De bij de NMa gemelde concentratievoornemens hadden betrekking op een groot aantal sectoren van de Nederlandse economie. Sommige sectoren waren daarbij relatief vaak vertegenwoordigd. Te wijzen valt op de bouwnijverheid en bouwinstallatie, de productie en distributie van elektriciteit, gas en water, de informatie-technologie en bijbehorende dienstverlening in brede zin des woords, de (levensmiddelen)detailhandel en de telecommunicatie. Voor een overzicht van de sectoren waarop de in het verslagjaar gemelde concentraties betrekking hadden, wordt verwezen naar de bijlage.

In het verslagjaar is zesmaal besloten dat een vergunning is vereist. Na een dergelijk besluit moeten de partijen die een concentratie willen aangaan een aanvraag voor een vergunning indienen bij de NMa. In het verslagjaar is dat in vijf zaken gebeurd (zaak 4/Grootschalig Productiebedrijf, zaak 47/RAI-jaarbeurs, zaak 124/CVK-Kalkzandsteen-productanten, zaak 126/Internatio-Müller-Brocacef, zaak 166/Vendex-KBB).

De onderzoeksfase op basis van de aanvraag voor een vergunning beslaat in beginsel dertien weken. De genoemde termijnen van vier en dertien weken kunnen op grond van de Algemene wet bestuursrecht overigens worden opgeschort, als de NMa ten behoeve van de beoordeling extra informatie nodig heeft van de partijen die een concentratie willen aangaan.

Door de sectie Concentratiecontrole van de NMa wordt ongeveer in de achtste week nadat de aanvraag voor een vergunning is binnengekomen een voorlopig standpunt aan partijen en belanghebbende derden toegezonden. Dit standpunt is vervat in de zogenaamde punten van overweging, die een evaluatie bevatten op basis van het tot dan toe verrichte onderzoek en kunnen worden afgesloten met een voorlopige conclusie ten aanzien van de vraag of de voorgenomen concentratie wel of niet tot het ontstaan dan wel de versterking van een economische machtspositie leidt. De punten van overweging vormen een vertrouwelijk document en worden alleen verzonden aan partijen en andere direct belanghebbenden.

Vervolgens wordt, mede afhankelijk van de vraag of partijen dan wel belanghebbende derden hieraan behoefte hebben, uiterlijk in de tiende week na ontvangst van de aanvraag tot vergunning, een hoorzitting georganiseerd door de NMa. Deze hoorzitting staat los van de verplichting om partijen en belanghebbende derden te horen op grond van artikel 4:7 en 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht. Het houden van een dergelijke hoorzitting is om verschillende redenen zinvol. Via een hoorzitting kan de sectie Concentratiecontrole

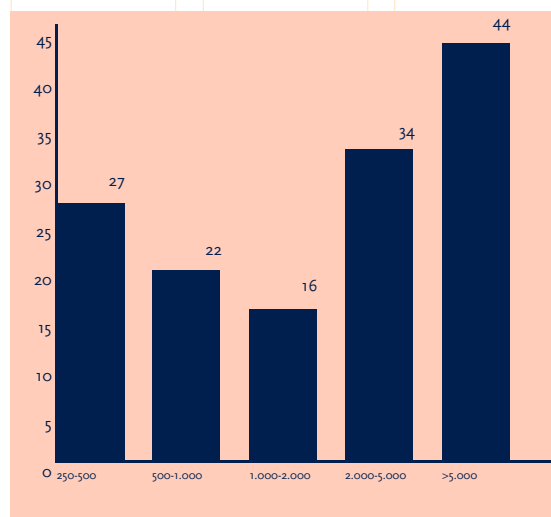
kennisnemen van de standpunten van partijen en belanghebbende derden. Een hoorzitting heeft als doel het inwinnen van informatie en zienswijzen om zo tot een afgewogen beoordeling van de zaak in kwestie te komen. Een hoorzitting heeft bovendien als voordeel dat deelnemers direct op elkaars zienswijzen kunnen reageren. Door deze interactie kan de NMa zich een goed beeld verschaffen van de problematiek. Mede in het licht van de tijdens de hoorzitting naar voren gebrachte zienswijzen, wordt een definitief besluit voorbereid. In dat besluit wordt aangegeven of:

- de vergunning wordt verleend;
- de vergunning wordt geweigerd;
- de vergunning onder beperkingen wordt verleend of voorschriften worden verbonden aan de vergunning.

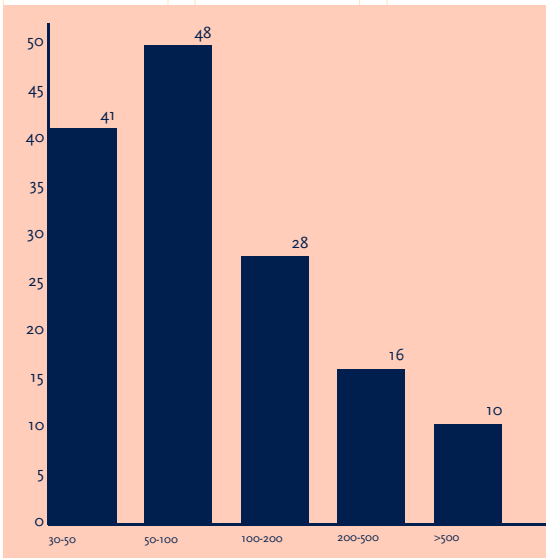
Naar het oordeel van de NMa is het wenselijk om zo snel mogelijk na de hoorzitting met partijen in overleg te treden over in het besluit op te nemen beperkingen en/of voorschriften ('verbintenissen'). De ervaring leert namelijk dat het proces waarin verbintenissen tot stand komen tijdrovend en gecompliceerd kan zijn.

Omzetdrempels van het concentratietoezicht

In artikel 29 van de Mededingingswet is gesteld dat de bepalingen voor het concentratietoezicht van toepassing zijn op concentraties waarbij de gezamenlijke omzet van de betrokken ondernemingen in het voorgaande kalenderjaar meer bedroeg dan 250 miljoen gulden, waarvan door ten minste twee van de betrokken ondernemingen ieder ten minste 30 miljoen gulden in Nederland is behaald. In de twee bijgaande grafieken wordt, op basis van de omzetgegevens van 143 gemelde concentraties (waarvan vier meldingen zijn ingetrokken), een overzicht gegeven van de verdeling van het aantal concentraties naar enerzijds de gezamenlijke omzet van de betrokken ondernemingen en anderzijds de omzet in Nederland van de kleinste betrokken onderneming.

Figuur 3: Het aantal concentraties verdeeld naar de gezamenlijke omzet van de betrokken ondernemingen (bedragen in miljoenen guldens).

Figuur 4: Het aantal concentraties verdeeld naar de omzet in Nederland van de kleinste betrokken onderneming (bedragen in miljoenen gulden).

Concentratietoezicht buitenlandse mededinging-autoriteiten: 'Meervoudige meldingen'

Bij de wijziging van de Europese Concentratieverordening nr. 4064/89 is op 30 juni 1997 door de Raad van Ministers van de Europese Unie afgesproken dat de lidstaten zullen registreren hoeveel van de in de lidstaat aangemelde concentraties ook bij andere EU-lidstaten worden gemeld. In verband hiermee is in het 'Formulier melding concentratie' een vraag over dit aspect opgenomen.

Van de 154 concentratiemeldingen die de NMa gedurende 1998 heeft gekregen waren er 19 ook bij buitenlandse mededingingsautoriteiten aangemeld. De verdeling daarvan was als volgt:

Meldingen	Totaal
Aangemeld in twee lidstaten:	10
• Nederland en Duitsland	8
• Nederland en België	1
• Nederland en Groot-Brittannië	1
Aangemeld in drie lidstaten:	6
• Nederland, Duitsland en België	2
• Nederland, Duitsland en Italië	2
• Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië	1
• Nederland, Ierland en Portugal	1
Aangemeld in meer dan drie lidstaten:	3
• Nederland, Groot-Brittannië, Ierland, Duitsland, België, Griekenland en Spanje	1
• Nederland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Ierland, Portugal en Zweden	1
• Nederland, Groot-Brittannië, Duitsland, België en Frankrijk	1

3.6.5 Bezwaarschriften

Aangezien de directeur-generaal van de NMa een bestuursorgaan is, is op de (voorbereiding van) besluiten de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Dit betekent onder andere dat men, alvorens beroep in te stellen bij de rechtbank, bezwaar bij de directeur-generaal van de NMa moet maken tegen een besluit. De Mededingingswet zondert hiervan uit de beslissing naar aanleiding van een melding van een concentratie en de beslissing op de aanvraag voor een vergunning.

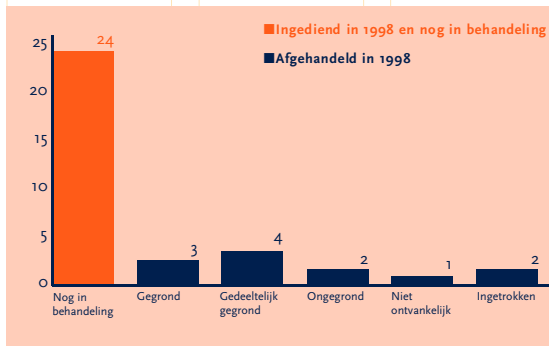
Het bezwaarschrift moet binnen zes weken na bekendmaking van het besluit waartegen het bezwaar is gericht worden ingediend. Indien aan deze eis niet is voldaan, wordt, behoudens bijzondere omstandigheden, het bezwaar niet-ontvankelijk verklaard. Tijdens de bezwaarprocedure wordt het dossier voor belanghebbenden ter inzage gelegd en wordt belanghebbenden de mogelijkheid geboden een mondelinge toelichting c.q. reactie te geven op het bezwaarschrift. Belanghebbenden zijn hiertoe niet verplicht en derhalve wordt niet in iedere zaak een hoorzitting gehouden.

Over een bezwaar dat is gericht tegen een beschikking omtrent het opleggen van een boete of een last onder dwangsom vanwege overtreding van het kartelverbod of het verbod misbruik te maken van een economische machtspositie, adviseert de Adviescommissie bezwaarschriften Mededingingswet. De leden van deze Adviescommissie staan vermeld in Hoofdstuk 2. Aan de behandeling van een zaak nemen ten minste drie leden van de Adviescommissie deel. Alvorens een advies uit te brengen over de te nemen beslissing stelt de Adviescommissie de belanghebbenden in de gelegenheid gehoord te worden.

De beslissing op bezwaar wordt in beginsel binnen zes weken na ontvangst genomen, of indien de Adviescommissie een advies moet uitbrengen binnen tien weken. Deze termijn wordt echter opgeschort indien het bezwaar onvolledig is. Tevens biedt de Awb de mogelijkheid deze termijn eenmaal met vier weken te verlengen. Sommige zaken vergen vanwege de zorgvuldige voorbereiding en complexiteit echter een langere behandeltermijn. Indien belanghebbenden het met deze verlenging van de termijn niet eens zijn, kunnen zij hiertegen beroep instellen bij de rechtbank te Rotterdam. Dit is in 1998 overigens niet voorgekomen.

In 1998 zijn 36 bezwaarschriften ingediend tegen besluiten van de directeur-generaal van de NMa. Hiervan zijn er twee ingetrokken en tien afgehandeld gedurende het verslagjaar. Eén bezwaarschrift was niet-ontvankelijk, aangezien partijen geen belang hadden bij de beslissing op bezwaar. Twee bezwaarschriften werden ongegrond verklaard, vier gedeeltelijk gegrond en drie gegrond. Een aantal (gedeeltelijk-) gegrondverklaringen betrof bezwaren

die gericht waren tegen besluiten omtrent het overgangsrecht. Ook deden zich in de bezwaarfase nieuwe feiten en/of omstandigheden voor die tot gevolg hadden dat het bezwaar gegrond werd verklaard. Verwacht wordt dat het aantal bezwaarschriften in 1999 aanzienlijk hoger zal zijn, gezien het grote aantal ontheffingsverzoeken dat in 1999 afgehandeld zal worden.

Figuur 5: Beslissingen op bezwaarschriften.

3.6.6 Beroep en verzoek voorlopige voorziening

In het verslagjaar is tienmaal beroep ingesteld tegen een besluit van de directeur-generaal van de NMa en/of verzocht om een voorlopige voorziening bij de (president van de) arrondissementsrechtbank te Rotterdam. Driemaal is het beroep ingetrokken door partijen. In twee procedures heeft de president van de rechtbank een uitspraak gedaan op een verzoek om een voorlopige voorziening. Beide verzoeken zijn afgewezen.

In de zaak van De Telegraaf tegen NOS en HMG heeft de president op 14 december 1998 de uitspraak gedaan dat de opdracht van de directeur-generaal van de NMa aan de betrokken partijen om hem voor 15 januari 1999 mee te delen in hoeverre zij wijziging hebben aangebracht in hun licentiebeleid en hem te informeren over de gevoerde onderhandelingen betreffende de terbeschikkingstelling van programmeergegevens, niet tot de rechtsgevolgen van het besluit behoort. De president heeft daarom het verzoek tot schorsing van deze opdracht afgewezen.

In zaak 166/Vendex-KBB heeft de president het verzoek van MKB-Nederland tot schorsing van de aan Vendex en KBB verleende vergunning afgewezen, omdat hij het niet onmogelijk achtte voor de directeur-generaal van de NMa om de combinatie Vendex/KBB te verplichten de concentratie geheel of gedeeltelijk te ontvlechten, dan wel aan de vergunning alsnog voorwaarden te verbinden, indien het bestreden besluit in de bodemprocedure geen stand zou kunnen houden.

De besluiten

IV

Er zijn verschillende zaken die door de afwegingen van de NMa of door het belang van de zaak voor een bepaalde markt in brede kring interesse wekten. Deze zaken werden door het bedrijfsleven, door juristen en door de media met grote belangstelling gevolgd. In dit hoofdstuk volgt een beknopte behandeling van deze zaken. Het complete overzicht van de NMa-besluiten is in bijlage I opgenomen, de complete teksten van de besluiten die de NMa in 1998 heeft genomen zijn opgenomen in de bij dit jaarverslag behorende cd-rom.

4.1 Besluiten inzake concentraties

In de Mededingingswet is gekozen voor een systeem van preventieve toetsing van concentraties. Dit houdt in dat iedere concentratie die binnen het toepassingsbereik van de Mededingingswet valt vóór de totstandkoming ter beoordeling aan de NMa moet worden gemeld. Zolang de concentratie niet is gemeld en na de melding vervolgens vier weken zijn verstreken, is het verboden de concentratie tot stand te brengen. De procedure voor toetsing van concentraties bestaat uit twee fasen: de meldingsfase en de vergunningfase.

In de meldingsfase moet de NMa binnen vier weken na ontvangst van de melding de aanvragers berichten of voor de concentratie al dan niet een vergunning is vereist. Als deze termijn verstrijkt zonder dat de NMa heeft beslist, is een vergunning niet vereist. Op een vergunningaanvraag moet binnen dertien weken worden beslist. Tijdens de periode van de beoordeling van de aanvraag blijft de concentratie verboden.

4.1.1 Horizontale concentraties

Bij een aantal meldingen bleek bij beoordeling van de voorgenomen concentratie dat partijen een sterke economische positie zouden verkrijgen. Onderzoek van de NMa wees om verschillende redenen uit dat de sterke economische positie de concurrentie in de relevante markt(en) niet onaanvaardbaar zou beperken; daarom werd in de volgende zaken geen vergunning vereist.

Zaak 161/Accor-Postiljon

Partijen: Geconfronteerd met het voornemen van de Franse vennootschap Accor om de tien Postiljon-hotels over te nemen, sprak de NMa voor het eerst een oordeel uit over de Nederlandse hotelmarkt. Accor exploiteert in Nederland de hotels van vijf ketens, te weten Ibis, Novotel, Sofitel, Mercure en Formule 1.

Markten: In het besluit is de hotelmarkt als de te beoordelen relevante productmarkt gekenmerkt. De NMa constateerde dat er tussen hotels verschillen bestaan in kwaliteitsniveau (tot uitdrukking komend in de zogenaamde sterrenclassificatie van het Benelux-classificatiesysteem van 1-5 sterren), maar oordeelde, gelet ook op de vrij brede spreiding in de prijsstelling, dat er een zekere concurrentiedruk bestaat tussen hotels met een uiteenlopende sterrenclassificatie. In het besluit kon echter in het midden worden gelaten of de markt beperkt is tot hotels die behoren tot één en dezelfde sterrencategorie dan wel tot hotels die onderling steeds een 'ster' verschillen (één of twee sterren en drie of vier sterren). In geografisch opzicht heeft de hotelmarkt zowel kenmerken van een nationale als een lokale markt. In deze zaak kon ook in het midden gelaten worden of de hotelmarkt nationaal dan wel regionaal van aard is.

Marktaandelen en andere relevante factoren:

De gezamenlijke marktaandelen van partijen bleken bij de verschillende manieren van marktafbakening in bijna alle gevallen onder de 25 procent te liggen. Alleen in de stad Groningen zou Accor in het segment drie of vier sterren ongeveer 35 procent van het kameraanbod bezitten. In aantallen hotels gaat het hierbij echter om slechts 2 van de 13 hotels. Het feit dat er in de stad door een concurrent een drie- of viersterrenhotel werd bijgebouwd en het gegeven dat er sprake was van concurrentiedruk van marktspelers uit de omgeving van Groningen, alsmede van de tweesterrenhotels en vijfsterrenhotels, leidden tot het besluit dat er geen vergunning vereist is.

Zaak 768/VNU-Geomatic

Partijen: VNU Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven B.V. verwierf met de overname van 35 procent van de aandelen van Drs. G.C. J. de Haas Beheer B.V. gezamenlijke zeggenschap in Geomatic International B.V., onder meer uitgeverij van babytijdschriften. Bovendien kwamen de partijen overeen dat VNU de verplichting had om - indien De Haas dat wenste - op 1 januari 2001 en 1 januari 2003 de bij De Haas resterende 60 procent van de aandelen in genoemd bedrijf ook te verwerven. Omdat niet voldoende zeker is dat VNU de resterende aandelen zal verwerven en 1 januari 2003 een relatief ver verwijderd tijdstip is, besloot de NMa dat de huidige transactie niet kan worden beschouwd als de verwerving van uitsluitende zeggenschap door VNU in Geomatic International.

Markten: Voor de beoordeling of door de overname een economische machtspositie zou ontstaan, was de belangrijkste vraag of babytijdschriften (zwangerschap, bevalling en baby's) beschouwd moeten worden als onderdeel van de algemene publiekstijdschriftenmarkt of als separate markt. Daarnaast was de vraag in het geding of onderscheid moet worden gemaakt tussen gratis en niet-gratis tijdschriften.

Afweging: Allereerst werd overwogen tot welke productmarkt babytijdschriften moesten worden gerekend. Partijen meenden dat babytijdschriften onderdeel zijn van de markt voor algemene publiekstijdschriften. Ze zijn echter aanzienlijk duurder dan de meeste publiekstijdschriften en hebben een kleine en specifieke doelgroep. Uiteindelijk hoefde over deze marktafbakening niet te worden besloten. Wel werd nader gekeken naar de markt voor babytijdschriften en daarbinnen naar de gratis en niet-gratis uitgaven. Hier is geconcludeerd dat deze één en dezelfde markt bedienen: zij voorzien beide de doelgroep van betrouwbare en gedetailleerde informatie waarvoor aan uitgeverszijde een aanzienlijke mate van kennis en knowhow vereist is. Zowel voor lezers als voor adverteerders zijn de bestaande gratis en niet-gratis tijdschriften grotendeels uitwisselbaar. Voor de lezers zijn zij vergelijkbaar qua inhoud en kwaliteit; voor de adverteerder qua advertentietarieven en bereik. Op de eventueel te onderscheiden markt voor babytijdschriften hebben de partijen gezamenlijk een oplagemarktaandeel van 40-50 procent. Het aantal titels van VNU en Geomatic is ook aanzienlijk, maar het (advertentie)bereik van de grootste concurrent, Wij Special Media, is aanmerkelijk hoger. Ook werd vastgesteld dat het gaat om een relatief dynamisch marktsegment met een aantal recente toetreders. Van een economische machtspositie op de markt van babytijdschriften was dus geen sprake. Tegen het besluit werd door Wij Special Media beroep ingesteld. Dit beroep is in 1998 ingetrokken.

Zaak 791/Roto Smeets De Boer-Senefelder Groep

Partijen, markten en marktaandeel: In deze zaak ging het om de overname van drukkerij Senefelder Groep B.V. door Roto Smeets De Boer N.V. Onderzoek wees uit dat in deze sector markten in beginsel te onderscheiden zijn naar

druktechniek, onder andere omdat de belangrijkste kapitaalgoederen van de bedrijven (machines) techniekgebonden zijn. In dit geval bleek de productmarkt voor heatset-offset de belangrijkste. De heatset-offsetmarkt is een nationale markt vanwege transportkosten, actualiteitswaarde van verschillende soorten drukwerk en het hiermee samenhangende belang van snelle distributie. Het grootste deel van de offsetdrukkerijen heeft zijn afzet dan ook vrijwel uitsluitend in Nederland. Voor de bepaling van de economische positie van beide partijen zijn de marktaandelen berekend op basis van volumeomzet. Het marktvolume, uitgedrukt in waarde, is niet bekend. Een berekening op basis van productiecapaciteit, zoals werd voorgesteld door partijen, is niet per definitie representatief voor hun marktpositie. Hun gezamenlijk marktaandeel voor offset is 40-60 procent.

Afweging: De offsetmarkt heeft een uitgesproken competitief karakter, waarbij opdrachtgevers gewoonlijk verschillende drukkers uitnodigen een offerte uit te brengen. Leveranciers en afnemers van grote drukkerijen zijn doorgaans sterke marktpartijen, die in hun onderhandelingen voldoende tegenwicht kunnen bieden. Op de offsetmarkt zijn segmenten te onderscheiden voor grote, respectievelijk kleine opdrachten. Doorgaans bewegen drukkers zich overwegend in één van deze segmenten. Met name drukkerijen die grote opdrachten verwerven, zoals deze partijen, ondervinden in toenemende mate buitenlandse concurrentiedruk. Ook is sprake van concurrentiedruk van andere drukmarkten en van eventuele nieuwe toetreders. Een andere factor die werd meegewogen is de investeringsdwang die drukkers ondervinden en de verticale en horizontale integratie van verschillende concurrenten met respectievelijk uitgevers en andere soorten drukkerijen. Van een economische machtspositie of de versterking daarvan was daarom geen sprake.

Zaak 811/Vendex Food-De Boer Unigro

Partijen: De kwestie die hier aan de orde was, betrof de afsplitsing van de activiteiten van Vendex International N.V. op het gebied van levensmiddelen-detailhandel (Vendex Food Groep B.V.) door een fusie tussen de Vendex Food Groep (VFG) en De Boer Unigro N.V. (DBU). VFG exploiteert in Nederland de supermarktformules Edah, Konmar en Basismarkt en de ketens van Antoine Petit, Milo en Dagmarkt/VIA. DBU exploiteert verschillende supermarktformules: Super De Boer, Spar en Mitra Slijterijen. DBU vervult daarnaast een groothandelsfunctie voor andere formules, waaronder S+K (rijdende winkels), Cirkel, A-markt en A-max.

Markten: De relevante markten waren:

- de detailhandelsmarkt voor dagelijkse consumptiegoederen via supermarkten
- de groothandelsmarkt voor dagelijkse consumptiegoederen
- de inkoopmarkt voor dagelijkse consumptiegoederen.

Afweging: Ten aanzien van de detailhandels- en groothandelsmarkten was er geen reden om aan te nemen dat

economische machtsposities zouden ontstaan of worden versterkt. Hoewel door het samengaan van VFG en DBU op de detailhandelsmarkt een zeer sterke speler zou ontstaan, bleef het marktaandeel van de nieuwe combinatie van ongeveer 20 procent onder dat van marktleider Ahold (met onder andere Albert Heijn en C1000).

Wijziging voornemen door partijen: De transactie, zoals aangemeld in haar oorspronkelijke vorm, zou mogelijkwijs wel hebben geleid tot het ontstaan van een economische machtspositie op de inkoopmarkt voor dagelijkse consumptiegoederen. Elk van de ondernemingen was voorafgaand aan de fusie verbonden aan een andere inkoopcombinatie. Aansluiting van de nieuwe combinatie bij Superunie zou leiden tot een marktaandeel van Superunie van bijna 45 procent op de inkoopmarkt voor dagelijkse consumptiegoederen. Dit hoge marktaandeel en de kritische opmerkingen van de zijde van de grootste (merk)leveranciers van dagelijkse consumptiegoederen zouden aanleiding zijn geweest om voor de concentratie een vergunning te eisen. In reactie op de voorlopige conclusies uit het onderzoek van de NMa heeft DBU echter toegezegd haar lidmaatschap van de inkoopcombinatie Superunie zo spoedig mogelijk na totstandkoming van de concentratie te beëindigen. Hiermee werden de twijfels over het ontstaan van een machtspositie op de inkoopmarkt weggenomen, waardoor voor de concentratie uiteindelijk geen vergunning werd vereist.

Zaak 1047/Deli-Crailo

Partijen en markt: In deze zaak ging het om de zeggenschap van N.V. Deli Universal in Crailo B.V. Beide vennootschappen zijn onder meer actief op het gebied van de distributie van wand- en plafondmaterialen.

Afweging: De concentratie zou de partijen een gezamenlijk marktaandeel geven dat ten hoogste ligt tussen de 40 en 50 procent. Andere belangrijke marktdeelnemers behalen marktaandelen van circa 10 procent.

Uit onderzoek op de markt bleek dat Deli-Crailo niet alleen concurrentie ondervindt van andere distributeurs, maar tevens van producenten van wand- en plafondmaterialen die rechtstreeks aan plafond- en wandmontagebedrijven leveren. Dergelijke bedrijven zijn niet afhankelijk van distributeurs, maar kunnen hun producten direct leveren aan plafond- en wandmontagebedrijven. Van belang is dat de producenten reeds bindingen hebben met montagebedrijven: deze worden door hen ondersteund op het gebied van documentatie, inrichting van showrooms, et cetera. Deze bindingen begunstigen de producenten om hun marktaandeel ten koste van Deli-Crailo te verhogen.

Uit het onderzoek bleek niet dat partijen zouden beschikken over de macht om prijzen te verhogen: significante prijsverhogingen zouden ertoe leiden dat afnemers zich tot andere distributeurs zouden richten. In dit verband is van belang dat opdrachten worden verworven in een offerteproces: Deli-Crailo dient dus rekening te houden met het gedrag van haar concurrenten.

Bovendien gaat het om een markt waarin nog andere multinationale ondernemingen met een wezenlijke financiële slagkracht actief zijn.

Ten slotte is van belang dat toetreding tot de distributiemarkt voor ondernemingen die zich bezighouden met de handel in bouwmaterialen niet al te moeilijk lijkt en dat op grond van onderzoek is gebleken dat de marktomvang naar verwachting zal toenemen. Het risico van het ontstaan van een economische machtspositie was daarmee niet aan de orde.

Zaak 1055/ABN-AMRO Lease Holding-KPN Autolease

Partijen en markten: Het onderzoek betrof de overname van alle aandelen van KPN Autolease B.V. (hierna: KPN AL) door ABN-AMRO Lease Holding N.V. (hierna: AALH). De belangrijkste overlapping tussen de activiteiten van AALH en KPN AL is op het gebied van autoleasing. Ten aanzien van autoleasing kan een verdere segmentering naar type leasecontract (financiële en operationele lease) en naar type auto (personen-, bestel- en vrachtauto) worden gemaakt. Maar de vraag wat precies de relevante productmarkt is, had in dit geval geen gevolgen voor de beoordeling van de effecten. Verder bleek een beoordeling op nationaal niveau gepast: de belangrijkste autoleasebedrijven in Nederland zijn nationaal opererende maatschappijen met ongeveer gelijklopende concurrentievoorzwaarden.

Afweging: AALH is reeds de grootste speler in Nederland op het gebied van autoleasing met een marktaandeel dat ongeveer drie keer zo groot is als dat van de meest nabije concurrenten. De acquisitie van KPN AL leidt tot een bescheiden stijging van het bestaande marktaandeel. Samen kunnen AALH en KPN AL echter een marktaandeel tussen 30 procent en 40 procent behalen op het gebied van autoleasing of in het segment van de operationele lease. Ondanks de aanzienlijke afstand tussen deze partijen en hun concurrenten, kunnen de laatste voldoende concurrentiedruk uitoefenen. Het gaat hier immers om kapitaalcrachtige concerns zoals CW Lease (behorend tot de ING Groep), Top Lease (Fortis), Lage Landen Autolease (Rabobank) en Aro Lease (GE Capital). Daarnaast concurreren op deze markt ook leasemaatschappijen die gelieerd zijn aan autofabrikanten zoals Circle Lease (VW/Audi), Overlease N.V. (Renault), Hertz Leasing (General Motors) en Bezoma (Scania).

In het onderzoek werd geconcludeerd dat de belangrijkste afnemers grote multinationals zijn, die in principe niet trouw zijn aan één aanbieder. Deze stellen zich actief op om de meeste gunstige voorwaarden te krijgen en wisselen daarom ook regelmatig van leverancier. Het is bovendien niet ongebruikelijk dat grotere afnemers met twee of meer leasemaatschappijen tegelijk een relatie onderhouden. Het belangrijkste motief daarbij is de concurrentie 'scherp' te houden. Ten slotte bleek uit het onderzoek dat de Nederlandse autoleasingmarkt een dynamische markt is die het afgelopen jaar een 'gezonde groei' (9 procent stijging van het aantal leaseauto's) doormaakte en dat het om een markt gaat die nieuwe

toetreders kent (zoals Aro Lease van GE Capital). Voor een economische machtspositie behoefde dus niet te worden gevreesd.

4.1.2 Verticale concentraties

Een bijzondere situatie die in het concentratietoezicht aan de orde kan komen is die van concentraties tussen ondernemingen die in opeenvolgende schakels in de bedrijfskolom actief zijn. Aangezien bij dergelijke concentraties ondernemingen worden samengevoegd die op verschillende markten actief zijn, is het directe gevolg van een dergelijke transactie niet dat marktaandelen worden samengevoegd. Op het eerste gezicht lijkt het dus niet erg waarschijnlijk dat als gevolg van een verticale concentratie een economische machtspositie op een markt kan ontstaan of verder worden versterkt. De zaak wordt echter minder eenvoudig wanneer een der betrokken ondernemingen op de markt waarop zij actief is reeds een bijzonder sterke positie inneemt. Onderstaande zaken waren voor de NMa in het verslagjaar aanleiding tot onderzoek tijdens de meldingsfase. In deze zaken werd (uiteindelijk) geen vergunning vereist.

Zaak 132/The Greenery-Van Dijk

Zaak 133/The Greenery-Perkins

Zaak 1004/PNEM/MEGA-Van Gansewinkel

Partijen en markten: In de zaken waarin The Greenery partij was, ging het om de overnameplannen door de marketing- en verkooporganisatie van groenten en fruit The Greenery van een tweetal import- en handelsbedrijven in groenten en fruit, de Van Dijk Groep en een zevental vennootschappen behorende tot de Perkins Groep. In deze zaak was sprake van verticale integratie, omdat de overgenomen ondernemingen behoorden tot de afnemers van The Greenery en actief waren op markten waarop ook andere afnemers van The Greenery actief zijn. Uit het onderzoek kwam naar voren dat er aanwijzingen waren dat The Greenery in de zomermaanden over een economische machtspositie zou kunnen beschikken voor de levering van Nederlandse komkommers en paprika's.

In zaak 1004 was een vergelijkbare situatie aan de orde. Het ging hier om een deelneming door de PNEM/MEGA Groep N.V., onder andere actief in de eindverwijdering van afval, in de Van Gansewinkel Groep B.V., actief in de inzameling en recycling van afval. Hier was sprake van verticale integratie omdat de eindverwijdering economisch gezien in het verlengde ligt van de inzameling van afval. In deze zaak werd geconcludeerd dat er aanwijzingen waren dat PNEM/MEGA over een economische machtspositie zou kunnen beschikken op het gebied van de verbranding van afvalstoffen in Noord-Brabant, Zeeland en Limburg en op het gebied van het storten van afval in Limburg.

Afweging: De vraag was in hoeverre een bedrijf dat mogelijk reeds dominant is op een bepaalde markt,

kan worden toegestaan om verticaal te integreren door overname van bedrijven in een hogere of lagere schakel in de bedrijfskolom. Het besluit dat in beide gevallen is genomen houdt in dat een verticale integratie in beginsel kan worden toegelaten indien de concentratie niet tot gevolg heeft dat een versterking van de marktpositie zal optreden op de markt waarop men reeds een dominante positie inneemt. Is het laatste echter wél het geval, dan zou de concentratie moeten worden verboden. Die situatie zou zich kunnen voordoen wanneer de onderneming de mogelijkheid zou hebben de concurrenten op de betreffende markt buiten spel te zetten. Uit het onderzoek bleek dat daarvoor in deze zaken niet hoefde te worden gevreesd.

4.1.3 Markten met overheidsinterventie

In vrijwel alle zaken in markten met overheidsinterventie diende eerst de vraag beantwoord te worden of sprake was van een onderneming in de zin van de Mededingingswet. Het ging hierbij om partijen op markten die tevens gekenmerkt worden door stringente en/of omvangrijke regelgeving. Mededingingsrechtelijke vraagstukken in deze markten kenmerken zich daarom per definitie door een aanzienlijke mate van complexiteit; de vrijheid van economisch handelen speelt bij de beoordeling of sprake kan zijn van een economische machtspositie immers een belangrijke rol. In geen van deze zaken werd een vergunning vereist.

Zaak 125/Cadans-Stigas

Partijen en activiteiten: Cadans Holding B.V. en Stigas Guo Groep N.V. hadden het voornemen een fusie aan te gaan. Cadans en Stigas waren actief als uitvoerders van werknemersverzekeringen ('publieke activiteiten'), en ontplooiden activiteiten op het gebied van automatisering, facilitaire dienstverlening, assurantiebemiddeling en administratieve dienstverlening ('private activiteiten').

Ondernemingsbegrip: Om te komen tot het oordeel dat ook de publieke activiteiten van Cadans en Stigas als ondernemingsactiviteiten waren aan te merken, achtte de NMa het van belang dat ondernemingen sinds 1 januari 1998 de mogelijkheid hebben om op grond van de Wet Premiedifferentiatie en Marktwerving bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen een eigen risico te dragen voor WAO-voorzieningen. Indien ondernemingen van die mogelijkheid gebruikmaken, nemen zij een aantal voorheen publieke taken (administratieve taken en activiteiten gericht op reïntegratie en preventie) voor hun rekening, hoewel een deel van deze activiteiten (te weten de zogenaamde claim-beoordeling) nu nog exclusief is voorbehouden aan de erkende uitvoeringsinstellingen. Dat een aantal voorheen publieke taken door private ondernemingen kan worden uitgevoerd duidde er volgens de NMa op dat Cadans en Stigas ook op die markt concurrentie ondervinden van derden. De publieke activiteiten kunnen mede daarom als economische activiteiten worden gekwalificeerd.

Wel of geen fusie? Volgens partijen zouden de onderdelen van Cadans en Stigas die belast zijn met de uitvoering van publieke activiteiten (de uitvoeringsinstellingen) feitelijk niet fuseren, omdat bestaande wet- en regelgeving dit zouden verbieden. De met private activiteiten behaalde omzet was volgens partijen te gering om van een meldingsplichtige transactie te spreken. Volgens de NMa was echter wel sprake van een fusie: de NMa stelde vast dat de transactie zo was vormgegeven dat de uitvoeringsinstellingen weliswaar een aanzienlijke mate van vrijheid zouden houden om hun wettelijke taken adequaat te kunnen verrichten, maar dat beide uitvoeringsinstellingen onder één holdingmaatschappij met een centraal ondernemingsbestuur zouden worden gebracht. De NMa concludeerde dat, als het gaat om strategische beslissingen, er een wezenlijke invloed van het ondernemingsbestuur op de uitvoeringsinstellingen is.

Relevante markt en beoordeling: Op de markt voor het uitvoeren van werknemersverzekeringen zouden de fuserende partijen als gevolg van de concentratie een gecombineerd marktaandeel van ten hoogste 27 procent behalen. Bovendien zouden zij met enkele tegenspelers worden geconfronteerd, waarvan er één een zeer sterke marktpositie heeft. Voorts wees de NMa erop dat partijen in toenemende mate concurrentie ondervinden van ondernemingen die zelf een deel van de uitvoeringstaken van de WAO op zich nemen. In het geval waarin die ondernemingen deze taken uitbesteden aan derden, ondervinden de uitvoeringsinstellingen concurrentie van die derden. De NMa achtte voor de fusie dus geen vergunning noodzakelijk. Ten slotte merkte de NMa op dat niet uit te sluiten valt dat uitvoeringsinstellingen in de toekomst met elkaar gaan concurreren en dat de toetreding tot de markt vereenvoudigd wordt. In dat geval zal dit voor de NMa consequenties kunnen hebben voor de wijze van afbakening van de relevante markt.

Zaak 165/Sophia Ziekenhuis-Ziekenhuis/Verpleeghuis De Weezenlanden

In het onderzoek naar het fusievoornemen van het Sophia Ziekenhuis te Zwolle en Ziekenhuis/Verpleeghuis De Weezenlanden te Zwolle dienden twee vragen te worden beantwoord: ten eerste of een ziekenhuis beschouwd kan worden als een onderneming en ten tweede of de concentratie van partijen zou leiden tot een economische machtspositie.

Ondernemingsbegrip: De ziekenhuizen stelden zich op het standpunt dat geen sprake was van een concentratie in de zin van de Mededingingswet aangezien zij geen onderneming in de zin van de wet zouden zijn.

De ziekenhuizen (stichtingen) voerden onder meer aan dat zij geen activiteiten verrichten met winstoogmerk, hun tarieven gereguleerd worden en de overheid een strikt plannings- en spreidingsbeleid voert. De NMa oordeelde, verwijzend naar rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, dat:

- ook entiteiten zonder winstoogmerk als onderneming kunnen worden gekenmerkt;

- het verrichten van diensten tegen vergoeding als ondernemingsactiviteit kan worden gekwalificeerd;
- ook medische werkzaamheden economische activiteiten kunnen zijn.

De NMa oordeelde dat de activiteiten die ziekenhuizen tegen vergoeding van verzekeraars en verzekerden verrichten, zoals het ter beschikking stellen van bedden, het bieden van verpleegkundige hulp en het bieden van een medisch-specialistisch dienstenpakket, economische activiteiten zijn.

Afwegingen: Voor het oordeel over het eventuele ontstaan van een economische machtspositie werd van belang geacht dat ziekenhuizen zijn onderworpen aan vergunningvoorschriften voor hun oprichting en exploitatie, dat zij niet gericht mogen zijn op het maken van winst, dat er vergunningen vereist zijn voor het verrichten van bijzondere medische verrichtingen en voor de daarvoor benodigde apparatuur, en dat zij verder onderworpen zijn aan de Kwaliteitswet zorginstellingen, de Wet tarieven gezondheidszorg en de Algemene Wet bijzondere ziektekosten en de Ziekenfondswet. Op grond van de twee laatst genoemde wetten zijn ziekenhuizen niet vrij in de keuze tussen verzekeraars en wordt de aard, inhoud en omvang van de wettelijke aanspraak op zorg van overheidswege bepaald. Ten slotte ziet de overheid er via de Inspectie voor de Gezondheidszorg op toe dat ziekenhuizen voor iedereen toegankelijke zorg waarborgen, waarbij voorrangregelingen voor bepaalde categorieën patiënten worden tegengegaan.

De NMa kwam tot de conclusie dat de stringente wet- en regelgeving en de toepassing daarvan op de mededingingsmogelijkheden van ziekenhuizen zodanig zijn, dat concurrentie tussen ziekenhuizen vrijwel uitgesloten is: er was dan ook geen sprake van het ontstaan of de versterking van een economische machtspositie.

In zaak 1000/Drechtsteden Ziekenhuis en Merwede-ziekenhuis en zaak 1013/Twinteborg Ziekenhuis en Streekziekenhuis Midden-Twente kwam de NMa tot eenzelfde oordeel.

Indien het huidige strikte kader van wet- en regelgeving en de toepassing daarvan in de toekomst worden versoepeld, dan kan dit bij toekomstige meldingen in deze sector tot een ander oordeel leiden.

Zaak 1039/ABP-USZO

Partijen en markten: Het NMa-onderzoek betrof de overname van USZO Diensten door de Stichting Pensioenfonds ABP. Het ABP is een pensioenfonds waaraan overheidspersoneel verplicht deelneemt. Het ABP voert daarnaast aan de pensioenvoorziening verwante zaken uit, zoals aanvullende verzekeringsproducten, liquiditeitsbeheer en uitoefening van verhaalsrechten.

USZO Diensten B.V. is een dochter van de USZO Groep B.V., die tevens moedermaatschappij is van USZO B.V., een erkende uitvoeringsinstelling voor de sociale zekerheid (hierna: uvi). De directeur van USZO Diensten B.V. is tevens directeur van USZO B.V.

USZO Diensten zorgt voor de uitvoering van wachtgeldregelingen van overheidspersoneel, volumebeleid en risicovereveningsregelingen. Verder verricht het ABP een aantal diensten ten behoeve van USZO Diensten op het gebied van liquiditeitsbeheer, uitoefening van verhaalsrechten, automatiseringsactiviteiten en stafondersteuning. Er werd geconcludeerd dat de markten waarop partijen actief zijn nationaal van aard zijn, omdat de activiteiten van het ABP en USZO Diensten gericht zijn op Nederlandse verzekeringsnemers en Nederlands overheidspersoneel. Bovendien zijn de activiteiten sterk ingebed in nationale wet- en regelgeving.

Afwegingen: Er was geen sprake van een overlapping van de kernactiviteiten van het ABP en USZO Diensten B.V. Wat betreft de diensten die het ABP verricht ten behoeve van USZO Diensten B.V. mag volgens de NMa aangenomen worden dat het ABP op deze gebieden concurreert met een groot aantal andere, veelal sterkere aanbieders.

In het onderzoek ging verder de aandacht uit naar de vraag of partijen op bepaalde markten als gevolg van complementariteit van hun activiteiten concurrentievoordelen zouden kunnen onttrekken aan de concentratie, die een economische machtspositie zouden kunnen doen ontstaan of versterken. Hierbij waren de volgende twee aspecten van belang:

- Op het terrein van aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekeringen is onderzocht of het ABP als gevolg van de overname van USZO Diensten een economische machtspositie zou kunnen vestigen of versterken als gevolg van het feit dat USZO Diensten B.V. en de uvi USZO B.V. dezelfde directie hebben. De uvi voert immers de WAO uit voor overheidspersoneel, terwijl het ABP aanvullende WAO-verzekeringen aanbiedt. Omdat het ABP op de markt voor de aanvullende WAO-verzekeringen met andere feitelijke en potentiële concurrenten wordt geconfronteerd, werd geconcludeerd dat niet gevreesd behoefde te worden voor het ontstaan of de versterking van een economische machtspositie, ook indien het ABP voordelen kan realiseren op grond van de personele banden tussen USZO Diensten B.V. en de uvi USZO B.V. - bijvoorbeeld als gevolg van de uitwisseling van gegevens.
- Wat betreft de collectieve pensioenregelingen voor overheidspersoneel (ABP) en de uitvoering van wachtgeldregelingen (USZO Diensten B.V.) moest beoordeeld worden of er sprake was van een zodanige complementariteit van deze activiteiten dat het ABP zijn positie op de markt voor de collectieve pensioenverzekeringen ten behoeve van overheidspersoneel zou kunnen versterken in de tijd. Thans beschikt het ABP op dat gebied nog over een monopolie. In het jaar 2001 zal het ABP echter met concurrentie worden geconfronteerd: de verschillende overheidssectoren krijgen dan de gelegenheid om uit het ABP te stappen en de collectieve pensioenregeling voor die sector op een andere manier te realiseren.

Kernvraag in het onderhavige geval was dan ook: kan het

ABP als gevolg van de overname van USZO Diensten zijn monopolie ook na het jaar 2000 consolideren, omdat het ABP als gevolg van de overname een breed pakket van diensten aan overheidssectoren kan aanbieden?

Een dergelijke consolidatie na het jaar 2000 zag de NMa als een versterking van de machtspositie van het ABP. Anders geformuleerd: zouden de verschillende overheidssectoren, uitgaande van een 'éénloketedachte', nog wel een prikkel ondervinden om uit het ABP te stappen, als het ABP hun een totaalpakket van diensten kan aanbieden op het gebied van de uitvoering van wachtgeldregelingen, collectieve pensioenen, alsmede aanvullende verzekeringen?

Nog anders gesteld: kan de overname er niet toe leiden dat ABP de door de wetgever na het jaar 2000 mogelijk gemaakte concurrentie verhindert en daarmee zijn positie als monopolist blijvend veiligstelt? In het onderzoek van de NMa is belang gehecht aan het feit dat de wachtgeldregelingen uiterlijk in 2001 voor het overgrote deel zullen worden afgeschaft, omdat overheidspersoneel onder het 'gewone' WW-regime zal gaan vallen.

Op termijn kan de uitvoering van wachtgeldregelingen dus niet als een zodanige verrijking van het pakket van diensten van ABP worden beschouwd, dat ABP zijn economische machtspositie op de markt voor collectieve pensioenverzekeringen voor overheidspersoneel op grond hiervan zou kunnen versterken.

Zaak 1165/Ziekenfondsen ANOZ-ANOVA ZAO

Partijen: Voordat geoordeeld kon worden of voor de voorgenomen fusie tussen deze partijen, ANOZ Verzekeringen en ANOVA ZAO, een vergunning nodig was, moest eerst worden gezien of de ziekenfondsen van de partijen te beschouwen zijn als ondernemingen in de zin van de Mededingingswet.

Ondernemingsbegrip: Hiervoor werd onderzocht of hun activiteiten als economische activiteiten gekwalificeerd konden worden en niet als 'het uitvoeren van een dienst van sociale zekerheid'. De activiteiten van ziekenfondsen bestaan uit het inkopen van zorg (inclusief het inkopen van hulp- en geneesmiddelen) en het aanbieden van ziekenfondsverzekeringen. Met betrekking tot dit laatste is van belang dat de ziekenfondsen vrij zijn om met vrije beroepsbeoefenaren in de sector contracten te sluiten, de mogelijkheid hebben om zelfstandig een deel van de premie, de zogenaamde nominale premie, te bepalen en daarmee dus de hoogte van de uiteindelijk door de verzekerde te betalen totale premie. Ook de invoering van een budgetteringssysteem voor de dekking van de kosten die zijn verbonden aan de uitvoering van de Ziekenfondswet, waardoor de ziekenfondsen ook een eigen risico kennen, is een punt van belang.

Sinds 1992 kan de verzekerde bovendien kiezen bij welk ziekenfonds hij zich wil aansluiten. Ziekenfondsen concurreren dan ook steeds meer met elkaar, zoals blijkt uit de groeiende verschillen tussen de nominale premies van ziekenfondsen. De conclusie luidde dat ziekenfondsen

dus niet alleen wat betreft het inkopen van zorg, maar ook met betrekking tot het aanbieden van ziekenfonds-verzekeringen ondernemingen zijn in de zin van de Mededingingswet.

Markten: Bij de beoordeling van de gevolgen van de concentratie is gekeken naar de verschillende markten waarop partijen actief zijn. Dit zijn zowel de markt voor het aanbieden van ziekenfondsverzekeringen als de markten voor het inkopen van zorg voor de verzekerden. De markt voor ziekenfondsverzekering is sinds 1992 nationaal. In dat jaar werd de door wet- en regelgeving opgelegde verplichting om bij een bepaald ziekenfonds aangesloten te zijn, losgelaten. Een verzekerde kan dus sinds 1992 kiezen bij welk ziekenfonds hij/zij zich wil aansluiten, ongeacht waar in Nederland het ziekenfonds gevestigd is. Aangezien de partijen na de fusie samen zouden beschikken over een marktaandeel van 16 procent, bleef er voldoende concurrentie over.

Voor het inkopen van zorg is sprake van afzonderlijke productmarkten (type intramurale instelling, verschillende beroepsgroepen, verschillende soorten hulpmiddelen of assortimenten van hulpmiddelen). Het bleek niet nodig om al deze markten precies af te bakenen. Het geografische bereik van deze markten verschilt per type zorg, maar is voor de meeste vormen van zorg lokaal of regionaal. Op dit moment is er geen sprake van concurrentie tussen de ziekenfondsen op de verschillende lokale of regionale zorgmarkten, omdat in iedere regio alleen het in die regio sterkst vertegenwoordigde ziekenfonds met de verschillende beroepsgroepen onderhandelt en de ziekenfondsen uit de andere regio's deze uitonderhandelde contractvoorwaarden overnemen (het zogenaamde aanhaken) voor de enkele bij hen aangesloten verzekerden die zij buiten hun eigen regio hebben. Deze aanhaak-praktijk wordt in feit door de markt gedictieerd.

Afwegingen: De huidige positie die partijen innemen op de lokale of regionale markten voor het inkopen van zorg zal daarom door de concentratie niet worden versterkt. Nu de ziekenfondsen op de markt voor de ziekenfonds-verzekeringen steeds meer landelijk gaan opereren en de bij hen aangesloten verzekerden steeds meer over heel Nederland verspreid zullen kunnen wonen, zouden de ziekenfondsen voor het inkopen van zorg bij de beroeps-beoefenaren naar verwachting ook op andere lokale of regionale zorgmarkten dan waarop zij vanouds actief waren steeds meer zelfstandig zorg bij de aldaar gevestigde beroepsbeoefenaren kunnen gaan inkopen en van het aanhaakbeleid afstand kunnen gaan nemen.

Op dat moment zouden partijen ook de potentiële concurrentie ondervinden van de andere in Nederland gevestigde ziekenfondsen, zodat het niet aannemelijk is dat partijen zich in belangrijke mate onafhankelijk van hun concurrenten, de zorgaanbieders of de verzekerden zouden kunnen gaan gedragen. Op grond daarvan heeft de NMa in deze zaak geconcludeerd dat er voor de concentratie geen vergunning vereist was.

4.1.4 Markten in transitie

In deze paragrafen wordt een aantal zaken beschreven in markten waarin mede als gevolg van technologische ontwikkelingen, internationalisatie van de omgeving en veranderende regelgeving sprake is van toenemende marktdynamiek. De NMa houdt, waar nodig, in haar beoordeling rekening met veranderende omstandigheden in de marktomgeving.

Zaak 158/PNEM/MEGA-Nutsbedrijf Heerlen

Partijen en markten: De PNEM/MEGA Groep N.V. was met N.V. Nutsbedrijf Heerlen overdracht van zeggenschap aan PNEM/MEGA overeengekomen. Vraag was of deze integratie zou leiden tot een onaanvaardbare versterking van de machtspositie van het nieuwe bedrijf. De overlapping van activiteiten van partijen was beperkt tot levering van elektriciteit aan eindgebruikers en de verhuur en verkoop van cv-ketels. Verder was er geen sprake van overlappende activiteiten, omdat de geografische markten zich beperkten tot de leveringsgebieden van de beide distributiebedrijven. De beoordeling van de effecten van de concentratie op de markt voor levering van elektriciteit aan eindgebruikers vond plaats tegen de achtergrond van de toekomstige marktstructuur, na invoering van de liberalisering-voorstellen van de EU in de nieuwe Nederlandse Elektriciteitswet. In de toekomstige marktstructuur zouden de relevante markten anders afgebakend dienen te worden met daaruit volgende verschillende effecten.

Afwegingen: In de bestaande marktstructuur zijn de geografische markten voor de levering van elektriciteit aan eindgebruikers beperkt tot de leveringsgebieden van PNEM/MEGA en Nutsbedrijf Heerlen. Als gevolg daarvan zou de concentratie niet leiden tot een noemenswaardige verandering van de concurrentiestructuur in de betreffende geografische markten.

De nieuwe Elektriciteitswet 1998, waarvan werd voorzien dat deze op 1 januari 1999 in werking zou treden (en die uiteindelijk op 19 februari 1999 van kracht werd), introduceert een onderscheid tussen gebonden en niet-gebonden klanten. Niet-gebonden klanten hebben keuzevrijheid van leverancier, de gebonden klanten hebben deze keuzevrijheid nog niet tot in ieder geval 2002 (middelgrote bedrijven) respectievelijk 2007 (kleinverbruikers). In de toekomstige marktstructuur zouden daardoor twee aparte productmarkten onderscheiden moeten worden: die voor levering aan gebonden klanten en die voor levering aan niet-gebonden klanten. De geografische markt voor levering aan gebonden klanten is, in ieder geval tot 2007, beperkt tot het huidige leveringsgebied. De geografische markt voor niet-gebonden afnemers wordt ruimer: leveranciers uit binnen- en buitenland kunnen deze betreden. De NMa onderzocht daarom de markt voor niet-gebonden afnemers. Omdat Nutsbedrijf Heerlen slechts een beperkt aantal klanten had op deze markt en de nieuwe combinatie als gevolg van de verruiming van de geografische markten te maken krijgt met vele nieuwe concurrenten uit Nederland en daarbuiten, kon worden

gesteld dat de concentratie niet zou leiden tot een aanzienlijke versterking van de machtspositie van PNEM/MEGA. Eenzelfde redenering is gevolgd in de zaak 91/ENECO-ERL.

Zaak 439/UPC-NUON

Partijen: UPC en NUON hadden het voornemen een joint venture op te richten, genaamd United Telekabel Holding N.V. Deze onderneming zou alle activiteiten van UPC en NUON overnemen en voortzetten op het gebied van kabelexploitatie en telecommunicatie. Geconstateerd werd dat de transactie aan alle vereisten van een concentratieve gemeenschappelijke onderneming voldeed: gezamenlijke zeggenschap, duurzame zelfstandige economische eenheid en geen coördinatie van marktgedrag van de oprichtende ondernemingen.

Afwegingen: In het NMa-besluit werd ervan uitgegaan dat er een separate markt is voor de distributie van radio- en televisiesignalen via een kabelnetwerk ten aanzien van die van distributie via de ether. Op grond van artikel 21 van de Wet op de telecommunicatievoorzieningen wordt voor elk verzorgingsgebied slechts één machtiging afgegeven voor het exploiteren van een kabelnetwerk. Dit leidt ertoe dat kabelexploatanten binnen deze verzorgingsgebieden niet met elkaar in concurrentie treden en dat de joint venture niet zou leiden tot een noemenswaardige verandering van de concurrentiestructuur. Op nationaal niveau zou de joint venture een marktaandeel hebben van ruim 18 procent en bleven er voldoende grote en middelgrote concurrenten over om te concluderen dat United Telekabel Holding N.V. hiermee geen economische machtspositie zou verwerven.

Voor de overige activiteiten van de op te richten joint venture (betaaltelevisie, internettoegang, datacommunicatie en telefonie via een kabelnetwerk) werd gesteld dat de betreffende markten nog volop in ontwikkeling waren en dat ongeacht de precieze afbakening van deze markten de marktaandelen van UPC en NUON zeer gering zouden zijn.

Zaak 794/Libertel-Phones 4 U

Zaak 891/Debitel-Cellway+

Partijen en marktstructuur: De markt voor mobiele telefonie is een zich snel ontwikkelende markt met een groot aantal nieuwe spelers. De marktstructuur voor mobiele telefonie in Nederland kenmerkt zich door aanbieders van telecommunicatienetwerkdiensten (operators), serviceproviders en dealers. Ten tijde van de meldingen waren in Nederland twee ondernemingen actief als aanbieder van mobiele telecommunicatienetwerkdiensten, namelijk KPN Telecom en Libertel, en beschikte een aantal andere ondernemingen over vergunningen voor een landelijk of regionaal mobiel netwerk.

Afwegingen: In de eerste zaak waarin de NMa onderzoek deed naar concentratie-effecten in deze markt ging het om Libertel, die het voornemen had Phones 4 U Cellular Services B.V. (serviceprovider) en Phones 4 U B.V. (dealerorganisatie) over te nemen. Libertel is behalve

operator tevens, via Libertel Verkoop en Services B.V., actief als serviceprovider. De voorgenomen overname zou het marktaandeel van Libertel op de markt voor serviceproviders van mobiele telefonie in Nederland op circa 20 procent brengen. Op deze markt is sprake van levendige concurrentie waarop ten minste negen andere serviceproviders actief zijn. Door de verticale integratie van Phones 4 U B.V. zou, zo werd geconcludeerd, de positie van deze dealerorganisatie enigszins worden versterkt. Bij het besluit dat geen vergunning was vereist telde het grote aantal dealerorganisaties mee naast het feit dat KPN Telecom een duidelijk sterkere positie heeft.

Partijen: In de tweede zaak ging het om Debitel Nederland B.V. die het voornemen had Martin Dawes Telecommunications Netherlands B.V. (Cellway+) over te nemen. Partijen zijn beide van operators onafhankelijke serviceproviders.

Afwegingen: Het gezamenlijke marktaandeel van deze partijen in Nederland is dusdanig dat, zeker gezien de al eerder geconstateerde levendige concurrentie, de overname tot gevolg zal hebben dat een machtspositie zal ontstaan of worden versterkt. In het besluit is overwogen of de 'prepaid-diensten' als een aparte productmarkt moeten worden beschouwd. Deze vraag bleek echter niet van belang te zijn omdat het gezamenlijk marktaandeel van de partijen ook op dit gebied te klein is om te kunnen spreken van een machtspositie.

4.1.5 Vergunning vereist

De in deze paragraaf beknopt beschreven concentratievoornemens hebben gemeen dat de NMa in de meldingsfase - die maximaal vier weken duurt - concludeerde dat sprake kon zijn van het ontstaan van een economische machtspositie die de concurrentie in de betreffende markt (of in een bepaalde deelmarkt) significant zou belemmeren. Voor wat betreft deze zaken was daarom een vergunning vereist.

Zaak 4/Grootschalig Productiebedrijf

Partijen en marktstructuur: De eerste concentratiemelding in de verslagperiode betrof het voornemen van vier elektriciteitsproductiebedrijven, N.V. Elektricitets-Productiemaatschappij Oost- en Noord-Nederland (EPON), N.V. Electriciteits-Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), N.V. Elektricitetsbedrijf Zuid-Holland (EZH) en N.V. Energieproductiebedrijf UNA (UNA), en hun gezamenlijke dochteronderneming N.V. Samenwerkende elektriciteitsproductiebedrijven (Sep), om te fuseren tot het zogenaamde Grootschalig Productiebedrijf (GPB). EPON, EPZ, EZH en UNA zijn producenten en leveranciers van elektriciteit en warmte. Sep is actief op het gebied van de handel in energiedragers en elektriciteitsproductie en -transport, en de coördinatie van productie en transport van elektriciteit. De partijen stelden zich op het standpunt dat de voorgenomen fusie geen concentratie in de zin van de Mededingingswet zou zijn, omdat zij op grond van de

Elektriciteitswet 1989 reeds verplicht zijn zeer nauw met elkaar samen te werken, waarbij ook tarieven en kosten centraal worden geregeld. Op die gronden meenden zij reeds in commercieel opzicht een economische eenheid te vormen.

Afwegingen: Deze stelling is door de NMa niet geaccepteerd. De vraag of reeds sprake was van een economische eenheid werd bezien aan de hand van de criteria die de Europese Commissie hiervoor hanteert. Deze zijn: het bestaan van één gemeenschappelijk ondernemingsbestuur, interne verrekening van winst en verlies en gezamenlijke aansprakelijkheid jegens derden. Uit het onderzoek bleek dat aan geen van deze criteria werd voldaan. Het onderzoek naar de effecten van de voorgenomen fusie heeft zich vervolgens in belangrijke mate gericht op de effecten op de Nederlandse markt voor productie en import van elektriciteit. Omdat de voorgenomen fusie zich vooral richtte op de marktstructuur die zou ontstaan als gevolg van de implementatie van de liberaliseringvoorstellen van de EU in de nieuwe Nederlandse Elektriciteitswet, zijn de effecten beoordeeld onder de toen geldende sterk gereguleerde marktstructuur en onder de marktstructuur zoals die er naar verwachting uit zou zien na inwerkingtreding van de nieuwe Elektriciteitswet. In de toen geldende marktstructuur was sprake van een situatie waarbij vier bedrijven gezamenlijk meer dan 70 procent van de markt voor productie en import van elektriciteit in handen hadden. Conclusie was dat voorafgaand aan de fusie reeds een collectieve economische machtspositie bestond op deze markt. Er bestonden echter nog mogelijkheden voor onderlinge concurrentie. De voorgenomen fusie zou ertoe leiden dat deze mogelijkheden op structurele wijze onmogelijk werden gemaakt, hetgeen weer zou leiden tot de versterking van de economische machtspositie. Een belangrijk beoordelingselement was de omvang van de toekomstige geografische markt voor productie en import van elektriciteit. Partijen betoogden dat deze markt onmiddellijk na inwerkingtreding van de nieuwe Elektriciteitswet Europees zou zijn. Omdat op dat moment nog niet zeker was hoe de nieuwe wetgeving eruit zou komen te zien, hetgeen invloed zou hebben op de mogelijkheden voor concurrentie vanuit het buitenland, is geconcludeerd dat de markt nationaal van aard was en dat opkomende buitenlandse concurrentie zou worden meegewogen als potentiële concurrentie. Omdat de nieuw te vormen onderneming een marktaandeel zou krijgen van meer dan 70 procent en de belangrijkste afnemers, de distributiebedrijven, sterk gebonden waren aan de nieuwe onderneming door afname- en leveringsovereenkomsten en aandeelhouderschap in de nieuwe onderneming en omdat de capaciteit van de grensoverschrijdende hoogspanningsverbindingen beperkt leek, zou de fusie in de toekomstige marktstructuur kunnen leiden tot het ontstaan van een economische machtspositie. Omdat bij beide scenario's reden was om aan te nemen dat een economische machtspositie zou ontstaan of worden versterkt is de concentratie vergunningplichtig

verklaard. Nadat de partijen een vergunningaanvraag hadden gedaan, is het fusieproces door de partijen zelf beëindigd. Het beroep dat was ingesteld tegen het besluit dat voor het tot stand brengen voor de concentratie een vergunning vereist is, is ingetrokken.

Zaak 47/RAI-Jaarbeurs

Partijen en voorgeschiedenis: Amsterdam RAI B.V. en Jaarbeurs B.V. meldde 20 januari 1998 het voornemen tot een fusie. In het NMa-besluit van 25 februari 1998 werd partijen meegedeeld dat voor het tot stand brengen van de fusie een vergunning vereist was, omdat aannemelijk was dat de partijen gezamenlijk een dominante positie zouden krijgen op twee markten: de markt voor het organiseren van beurzen en die voor het verhuren van accommodaties voor beurzen en tentoonstellingen.

Markten: RAI en Jaarbeurs zijn beide organisatoren van beurzen in binnen- en buitenland en exploitanten van beursaccommodaties in Amsterdam, Utrecht en Maastricht (MECC). De NMa kwam tot het oordeel dat sprake was van een markt voor het organiseren van beurzen en een markt voor het verhuren van accommodaties voor beurzen en tentoonstellingen. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen regionale, nationale en internationale beurzen.

De conclusie van de NMa was dat RAI en Jaarbeurs op beide markten verreweg de grootste marktpartijen in het land zijn. De fusie zou tot gevolg hebben dat partijen gezamenlijk op beide markten een marktaandeel van 50-60 procent zouden hebben.

Afwegingen: De concurrentiedruk van de overige beursorganisatoren zou na de fusie nog maar uiterst beperkt zijn, omdat zij veel kleiner zijn dan RAI en Jaarbeurs samen. Bovendien beschikken partijen over de grootste en kwalitatief beste beursaccommodaties in Nederland. Dit voordeel zou hen in staat stellen op beide markten een zeer sterke positie te verwerven en vast te houden. Ten slotte bleek uit het onderzoek van de NMa dat het onwaarschijnlijk is dat nieuwe toetreders op deze markt binnen afzienbare termijn de marktstructuur zouden kunnen veranderen. Integendeel, als gevolg van de fusie zou de toegankelijkheid van de markt aanmerkelijk verslechteren, hetgeen negatief zou uitwerken op de dynamiek van de sector beurzen en tentoonstellingen in Nederland.

Afweging internationale concurrentiedruk: De NMa heeft een uitgebreid onderzoek verricht naar de concurrentiedruk van beurzen die worden georganiseerd in het buitenland op nationale beurzen in Nederland. Er is in dit verband met name gekeken naar beurzen in Duitsland en België, waar de concurrentiedruk zeer beperkt bleek, terwijl de intensiteit de laatste jaren niet sterk is toegenomen. De afgelopen jaren stegen de bezoekersaantallen van door partijen georganiseerde beurzen meer dan die van beurzen in Duitsland.

Overleg met partijen: Met partijen is uitvoerig gesproken over mogelijke voorwaarden en beperkingen waaronder een

vergunning eventueel verleend zou kunnen worden.

De voorstellen van partijen lagen sterk in de sfeer van 'behavioural remedies' en zouden naar het oordeel van de d-g NMa niet afdoen aan de structurele dominante positie die partijen als gevolg van de concentratie zouden verwerven.

Besluit en beroep: De vergunning voor het aangaan van een fusie werd de partijen geweigerd. Deze zijn hiertegen vervolgens in beroep gegaan. De rechtbank te Rotterdam heeft in het verslagjaar geen uitspraak in deze zaak gedaan.

Zaak 124/CVK-Kalkzandsteenproducenten

Partijen: Op 26 februari 1998 hebben de Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Kalkzandsteenproducenten (CVK) en haar leden hun voornemen gemeld om een fusie tot stand te brengen. De leden van CVK zijn de kalkzandsteenproducenten in Nederland. Voor het bestaan van de fusieplannen bestond er al een nauwe samenwerking bij productie, verkoop, onderzoek en ontwikkeling. De fusie zou daarom vooral een structurele verandering van deze samenwerking betekenen.

Markten: In de meldingsfase heeft de NMa diverse markten onderzocht. In die fase is nog opengelaten hoe scherp of ruim de relevante productmarkten zouden moeten worden afgebakend (bouwmaterialen per type wand of bouw of alleen woningbouw of utiliteitsbouw). Gezien de positie van partijen was er aanleiding deze positie op (deel)markten voor bouwmaterialen voor wanden te onderzoeken. Het onderzoek in de vergunningfase heeft ertoe geleid dat de aanvankelijke markt-afbakening is aangescherpt, tot één markt voor bouwmaterialen voor constructieve wanden en één markt voor bouwmaterialen voor niet-constructieve wanden.

Afweging: De positie op de markt voor bouwmaterialen voor niet-constructieve wanden vormt, gezien het bescheiden marktaandeel van partijen van tussen de 10 en 30 procent, geen probleem. Voor de positie op de markt voor bouwmaterialen voor constructieve wanden is geconcludeerd dat weliswaar sprake is van een marktaandeel van tussen de 40 en 60 procent, maar dat er vanuit de vraagzijde van de markt voldoende tegenwicht bestaat.

Aanpassing overeenkomst: De gemelde transactie betrof een overeenkomst die ertoe zou leiden dat voorheen onafhankelijke ondernemingen met CVK in economische zin zouden worden samengevoegd en onder één bestuur zouden komen te staan. Op instigatie van de NMa is de overeenkomst, op grond waarvan de concentratie tot stand komt, aangepast in die zin dat elke vorm van een personele unie tussen de moedermaatschappij van de leden van CVK en de organen van CVK is uitgesloten. Na deze aanpassing is de vergunning verleend.

Beroep: Naar aanleiding van het besluit van de NMa in de meldingsfase hebben partijen beroep ingesteld. Partijen zijn van mening dat zij reeds voor de inwerkingtreding van de Mededingingswet een economisch eenheid vormden en derhalve buiten het concentratietoezicht vallen. In de beroepszaak is gedurende het verslagjaar geen uitspraak gedaan.

Zaak 126/Internatio-Müller - Brocacef

Partijen en markten: Het concentratievoornemen van Internatio-Müller en Brocacef was voor de NMa reden voor onderzoek op de groothandelsmarkt voor drogisterij-artikelen. Internatio-Müller N.V. exploiteert samen met de Coöperatieve Drogisten-Associatie de groothandelsorganisatie Dynadro B.V. en de retailorganisatie Dynaretail B.V. Dynaretail ondersteunt zelfstandige drogisten via de bekende DA-formules. Dynadro zou Brocacef Drogisten B.V. overnemen. Brocacef Drogisten is eveneens actief op de groothandelsmarkt voor drogisterijartikelen en levert zelfstandige drogisten via de winkelformule Uw Eigen Drogist.

De partijen gaven aan dat de groothandel voor drogisterij-artikelen inmiddels geen afzonderlijke markt meer vormt. Het aantal zelfstandige drogisten dat gebruikmaakt van de groothandel is sinds de jaren 70 teruggelopen van 3600 naar 2200. Sindsdien zijn ondernemingen met name uit de levensmiddelen- en detailhandel met nieuwe drogisterij-filiaalbedrijven op de markt gekomen en hebben ze op detailhandelsniveau een marktaandeel boven de 50 procent bereikt met ongeveer 1300 vestigingspunten. De meest bekende zijn Kruidvat, Etos en Trepleister. Geïntegreerde filiaalbedrijven hebben ten opzichte van zelfstandige drogisterijen voordelen, bijvoorbeeld door centrale inkoop en huismerken.

Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat de zelfstandige drogisten eveneens centrale inkooporganisaties, eigen groothandelsorganisaties, winkelformules en gemeenschappelijke merken hebben ontwikkeld. Nu de groep ongebonden drogisten nog steeds slinkt en de winkelformuleaansturende organisaties groeien, is er volgens partijen geen sprake meer van een afzonderlijke groothandelsmarkt. In ieder geval zien zij de drogisterij-filiaalbedrijven als hun grootste concurrenten.

Afweging: Uit reacties van zelfstandige drogisten bleek echter dat de detailhandel de retail-groothandelsschakel niet als zodanig geïntegreerd beschouwt als de partijen dat zelf doen. In de afgelopen jaren zijn juist vele zelfstandige drogisten van formule gewisseld omdat zij ontevreden waren met hun destijds gecontracteerde formule. De drogisten constateerden dat door de concentratie de twee grootste groothandels samen zouden gaan met als resultaat een gezamenlijk marktaandeel van ver boven de 50 procent, een combinatie die bovendien de belangrijkste formules voor zelfstandige drogisten aan zou sturen. De overige drie groothandels, FaCo, Vriesia en Unipharm, zijn in vergelijking met Dynadro en Brocacef te klein om serieus tegenwicht te kunnen bieden. De keuzemogelijkheden voor de zelfstandige drogisten zouden door de concentratie dus zeer beperkt worden. In deze zaak werd daarom een vergunningaanvraag geëist. Er was immers onvoldoende grondslag om aan te nemen dat er van geïntegreerde filiaalbedrijven genoeg concurrentiedruk uitgaat op de groothandelsmarkt om de speelruimte die Dynadro en Brocacef gezamenlijk ten opzichte van andere groothandels en van hun afnemers zouden bereiken, te beperken.

Afweging vergunningfase: Het onderzoek in de vergunningfase heeft het vermoeden van het ontstaan van een economische machtspositie op de groothandelsmarkt verder onderbouwd. Hierbij is vooral gekeken naar het aantal zelfstandige drogisten dat in de afgelopen drie jaar van formule is gewisseld, de redenen voor de wisseling en de mate waarin wisselen in de praktijk mogelijk is. De NMa betrok in haar onderzoek de economische en contractuele bindingen tussen de groothandel en de wel of niet formulegebonden zelfstandige drogisten, andere economische afhankelijkheid van formulegebonden drogisten (bijvoorbeeld het gebruik van winkelpanden), uitwijkmogelijkheden voor de zelfstandige drogisten na de concentratie en de wederzijdse afhankelijkheid tussen groothandel en detailhandel.

Internatio-Müller N.V. en Brocacef Holding N.V. hebben na ontvangst van de voorlopige visie van de NMa hun voornemen opgegeven en de vergunningaanvraag ingetrokken. De NMa heeft vervolgens het onderzoek afgebroken; er is dus in de vergunningfase geen besluit genomen.

Zaak 166/Vendex-KBB

Verwijzing door EU: Bij deze zaak maakte de Nederland gebruik van de zogenaamde German Clause in de Europese Concentratieverordening, waarmee de lidstaten in Brussel gemelde concentraties kunnen 'terugvragen' voor de behandeling door de nationale mededingingsautoriteit. Na ontvangst van een afschrift van een bij de Europese Commissie ingediende aanmelding van de concentratie tussen Vendex International N.V. en N.V. Koninklijke Bijenkorf Beheer KBB, heeft de NMa de minister van Economische Zaken laten weten dat door deze concentratie economische machtsposities dreigden te ontstaan op mogelijkere lokale of regionale markten in de Nederlandse non-food detailhandel en dat het onderzoek daarvan beter door de nationale mededingingsautoriteit kon worden uitgevoerd dan door de Commissie.

De minister van Economische Zaken heeft vervolgens de EU verzocht de concentratie naar de bevoegde Nederlandse autoriteit te verwijzen. De Europese Commissie heeft dit verzoek gehonoreerd voor de non-food detailhandel in Nederland. Met betrekking tot de activiteiten van Vendex en KBB buiten Nederland en op andere gebieden dan de non-food detailhandel heeft de Europese Commissie de concentratie goedgekeurd. Voor de meldende partijen betekende dit dat zij de concentratie voor de non-food detailhandel in Nederland opnieuw bij de NMa moesten melden. Naar aanleiding van deze melding oordeelde de NMa dat een vergunning vereist was, omdat er reden was om aan te nemen dat als gevolg van de fusie een economische machtspositie zou ontstaan.

Afweging: De NMa heeft naar aanleiding van de aanvraag voor een vergunning van partijen in de eerste plaats onderzocht of er sprake is van een afzonderlijke markt voor warenhuizen. Uit onderzoek is gebleken dat dit niet het geval is. De producten die worden verkocht in

warenhuizen zijn ook te koop in speciaalzaken en het aanbod van die productassortimenten is in warenhuizen niet noemenswaardig breder of dieper dan dat in speciaalzaken. Warenhuizen onderscheiden zich als verkoopvorm wel van speciaalzaken, maar dit weerhoudt de consument er niet van zijn aankopen bij een speciaalzaak te doen. Ook de mogelijkheid die een warenhuis de consument biedt tot winkelen blijkt niet exclusief voor warenhuizen. Een aantal speciaalzaken in een winkelcentrum of een winkelstraat kan dezelfde functie vervullen.

In de tweede plaats zijn die productassortimentsmarkten onderzocht waarop sprake is van overlapping tussen de activiteiten van partijen en waarop het gezamenlijke marktaandeel van partijen groter is dan 15 procent.

Dit bleken de markten te zijn voor:

- babykleding
- dameslingerie
- juweliersartikelen, sieraden, horloges en klokken
- lederwaren.

Uit onderzoek bleek dat er geen aanleiding was om de productassortimentsmarkten verder uit te splitsen naar prijs- en kwaliteitsklassen. Ten aanzien van de verkoopkanalen postorderbedrijven en ambulante handel kon in het midden worden gelaten of hiervoor afzonderlijke markten afgebakend zouden moeten worden: het effect van de concentratie zou daardoor niet worden beïnvloed. Voor alle vier de productassortimentsmarkten werd vastgesteld dat de relevante geografische markt nationaal is, omdat zowel partijen als hun concurrenten hebben aangegeven dat zij hun beleid op nationaal niveau bepalen. Zij letten daarbij met name op die concurrenten die zij op verschillende plaatsen in Nederland tegenover zich vinden, dat wil zeggen de andere grootwinkelbedrijven, maar daarnaast houden zij ook rekening met de ontwikkelingen bij de zelfstandige speciaalzaken.

Marktaandelen en besluit: Op de aldus afgebakende markten bedragen de gecombineerde marktaandelen van Vendex en KBB voor de markt voor babykleding tussen de 30 en 40 procent, voor de markt voor dameslingerie ook tussen de 30 en 40 procent, voor de markt voor juweliersartikelen, sieraden, horloges en klokken tussen de 10 en 20 procent en voor de markt voor lederwaren tussen de 20 en 30 procent. De partijen beschikken hiermee in de ogen van de NMa niet over een machtspositie, aangezien er nog voldoende concurrentie, ook van de kant van andere grootwinkelbedrijven, overblijft. Bovendien zijn de toetredingsdrempels tot de onderzochte productassortimentsmarkten laag.

Afweging vastgoedpositie: Daarnaast heeft de NMa onderzocht of Vendex/KBB een economische machtspositie als vrager naar top-winkellocaties zou krijgen. Binnen de winkellocatiemarkt kan een aparte markt worden onderscheiden voor de zogenaamde A1-locaties, dat wil zeggen de top-winkellocaties. Omdat de relevante geografische markt voor top-winkellocaties lokaal is, heeft de NMa een onderzoek ingesteld naar de posities van partijen op de markten in de belangrijkste

binnensteden en een aantal planmatig opgezette winkelcentra in Nederland. Uit het onderzoek bleek dat dit een aanbiedersmarkt is: het beperkte aanbod en de steeds groeiende vraag geven de aanbieders een zeer sterke positie.

Hoewel Vendex en KBB in de grootste Nederlandse winkelcentra sterk vertegenwoordigd zijn, leidt dit niet tot voordelen ten opzichte van andere winkelketens bij het verwerven van winkellocaties. Voor de aanbieder van een winkelpand is de prijs het doorslaggevende criterium. Voorts heeft een aanbieder er geen belang bij om volledig afhankelijk te worden van één grote huurder. Op grond hiervan heeft de NMa besloten akkoord te gaan met de voorgenomen concentratie en daarvoor een vergunning te verlenen zonder dat daaraan voorwaarden zijn verbonden.

Beroep en verzoek om voorlopige voorziening: MKB-Nederland en een aantal organisaties in de detailhandelsbranche stelden beroep in tegen het besluit van de NMa om een vergunning te verlenen voor de concentratie tussen Vendex en KBB. Tevens verzochten zij om schorsing van het besluit totdat in de bodemprocedure uitspraak zou zijn gedaan.

De president van de rechtbank te Rotterdam heeft dit verzoek om een voorlopige voorziening afgewezen. De president achtte het voor de NMa niet onmogelijk de combinatie Vendex/KBB te verplichten de concentratie geheel of gedeeltelijk te ontvlechten, dan wel aan de vergunning alsnog voorwaarden te verbinden, indien het besluit in de hoofdzaak geen stand zou kunnen houden. In 1998 is geen uitspraak gedaan in de bodemprocedure.

Op het beroep dat Vendex en KBB hadden ingesteld tegen het besluit dat voor het tot stand brengen van de concentratie een vergunning vereist is, is in 1998 ook niet beslist door de rechtbank van Rotterdam.

Zaak 1132/Friesland Coberco Dairy Foods- Zuivelfabriek De Kievit B.V.

Partijen: Op 30 oktober 1998 heeft Friesland Coberco Dairy Foods (FCDF) het voornemen gemeld om zeggenschap te verkrijgen over Zuivelfabriek De Kievit B.V. FCDF ontwikkelt, produceert en verkoopt een breed assortiment zuivel en aan zuivel gerelateerde producten. De Kievit is gespecialiseerd in de productie en verkoop van hoogwaardige ingrediënten voor met name de voedingsmiddelenindustrie op basis van zuivelgrondstoffen, dierlijke en plantaardige vetten en suikers. Daarnaast is zij actief op het gebied van de handel in boerderijmelk en vloeibare melkproducten.

Markten: Op het gebied van de verkoop van ingrediënten is uitgegaan van een markt voor creamers en een markt voor weivetkernen, waarop beide partijen als producent en leverancier actief zijn. Wat betreft de geografische afbakening is met partijen aangenomen dat de markt voor creamers in ieder geval ruimer is dan Nederland. Heel belangrijk is de positie van beide partijen als afnemer op de markt voor boerderijmelk. Wat betreft de geografische afbakening is vooralsnog geconcludeerd

dat de markt voor boerderijmelk regionaal is en wordt bepaald door het werkgebied van een zuivelverwerker. De regionale marktafbakening is met name gemotiveerd met een verwijzing naar de bestaande werkgebieden van de zuivelindustrie, de grote mate van starheid van de markt en de sterke juridische en emotionele binding die vaak tussen melkveehouders en zuivelindustrie bestaat.

Afweging: Ongeacht een verdere marktafbakening tot een Europese of tot een mondiale markt is er geen reden om aan te nemen dat als gevolg van de voorgenomen concentratie een economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt. Van de markt voor weivetkernen is vooralsnog niet aannemelijk dat deze groter is dan Europa. Gelet op de huidige marktaandelen van partijen op deze Europese markt zouden er mededingingsrechtelijke problemen kunnen ontstaan. Het werkgebied van De Kievit bevindt zich midden in het werkgebied van FCDF. Gelet op het grote marktaandeel van FCDF als afnemer op de regionale markt voor boerderijmelk is er naar het oordeel van NMa voorafgaand aan de concentratie reeds sprake van een machtspositie. Deze machtspositie zal door overname van De Kievit significant worden versterkt. De alternatieve afzetmogelijkheden van de in de werkgebieden gevestigde melkveehouders zijn minimaal. Op grond van deze positie is voor het tot stand brengen van de concentratie een vergunning vereist. De aanvraag voor een vergunning is in 1999 ingediend.

4.2 Besluiten inzake aanvraag ontheffing

De Mededingingswet bevat de mogelijkheid om concurrentiebeperkende afspraken die niet op voorhand zijn vrijgesteld te ontheffen van het kartelverbod. Ontheffingen kunnen bij de NMa worden aangevraagd. Zolang geen ontheffing is verleend, blijft de afspraak verboden.

Een ontheffing wordt alleen verleend als is voldaan aan alle criteria die de wet daarvoor stelt. Per afspraak wordt bekeken of dit het geval is. Om in aanmerking te komen voor ontheffing moet aan de vier volgende voorwaarden (artikel 17 Mw) worden voldaan:

- De afspraak moet bijdragen tot verbetering van de productie of distributie dan wel een technische of economische vooruitgang opleveren.
- De voordelen die voortvloeien uit de afspraken moeten voor een redelijk deel ten goede komen aan de gebruikers.
- De concurrentie mag niet verder worden beperkt dan strikt noodzakelijk is.
- Er moet in de markt voldoende concurrentie overblijven.

Op een aanvraag moet in principe binnen vier maanden worden beslist. Deze termijn kan eenmaal met vier maanden worden verlengd. Een ontheffing geldt altijd voor een daarbij bepaalde tijd en kan gegeven worden met terugwerkende kracht vanaf het moment van aanvraag. Ook kunnen er voorschriften aan een ontheffing worden verbonden.

Voor afspraken die reeds bestonden op 1 januari 1998, het moment dat de Mededingingswet van kracht werd, en die niet reeds krachtens de WEM verboden waren, is in artikel 100 Mw een overgangsregeling getroffen.

4.2.1 Toegewezen ontheffing

Zaak 51/Stibat

Aanvrager: De Stichting Batterijen te Zoetermeer heeft ontheffing gevraagd voor een collectief plan van producenten en importeurs van batterijen voor de inzameling en verwijdering van gebruikte batterijen. Dit plan is een voortvloeisel van het Besluit verwijdering batterijen van 31 januari 1995 (Stbl. nr. 45), dat uitvoering geeft aan de EU-richtlijn 91/157 waarin regels worden gesteld voor batterijen en accu's die gevaarlijke stoffen bevatten. De kosten van het plan worden onder andere gefinancierd uit verwijderingsbijdragen die de betrokken producenten en importeurs aan Stibat moeten afdragen. In het plan is een verplichting opgenomen voor de deelnemers om de verwijderingsbijdragen door te berekenen aan de volgende schakel in de distributieketen en om deze apart op de factuur te vermelden.

Afweging: Het plan bevat drie concurrentiebeperkingen die door het verbod van artikel 6 van de Mededingingswet worden getroffen. In de eerste plaats is de collectieve financiering van het plan als mededingingsbeperkend gekwalificeerd, omdat deze wijze van financiering ertoe leidt dat de betrokken deelnemers elkaar niet beconcurreren op de inzamelings- en verwijderingskosten die tot de normale bedrijfskosten moeten worden gerekend. De verplichting voor producenten en importeurs om de afgedragen verwijderingsbijdragen door te berekenen aan de volgende schakel in de distributieketen, strekt ertoe om een deel van de verkoopprijs gemeenschappelijk vast te leggen. Hierdoor wordt de prijsconcurrentie ten aanzien van dat onderdeel uitgesloten. Door de verplichting de verwijderingsbijdrage als een aparte post op de factuur te vermelden wordt de (onterechte) indruk gewekt dat het gaat om een door de overheid opgelegde heffing en kunnen opvolgende schakels in de keten worden aangezet om de verwijderingsbijdrage ook door te berekenen als ware het een verplichte BTW-heffing. Hierdoor wordt de mededingingsbeperking als gevolg van de verplichte doorberekening van de verwijderingsbijdragen verzaamd. Het collectieve plan als geheel levert objectieve economische voordelen op. De collectieve aanpak is doelmatiger en efficiënter dan een aanpak op individuele basis. Hiervan profiteren consumenten. De wijze van financiering die Stibat heeft gekozen, is noodzakelijk om deze voordelen te realiseren, terwijl daarin niet het risico schuilt dat de concurrentie op de relevante markt voor een wezenlijk deel wordt beperkt. Voor de bepalingen omtrent de vaststelling van de verwijderingsbijdragen is dan ook ontheffing gegeven.

Anders ligt dit voor de verplichte doorberekening en de vermelding van de verwijderingsbijdrage op de factuur.

Hiervan kan niet worden gezegd dat deze noodzakelijk zijn en evenmin valt in te zien dat het collectief afwentelen van kosten een voordeel oplevert voor de gebruiker. Voor deze onderdelen is de gevraagde ontheffing dan ook geweigerd. Tegen dit onderdeel van het besluit is bezwaar gemaakt.

Zaak 681-979/ASV Diensten B.V. voor arbeidsbemiddeling voor moeilijk plaatsbare werkzoekenden

Aanvraag: Arbeidsvoorziening, Start Holding B.V. en Vedio Holding Nederland B.V. hebben de NMA verzocht een ontheffing te verlenen voor de oprichting van een nieuwe onderneming met de naam ASV Diensten B.V. Deze onderneming zou tot doel hebben tegen betaling diensten aan te bieden ter bevordering van de in-, door- en uitstroom van arbeidskrachten en het creëren van arbeidsplaatsen voor moeilijk plaatsbare werkzoekenden. Dit laatste mede ter ondersteuning van de publieke taak van de arbeidsvoorzieningsorganisatie.

Tegen de oprichting van deze nieuwe onderneming werd een klacht ingediend door Randstad Holding N.V., Adecco Nederland B.V., Manpower Uitzendorganisatie B.V. en Unique International N.V. Klagers hadden met name bezwaren geuit tegen de deelname van Arbeidsvoorziening in ASV Diensten B.V., omdat dit zou leiden tot concurrentievoordelen voor ASV Diensten B.V.

Afweging: Op de klacht en het ontheffingsverzoek is in één besluit beslist. In dit besluit is neergelegd dat de Arbeidsvoorziening, Start en Vedio kunnen worden aangemerkt - voor de activiteiten waarop het ontheffingsverzoek betrekking heeft - als ondernemingen in de zin van de Mededingingswet. Zij worden voor de door ASV aan te bieden diensten beschouwd als concurrenten. Het is niet aannemelijk dat de oprichting van ASV voor de partijen de enige ingang is tot de relevante dienstenmarkten. De oprichting van ASV doet, gezien de investeringen en het non-concurrentiebeding dat door partijen is overeengekomen, in ieder geval twee aanbieders verdwijnen. De overeenkomst heeft dus tot gevolg dat de mededinging op de Nederlandse markt wordt beperkt.

Vervolgens werd overwogen om voor de aangemelde regelingen een ontheffing te verlenen. De combinatie van de expertise van de drie oprichters stelt ASV in staat om sneller en beter relatief nieuwe diensten aan te bieden dan de oprichters afzonderlijk zouden kunnen. Daarmee kan gesteld worden dat de oprichting van ASV de economische vooruitgang bevordert, dan wel de distributie of productie verbetert. Daarnaast is het aannemelijk dat de kostenvoordelen die met ASV worden behaald, zullen worden doorgegeven aan de opdrachtgevers vanwege de aanwezige concurrentiedruk. In het besluit is tevens gemotiveerd waarom de overeengekomen non-concurrentiebedingen onmisbaar zijn voor het bereiken van het beoogde doel. Restconcurrentie bleek voldoende aanwezig. De ontheffing werd voor vijf jaar verleend. De klacht werd afgewezen.

De klagers hebben bezwaar ingesteld tegen het besluit. Het bezwaar werd in het verslagjaar niet afgerond.

4.2.2 Ontheffing niet vereist

Zaak 21/Interpolis-Cobac voor kredietverzekeringsproducten

Aanvraag: Verzekeringsbedrijf N.V. Interpolis en Kredietverzekeringsmaatschappij Cobac Nederland N.V. hebben ontheffing aangevraagd voor de oprichting van een gemeenschappelijke onderneming die in Nederland kredietverzekeringen zou gaan aanbieden. De samenwerkingsplannen kwamen tot stand omdat Interpolis haar klanten kredietverzekeringen wilde kunnen aanbieden. Cobac Nederland wilde zijn relatief geringe marktaandeel op de Nederlandse markt vergroten. Door de samenvoeging van de kredietverzekeringsexpertise van Cobac en de distributiemogelijkheden van Interpolis zouden beide bedrijven hun doelstellingen kunnen realiseren. Cobac zou overigens ook als zelfstandige onderneming op de Nederlandse kredietverzekeringsmarkt blijven opereren, maar zou zijn expertise op het gebied van kredietverzekeringen tegen betaling beschikbaar stellen aan de gezamenlijke onderneming.

Afweging: Toetreding tot de kredietverzekeringsmarkt is bijzonder moeilijk vanwege de omvangrijke specialistische kennis die nodig is om kredietverzekeringen aan te kunnen bieden. Zelfs verzekeraars als Interpolis zijn niet in staat op een redelijke termijn op eigen kracht tot de kredietverzekeringsmarkt toe te treden. Door de oprichting van de joint venture treedt een serieuze marktpartij toe tot een markt waarop één partij, te weten de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij (NCM), al zeer lange tijd een zeer sterke positie inneemt.

Verwacht mag worden dat de samenwerking tussen Interpolis en Cobac zal bijdragen tot meer effectieve concurrentie op de Nederlandse kredietverzekeringsmarkt. Bovendien zijn Interpolis en Cobac geen concurrenten van elkaar. Samenwerking tussen Cobac en Interpolis kan de concurrentie op de kredietverzekeringsmarkt dan ook niet beperken. Verder is afgesproken dat de joint venture geen actief acquisitiebeleid voert onder de vaste klanten van Cobac en Cobac niet onder de vaste klanten van Interpolis. Ook zullen Interpolis en Cobac gedurende de looptijd van de samenwerking geen samenwerkingsverbanden aangaan met derden voor het aanbieden van kredietverzekeringen. Beide afspraken worden noodzakelijk geacht voor het totstandkomen en welslagen van het samenwerkingsverband. Deze afspraken kunnen daarom als nevenrestricties worden aangemerkt en vallen niet binnen de werkingssfeer van het verbod van artikel 6 Mw. Op grond van deze overwegingen besloot de NMa dat geen ontheffing was vereist omdat het kartelverbod van artikel 6 van de Mw niet van toepassing was.

Zaak 301/Bijenkorf/Hema/Esso voor spaarsysteem

Aanvraag: De Bijenkorf, haar zusteronderneming de Hema, en Esso Nederland B.V. hebben een ontheffing

aangevraagd voor een samenwerkingsovereenkomst waarmee door Esso uitgegeven cadeauchques in de winkels van de Bijenkorf en de Hema kunnen worden verzilverd. Partijen hebben onder meer met elkaar afgesproken dat zij zich zullen onthouden van nieuwe activiteiten (met derden) die zouden indruisen tegen de belangen van een der partijen.

Afweging: Cadeauchques kunnen alleen door Esso Nederland worden uitgegeven en kunnen uitsluitend in de winkels van de Bijenkorf en de Hema worden verzilverd, hetgeen andere bedrijven op de Nederlandse markt beperkt, omdat zij geen soortgelijke overeenkomsten kunnen afsluiten met de Bijenkorf, de Hema en Esso Nederland. Op de markt van motorbrandstofproducten zijn echter talrijke ondernemers actief die aan een vergelijkbaar systeem zouden kunnen deelnemen. Deelname door Esso aan dlt spaarsysteem zal de mededinging op de markt voor motorbrandstofproducten niet merkbaar beperken. Op de detailhandelsmarkten zijn naast de Bijenkorf en de Hema talrijke ondernemers actief die aan een concurrerend systeem zouden kunnen deelnemen. Bovendien is er geen aparte markt voor het productassortiment dat verkocht wordt in warenhuizen in Nederland. De beperking van de mededinging die voortvloeit uit de uitsluiting van deelname aan het spaarpuntensysteem, kan niet als een aanzienlijke beperking worden beschouwd. De NMa besloot dat geen ontheffing was vereist, omdat het kartelverbod van artikel 6 Mw niet van toepassing was.

Zaak 567/Nationale Regiopers voor gezamenlijke landelijke advertentie-exploitatie

Aanvraag: Een aantal uitgevers van regionale dagbladen - Wegener Arcade N.V., VNU Dagbladengroep B.V., Hollandse Dagbladcombinatie en Noordelijke Dagbladcombinatie - vroeg een ontheffing aan voor samenwerking in de nieuw op te richten onderneming 'De Nationale Regiopers'. De genoemde uitgevers hadden De Nationale Regiopers B.V. opgericht, en met deze een exploitatieovereenkomst gesloten. Deze overeenkomst heeft tot doel aan landelijke adverteerders advertentieruimte te verkopen in de door hen uitgegeven dagbladen. De uitgevers stellen dat de voorgenomen samenwerking geen samenwerking tussen concurrenten betreft en geen merkbare mededingingsbeperking tot gevolg heeft.

Afweging: Zoals partijen zelf hebben aangegeven en ook door derden is bevestigd, is de relevante markt waarop de aangemelde overeenkomst zijn werking heeft beperkt tot de markt van verkoop van advertentieruimte in dagbladen aan landelijke adverteerders. Het gaat adverteerders om de keuze tussen adverteren in één of enkele landelijke dagbladen dan wel in meerdere regionale dagbladen. Regionale uitgevers hebben ten opzichte van de twee grote uitgevers van landelijke dagbladen - PCM en De Telegraaf - hierbij een aanzienlijke en toenemende achterstand.

Dat zou met name het gevolg zijn van de moeilijke opgave om als regionale speler een concurrerend product te

bieden ten aanzien van landelijk opererende adverteerders. Dit onder andere vanwege de grote administratieve belasting die gepaard zou gaan met het plaatsen van advertenties bij verschillende regionale uitgevers. Enkele van de voorwaarden waaronder de samenwerking wordt aangegaan luiden als volgt.

De Regiopers zal voor rekening en risico van de uitgevers uit hun naam advertentieruimte in de aangesloten regionale dagbladen verkopen aan landelijke adverteerders. De uitgevers zullen landelijke adverteerders niet zelfstandig benaderen voor de verkoop van advertentieruimte in hun dagbladen. Passieve verkoop is wel toegestaan. Uitgevers van andere regionale dagbladen kunnen toetreden tot de samenwerking.

De NMa heeft bepaald dat de samenwerking in De Nationale Regiopers niet mededingingsbeperkend is. De regionale dagbladen zijn immers geen concurrenten van elkaar in de markt van verkoop van landelijke advertenties in dagbladen, aangezien hun verspreidingsgebieden nauwelijks overlappen. Zelfs als de regionale dagbladen van PCM tot De Nationale Regiopers zouden toetreden, zou er nauwelijks sprake zijn van concurrentie vanwege de geringe mate van overlapping in verspreidingsgebied dan wel bereik.

Omdat het kartelverbod van artikel 6 Mw niet van toepassing was, besloot de NMa dat een ontheffing niet was vereist.

4.2.3 Dubbel overheidstoezicht

Zaak 139/Stichting Papierrecycling Nederland voor recyclingsysteem

Aanvraag: De Stichting Papierrecycling Nederland (SPRN) vroeg ontheffing aan voor een recyclingsysteem.

Het betreft een door SPRN beheerd systeem gericht op inzamelen en herverwerken van oud papier en karton. Onderdeel van dit recyclingsysteem is de Overeenkomst Verwijderingsbijdrage Papier en Karton 1997, die in de Wet Milieubeheer algemeen verbindend is verklaard.

Afweging: Door de NMa is onderzocht of artikel 16 van de Mededingingswet van toepassing is op het recyclingstelsel. Op grond van dat artikel is het kartelverbod tijdelijk niet van toepassing op mededingingsafspraken die reeds zijn onderworpen aan goedkeuring van een ander bestuursorgaan, of die door een bestuursorgaan onverbindend verklaard, verboden of vernietigd kunnen worden dan wel op grond van een wettelijke verplichting tot stand zijn gekomen. De Overeenkomst Verwijderingsbijdrage is door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer algemeen verbindend verklaard. In deze zaak leidt de algemeen verbindend verklaring van de Overeenkomst Verwijderingsbijdrage er vervolgens toe dat de tijdelijke instelling van artikel 16 van toepassing is op het SPRN-systeem.

De ontheffingsaanvraag werd afgewezen omdat op grond van artikel 16 het kartelverbod niet van toepassing is.

4.2.4 Aanvraag ontheffing afgewezen

Zaak 155/Erasmus Muziekproducties B.V. voor vaste cd-prijs

Aanvraag: Erasmus Muziekproducties heeft ontheffing aangevraagd voor een standaardovereenkomst voor de levering van de compactdisc 'Het Vredenburg Concert' van pianist Wibi Soerjadi.

In de overeenkomst is bepaald dat de detaillist de compactdisc moet verkopen tegen een vaste prijs van NLG 14,95.

Afweging: Een dergelijke bepaling is verboden, omdat de detaillisten worden beperkt in hun vrijheid zelfstandig de verkoopprijs te bepalen. De prijsbepaling in de overeenkomst draagt niet bij aan de verbetering van de productie of aan de bevordering van de technische en/of economische vooruitgang. Bovendien kan niet worden gesteld dat een billijk aandeel van die voordelen - als die er zouden zijn - ten goede komt aan de consumenten. De overeenkomst verhindert immers dat eventuele prijsvoordelen die de detaillisten kunnen behalen worden doorgegeven.

Het ontheffingsverzoek werd afgewezen, omdat niet is voldaan aan de ontheffingscriteria van artikel 17.

Tegen het besluit is bezwaar gemaakt. Op het bezwaar is in het verslagjaar niet beslist.

Zaak 416/Smit Mode Alblasserdam voor huurovereenkomst

Aanvraag: Smit Mode Alblasserdam en Beheer en Beleggingsmaatschappij Smit Alblasserdam hebben ontheffing aangevraagd voor een huurovereenkomst van bedrijfsruimte in het winkelcentrum Makado te Alblasserdam.

In de overeenkomst is bepaald dat het gehuurde uitsluitend mag worden gebruikt als winkel voor de verkoop van dames- en herenconfectie. De verhuurder verplicht zich verder om in het winkelcentrum gedurende een bepaalde periode geen andere modezaken toe te laten.

Afweging: Er bestaat een generieke vrijstelling voor branchebeschermingsovereenkomsten die worden gesloten ten behoeve van nieuwe winkelcentra (niet ouder dan zes jaar). Deze vrijstelling is in dit geval niet van toepassing omdat het winkelcentrum al langer dan zes jaar bestaat. De combinatie van deze bepalingen is in strijd met de Mededingingswet, omdat potentiële concurrentie in het winkelcentrum wordt uitgesloten en er geen bijdrage wordt geleverd aan verbetering van productie, distributie of technische of economische vooruitgang.

Bovendien is het onwaarschijnlijk dat een billijk aandeel van die voordelen - als die er zouden zijn - ten goede komt aan consumenten. De overeenkomst verhindert immers de prijsconcurrentie en de diversiteit in het winkelcentrum.

Het ontheffingsverzoek werd afgewezen omdat niet is voldaan aan de ontheffingscriteria van artikel 17. Tegen dit besluit is bezwaar gemaakt.

Zaak 199, 209, 227 en 450/Individuele prijsbinding bij importeurs van het buitenlandse boek

Aanvraag: Vier boekenimporteurs, te weten de Algemene Importboekhandel Nilsson & Lamm B.V., B.V. Van Ditmar Boekenimport, Stichting Uitgeverij en Boekhandel Pegasus en Roodveldt Import B.V., deden een aanvraag tot ontheffing voor hun algemene leveringsvoorwaarden inzake de levering van buitenlandse boeken.

Afweging: In de algemene leveringsvoorwaarden was bepaald dat de detaillisten de boeken alleen aan consumenten mochten verkopen tegen de door de importeur vastgestelde prijs en dat zij geen korting mochten verlenen. Deze bepaling in de leveringsvoorwaarden conflicteert met de mededingingsregels, aangezien zij afbreuk doet aan de vrijheid van de detaillist om zelf zijn verkoopprijzen vast te stellen. Daarnaast kunnen de detaillisten verschillen in efficiëntie en serviceniveau niet aan hun klanten doorbereken. De importeurs hebben de NMa er niet van kunnen overtuigen dat er zodanige voordelen kleven aan de overeenkomst dat deze opwegen tegen de nadelen van de concurrentiebeperking. De vaste prijs van importboeken draagt niet bij aan een breed aanbod van buitenlandse boeken en evenmin aan de instandhouding van een fijnmazig distributienet in ons land. Het ontheffingsverzoek werd afgewezen, omdat niet is voldaan aan de ontheffingscriteria van artikel 17. Tegen het besluit is bezwaar gemaakt.

Zaak 459/Nederlandse Omroep Stichting voor licentieovereenkomst programmegevens

Aanvraag: De Nederlandse Omroep Stichting (NOS) vroeg ontheffing aan voor de 'Overeenkomst licentiëring programmegevens' d.d. 12 september 1995, afgesloten tussen de NOS, RTL/Veronica de Holland Media Groep S.A. (HMG) en Veronica Blad C.V. In de licentieovereenkomst is vastgelegd dat de NOS en HMG met ingang van 1 september 1995 gedurende vijf jaar tegen betaling programmegevens uitwisselen. Daarnaast is bepaald dat het Veronicablاد ten opzichte van de NOS verplicht is zich te houden aan de beperkingen die op basis van het Mediabesluit zijn gesteld aan de publieke omroepverenigingen voor het uitgeven van programmabladen, de werving en de promotie daarvan. Die beperkingen houden onder andere in dat slechts 25 procent van de inhoud van het blad niet-programmagerelateerde informatie mag bevatten.

Afweging: De NMa was van oordeel dat de overeenkomst mededingingsbeperkend is, omdat de opgenomen beperkingen het Veronicablاد de mogelijkheid ontnemen om zelfstandig zijn ondernemingsstrategie te bepalen. Door de NOS is niet aangetoond dat deze beperkingen tot een verbetering van de productie of distributie of tot bevordering van technische of economische vooruitgang leiden. De NMa acht dit ook niet aannemelijk, aangezien juist door de opgelegde beperkingen vernieuwende inhoudelijke koerswijzigingen van de programmabladen voor een groot deel onmogelijk worden gemaakt.

Daarnaast is er geen noodzaak voor de beperkingen die de NOS aan het Veronicablاد oplegt. Ook de consument heeft hier geen baat bij.

Het ontheffingsverzoek werd afgewezen, omdat niet is voldaan aan de ontheffingscriteria van artikel 17. Tegen het besluit is bezwaar gemaakt.

4.3 Besluiten inzake overtredingen van de Mededingingswet

Zoals verwoord in paragraaf 3.1 van dit verslag gaat de NMa terughoudend om met de mogelijkheid om een last onder dwangsom op te leggen en kunnen alleen 'zwaarwichtige redenen' het gebruik hiervan rechtvaardigen. De onderstaande voorbeelden vormen een illustratie van deze opstelling.

4.3.1. Verzoeken om voorlopige last onder dwangsom

Zaak 1/De Telegraaf-NOS/HMG

Het verzoek van De Telegraaf om aan de NOS en HMG een voorlopige last onder dwangsom op te leggen, inhoudende dat de NOS en HMG het weekoverzicht van hun programmegevens ter beschikking moeten stellen aan De Telegraaf, is door de NMa afgewezen. Geconcludeerd werd dat er geen sprake is van onverwijlde spoed, aangezien de continuïteit van De Telegraaf niet in het geding was. In bezwaar is het besluit gehandhaafd. De NMa oordeelde dat er in ieder geval geen spoedeisend belang was, hierbij in het midden latend in hoeverre het betoog van De Telegraaf zou opgaan dat latere toetreding tot de markt extra inspanningen en reclamekosten zouden vergen. Bovendien kon worden aangenomen dat de toetredingsdrempel tot de markt voor publiekstijdschriften in het algemeen niet hoog is en dat dit voor tijdschriften waarin programmegevens zijn opgenomen niet anders is. Eventuele hieruit voortvloeiende schade zou De Telegraaf kunnen verhalen op NOS en HMG. De omstandigheid dat de werking van een last onder dwangsom wordt opgeschort gedurende de termijn die de procedure kost, is geen zelfstandige grond voor het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom, zo oordeelde de NMa. Ten slotte werd opgemerkt dat De Telegraaf niet reeds vanaf het moment van inwerkingtreding van de Mededingingswet al het mogelijke heeft gedaan - bijvoorbeeld door aanspanning van een civiel kort geding - om de programmegevens van de omroepen op korte termijn te verkrijgen.

Zaak 89/Nationaal Woning Instituut-De Telegraaf

Op 27 februari 1998 wees de NMa het verzoek af van het Nationaal Woning Instituut (NWI) om een voorlopige last onder dwangsom op te leggen aan PCM en De Telegraaf. NWI eiste onmiddellijke plaatsing van zijn advertentie

over zijn activiteiten op het terrein van het aanbieden van woningen. De NMa achtte niet aannemelijk dat de vertraging van de publiciteitscampagne, als gevolg van de weigering van PCM en De Telegraaf, ingrijpende en onomkeerbare gevolgen heeft voor NWI. NWI had bovendien zelf aangegeven dat de weigering tot het plaatsen van de advertentie niet bedreigend is voor het voortbestaan van NWI.

In bezwaar werd het besluit tot afwijzing van het verzoek van NWI gehandhaafd. Overwogen werd evenwel dat het begrip 'onverwijlde spoed' niet zo restrictief mag worden uitgelegd dat daarvan alleen sprake is indien het bestaan van een onderneming in het geding is. Aan het criterium 'onverwijlde spoed' werd echter niet voldaan, aangezien er geen blijk was van onomkeerbare gevolgen die met zich meebrengen dat een eventueel door de d-g NMa te treffen maatregel niet meer het daarmee beoogde effect zal hebben. NWI had ten eerste niet aannemelijk gemaakt dat er door de weigering de advertentie te plaatsen ernstig en onmiddellijk afbreuk was gedaan aan het effect van de publiciteitscampagne van NWI, dan wel onherstelbare schade was opgetreden. Er waren onvoldoende aanwijzingen dat er geen alternatieve advertentiemogelijkheden waren en bovendien had NWI zelf naar voren gebracht dat er een bevredigende verspreiding plaatsvond van het blad waarvoor de advertenties geweigerd werden. Ten tweede had NWI erkend dat het nut ofwel effect van het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom inmiddels gepasseerd leek te zijn, gelet op het bevredigende resultaat van de Woningcourant. Ten overvloede werd door de d-g NMa overwogen dat naar zijn voorlopig oordeel het niet aannemelijk was dat de Mededingingswet werd overtreden (het tweede vereiste voor het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom). Er stond niet zonder meer vast dat PCM en De Telegraaf hun advertentieplaatsingsbeleid onderling hadden afgestemd. Het enkele feit dat beide partijen hebben geweigerd de advertentie te plaatsen, brengt nog niet met zich mee dat kan worden geconcludeerd dat partijen hun gedrag hadden afgestemd. Evenmin kon op voorhand worden geoordeeld dat De Telegraaf en PCM een gezamenlijke machtspositie innamen. Zonder zorgvuldig onderzoek van de markt, waarvoor de procedure voor de oplegging van een voorlopige last onder dwangsom zich niet leent, zou in ieder geval niet tot dat oordeel zijn te komen.

Zaak 803/Edipress-Audax

Naar aanleiding van een klacht van Edipress International B.V. en Edipress Express heeft de NMa een voorlopige last onder dwangsom opgelegd aan Audax B.V., haar dochtermaatschappij AKO, dan wel enige andere werkmaatschappij van Audax. De Audax-groep houdt zich bezig met uitgeverijactiviteiten, alsmede met de import, distributie en wederverkoop van dagbladen, tijdschriften en boeken. De klacht hield in dat de Audax-groep Edipress als importeur en distributeur van buitenlandse dagbladen en

tijdschriften verhinderde AKO-verkooppunten rechtstreeks te beleveren. Naar het voorlopig oordeel van de NMa beschikt de Audax-groep via haar werkmaatschappijen Van Gelderen en Betapress over een economische machtspositie op de markt voor import en distributie van buitenlandse dagbladen en tijdschriften voor de losse verkoop in Nederland. Op deze markt heeft de Audax-groep een marktaandeel van rond de 90 procent. Het effect daarvan wordt verder versterkt door de verticale integratie met de AKO-keten. Door Edipress de rechtstreekse toegang te ontfangen tot de AKO-verkooppunten en deze verplicht via Van Gelderen te laten lopen, lijkt de Audax-groep misbruik te maken van deze economische machtspositie. Hierdoor loopt Edipress distributieinkomsten mis en wordt zij (als enige concurrent van de Audax-groep op de relevante markt) in een van de Audax-groep afhankelijke positie gebracht. AKO wenst alleen beleverd te worden door zusteronderneming Betapress vanwege de voordelen van centrale belevering. De voorwaarde van centrale belevering geldt echter niet voor uitgevers van Nederlandse dagbladen en tijdschriften; hun is het sinds jaar en dag toegestaan AKO-verkooppunten rechtstreeks te beleveren. AKO heeft wel het recht om te bepalen welke dagbladen en tijdschriften zij te koop aanbiedt in de winkel, dit betekent echter niet dat AKO inschakeling van een tussenhandelaar mag verlangen. Bovendien brengt de Audax-groep Edipress hogere marges in rekening dan vastgesteld door de minister van Economische Zaken in zijn beschikking van 28 februari 1996 (Staatscourant 1997, nr. 198). Ook benut Van Gelderen leveringen van Edipress ten behoeve van levering aan AKO-verkooppunten voor levering ten behoeve van anderen. Ten slotte voorziet de Audax-groep Edipress niet op structurele wijze van de noodzakelijke verkoopgegevens, die juist in de afhankelijke situatie waarin Edipress ten opzichte van haar concurrent de Audax-groep verkeert voor Edipress van groot belang zijn. Hierdoor heeft Edipress geen zicht op de afzet van de door haar gevoerde titels aan verschillende AKO-verkooppunten noch op de (juiste) retouraantallen. In dit geval was sprake van spoedeisend belang. Zonder voorlopige maatregel dreigde de concurrentiebeperking onomkeerbare gevolgen te krijgen, waardoor een (definitieve) maatregel van de NMa haar effect wellicht zou missen. Hier was dat het geval omdat Edipress van de markt gedrukt dreigde te worden. Op straffe van een dwangsom van vijftienduizend gulden per dag met een maximum van vijf miljoen gulden dwong de NMa af dat Edipress toegang zou krijgen tot de AKO-verkooppunten en dat de gebruikelijke marge zou worden gehanteerd. Tegen dit besluit heeft de Audax-groep bezwaar gemaakt.

4.3.2. Klachten overtreding kartelverbod

Zaak 101/Bloemenmarkt-Gemeente Amsterdam

De klacht: Een exploitant van een bloemen- en plantenkraam op de bloemenmarkt aan het Singel te Amsterdam

heeft bij de NMa een klacht ingediend tegen een assortimentsvoorschrift in een erfpachtvereenkomst die de klager bindt aan de gemeente Amsterdam. Dit assortimentsvoorschrift verbiedt klager om producten aan te bieden die vreemd zijn aan de bloemen- en plantenbranche, met het oog op de handhaving van het specifieke karakter van de bloemenmarkt. Klager wil echter souvenirs van allerlei aard kunnen aanbieden, daar dit kennelijk vanuit een commercieel oogpunt lucratiever zou zijn, maar vindt zich hierin beperkt door de bestreden bepaling.

Afweging: Bij de beoordeling stond de vraag centraal of de gemeente Amsterdam bij het handhaven van het assortimentsvoorschrift heeft gehandeld als ondernemer in de zin van artikel 6 van de Mededingingswet of dat zij heeft gehandeld als overheid ter uitvoering van een aan haar toekomende of opgedragen overheidstaak. De NMa oordeelde dat de gemeente Amsterdam door de jaren heen het historische karakter van de bloemenmarkt heeft bewaakt. Bij de omzetting van de marktvergunningen van de marktkramers naar erfpachtvereenkomsten hebben de betreffende bepalingen hun neerslag in die overeenkomst gevonden. Het handhaven van een assortimentsvoorschrift om het karakter van de bloemenmarkt te waarborgen, geschiedt in de uitoefening van de openbare taak en is niet het gevolg van ondernemersgedragingen van de gemeente Amsterdam.

Besluit: Als gevolg van deze conclusie is de Mededingingswet niet van toepassing op het assortimentsvoorschrift en werd de klacht afgewezen. Klager heeft inmiddels bezwaar gemaakt.

4.3.3 Klachten over misbruik van een economische machtspositie

Zaak 1/De Telegraaf-NOS/HMG

De klacht: Holdingmaatschappij De Telegraaf heeft de d-g NMa verzocht aan de NOS en HMG een last onder dwangsom op te leggen. Dit verzoek is gebaseerd op de klacht over de weigering van de NOS en HMG om aan De Telegraaf op weekbasis een chronologische opgave van alle radio- en televisieprogramma's te leveren die door de publieke omroepverenigingen, en door RTL4, RTL5 en Veronica worden uitgezonden. De Telegraaf is van mening dat de NOS en HMG hierdoor misbruik maken van hun respectieve machtsposities.

Afweging: De relevante markt is in deze zaak afgebakend als de markt van weekoverzichten van radio- en televisieprogramma's in Nederland. De hiervan afgeleide markt is de markt van uitgaven waarin de wekelijkse overzichten van uit te zenden programma's worden gepubliceerd. NOS en HMG nemen een machtspositie in op deze relevante markt, aangezien zij op hun respectieve deelmarkten een marktaandeel van 100 procent hebben, waardoor zij zich onafhankelijk van afnemers kunnen gedragen, hetgeen versterkt wordt door bepalingen in de Mediawet. Door de weigering van NOS en HMG

programmaoverzichten te leveren aan gegadigden die daarmee op de afgeleide markt van wekelijkse programmabladen in Nederland zouden kunnen concurreren met de programmabladen van de omroepverenigingen of HMG, wordt deze afgeleide markt voorbehouden aan de omroepen. Aldus maken NOS en HMG ieder voor zich misbruik van hun machtspositie. Er zijn geen dwingende redenen van technische of commerciële aard die dit misbruik rechtvaardigen. Het beroep van NOS en HMG op het auteursrecht levert evenmin een rechtvaardiging op. Ook het arrest-Magill waar partijen een beroep op deden, doet niet af aan de conclusie dat artikel 24 Mw is overtreden.

De aanvraag van de NOS om op grond van artikel 25 Mw te verklaren dat het verbod op misbruik van een economische machtspositie (artikel 24 Mw) niet van toepassing is, werd afgewezen. Artikel 25 Mw behelst een uitzondering van het verbod voor ondernemingen aan wie bij wettelijk voorschrift of door een bestuursorgaan een dienst van algemeen economisch belang is opgedragen, voorzover toepassing van het verbod de vervulling van deze taak verhindert. De NOS is weliswaar een onderneming aan wie een dienst van algemeen economisch belang is opgedragen, maar toepassing van artikel 24 Mw verhindert de vervulling van deze taak niet.

Vanwege de bijzondere omstandigheden van het geval is besloten geen boete op te leggen. De beslissing omtrent de last onder dwangsom is aangehouden. Partijen is tot 15 januari 1999 de gelegenheid geboden tot overeenstemming te komen. NOS en HMG dienen voor die datum onder andere mede te delen op welke wijze zij het licentiebeleid hebben gewijzigd.

Tegen dit besluit is door NOS en HMG bezwaar gemaakt. Op deze bezwaarschriften is in 1998 niet beslist.

Zaak 5/Lestarieven muziekscholen

De klacht: Het Muzisch Collectief (inmiddels Stichting Academie voor Kunstzinnige Vorming) diende een klacht in bij de NMa. De Academie is gevestigd te Roosendaal, Breda, Middelburg en Essen (België) en geeft onderwijs op het gebied van muziek, dans, toneel en beeldende kunst. De klacht is gericht tegen de Muziekschool en de School voor Expressie van de gemeente Roosendaal. Beide zijn gemeentelijke instellingen waarvan de financiering voor rekening komt van de gemeente Roosendaal. De gemeentelijke bijdrage wordt jaarlijks vastgesteld. Het beleid van de gemeente is gericht op het aanbieden van muzikale en kunstzinnige vorming met een financieel lage drempel. De Academie ontvangt geen enkele subsidie van de gemeente Roosendaal. De Academie stelt dat de Muziekschool en de School voor Expressie misbruik maken van hun machtspositie door hun lessen tegen te lage tarieven aan te bieden. De Academie stelt dat haar tarieven tot tweemaal hoger zijn dan de tarieven van de gemeentelijke scholen en dat de aanzienlijk lagere tarieven van de gemeentelijke scholen de concurrentieverhoudingen in ernstige mate verstoren.

Afweging: De NMa heeft vastgesteld dat het aanbieden van muziekonderwijs en kunstzinnige vorming kan worden aangemerkt als een economische activiteit in de zin van de Mededingingswet en dat de gemeentelijke scholen handelen als een onderneming. Dat dit onderwijs is toevertrouwd aan publiekrechtelijke organen doet niets af aan het economische karakter van deze activiteit.

De scholen zijn echter niet vrij in het vaststellen van de lestarieven en dienen de door de gemeente Roosendaal vastgestelde tarieven te hanteren. Afgezien van de vraag of de tarieven onredelijk laag zijn, kunnen de scholen niet worden beticht van misbruik, zij kunnen bij de tariefstelling niet autonoom handelen. Artikel 24 van de Mededingingswet ziet alleen op mededingingsrechtelijke gedragingen waartoe de ondernemingen op eigen initiatief hebben besloten. Omdat er geen sprake is van misbruik door de scholen is het niet nodig vast te stellen of deze een economische machtspositie hebben op de relevante markt. Het feit dat de gemeente deze instellingen voor onderwijs in muziek en kunstzinnige vorming subsidieert ten nadele van ander aanbieders van dergelijk onderwijs, valt buiten de werkingssfeer van de Mededingingswet. De klacht werd afgewezen. Klager heeft een bezwaarschrift ingediend tegen dit besluit.

Gevoegde zaken: zaak 6/V.o.f. Regio Radio & T.V. Happy Radio-Stichting APR en zaak 9/Stichting Radio Octaaf-Stichting APR

De klacht: De NMa ontving een klacht van Happy Radio, respectievelijk van Radio Octaaf. De klachten richtten zich op het advies van de Algemene Programmaraad (APR) van de regio Amsterdam om de programma's van beide radiostations niet in het basispakket van kabelexploitant A2000 Kabeltelevisie en Telecommunicatie op te nemen.

Afweging: De NMa kan op grond van de Mededingingswet niet oordelen over het advies van de APR, aangezien de APR een adviesorgaan is en geen onderneming in de zin van de Mededingingswet.

De verzoeken van beide partijen zijn door de NMa behandeld als klachten op grond van artikel 24 Mw, gericht tegen kabelexploitant A2000. Bekeken is of A2000, door Happy Radio en Radio Octaaf de toegang tot de kabel te weigeren artikel 24 Mw heeft overtreden. Gezien hun vergelijkbaarheid zijn beide aanvragen gevoegd behandeld.

A2000 heeft als kabelexploitant het recht zijn kabelnetwerk optimaal te exploiteren door het aanbieden van een weloverwogen samengesteld programmapakket. Als hij een programmaaanbieder de toegang tot de kabel weigert, dient hij hiervoor niet alleen een te rechtvaardigen belang te hebben, maar ook de beweegredenen achter de weigering te kunnen motiveren en onderbouwen. Bij de selectie van deze aanbieders is op basis van de Mediawet en op grond van de overeenkomst tussen de gemeente Amsterdam en A2000 een belangrijke rol weggelegd voor de APR, die voor de samenstelling van het basispakket A2000 adviseert.

De Mediawet stelt dat A2000 slechts om 'zwaarwichtige

redenen' kan afwijken van het advies van de APR.

Die redenen waren er voor A2000 niet. Conclusie is dat er geen sprake is van overtreding van artikel 24 Mw door A2000, als gevolg waarvan de klacht werd afgewezen. Tegen dit besluit heeft Happy Radio bezwaar gemaakt.

Zaak 13/Klachten over PTT Post

De klachten: Bij de NMa zijn in 1998 een twintigtal klachten ingediend over de door PTT Post voorgenenomene introductie van een tarief van NLG 250,- per jaar voor het houden van een postbus. Begin april 1998 heeft de NMa via een persbericht laten weten dat zij deze zaak in onderzoek had en dat het indienen van nieuwe klachten niet nodig was. Een van de klagers, Bookbridge v.o.f., had de NMa tevens verzocht een voorlopige last onder dwangsom op te leggen aan PTT Post. Dit verzoek werd afgewezen. Vervolgens is het bezwaar van Bookbridge v.o.f. tegen de afwijzing van de voorlopige last onder dwangsom ongegrond verklaard.

Afweging: PTT Post heeft een economische machtspositie op de markt voor postbusdiensten in Nederland: PTT Post is de enige aanbieder. Dat houdt waarschijnlijk verband met het feit dat PTT Post tot dusver de postbussen gratis aanbood. Uit een in opdracht van de NMa door het Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf (EIM) gemaakte vergelijking van de jaarlijkse tarieven voor postbussen in andere landen van de Europese Unie blijkt dat het tarief van NLG 250,- het hoogste is. Vervolgens heeft de NMa uitvoerig onderzocht of dit tarief gerechtvaardigd was, gelet op de kosten die zijn gemoeid met het aanbieden van postbussen. Bij dit zogenaamde kostprijs-onderzoek heeft de NMa zich laten bijstaan door een extern adviesbureau. Ook het maandelijkse tarief van NLG 10,- voor de nieuwe dienst 'PostApart' is in het onderzoek meegenomen. Uitkomst van het kostprijs-onderzoek is dat het jaarlijkse tarief van NLG 250,- voor de fysieke postbus niet als buitensporig hoog kan worden aangemerkt. Het tarief voor de nieuwe dienst PostApart wordt vooralsnog echter wel te hoog bevonden.

Eind september 1998 heeft de d-g NMa zijn voorlopige conclusie toegestuurd aan klagers en PTT Post, met het verzoek daarop te reageren. Van PTT Post en ongeveer de helft van de klagers is daarop een reactie ontvangen. Naar aanleiding daarvan heeft de d-g NMa uiteindelijk vastgesteld dat er ter zake van de introductie door PTT Post van een jaarlijkse vergoeding van NLG 250,- geen sprake is van overtreding van artikel 24 van de Mededingingswet en werden de klachten om die reden afgewezen. Tegen dit besluit is door een aantal houders van postbussen bezwaar gemaakt.

PTT Post heeft de NMa toegezegd dat zij in januari 1999 rapporteert over de werkelijke kosten van PostApart. Indien aanleiding bestaat voor verlaging van het tarief, zal deze verlaging met terugwerkende kracht worden ingevoerd. Verder heeft PTT Post de NMa toegezegd dat zij voorgenomen verhogingen van de vergoedingen voor de postbusdienst of PostApart in de komende twee jaar eerst bij de NMa zal melden en laten toetsen.

Door de introductie van een vergoeding voor het aanbieden van postbussen wordt concurrentie op deze markt mogelijk. De NMa geeft in haar besluit aan dat PTT Post mogelijke concurrenten op deze markt op gelijke wijze moet behandelen als haar eigen postbusdienst(en). PTT Post heeft toegezegd een nader onderzoek te zullen verrichten naar de wijze waarop dat kan worden gerealiseerd en naar de kosten die daarmee gemoeid zullen zijn.

Zaak 52/Hotel Zuiderduin-Brandweer te Egmond

De klacht: Hotel Zuiderduin in Egmond diende een klacht in tegen de Egmondse brandweer. Hotel Zuiderduin meende dat de brandweer in strijd met de Mededingingswet handelde door het hotel te verplichten haar brandmeldinstallatie rechtstreeks aan te sluiten op de brandmeldcentrale van de brandweer. Zij wilde deze aansluiten op een particuliere meldcentrale.

Afweging: Onderzoek wees uit dat de eis van de brandweer dat de brandmeldinstallatie van Hotel Zuiderduin rechtstreeks moet doormelden naar de alarmcentrale van de brandweer voortvloeit uit de bouwverordening van de gemeente Egmond. Daarin is deze verplichting opgenomen voor logiesverblijven, zoals hotel Zuiderduin.

Deze bouwverordening is gebaseerd op artikel 8 van de Woningwet, waarin is bepaald dat de gemeenteraad een bouwverordening vaststelt die voorschriften bevat voor het gebruik van gebouwen, waaronder in elk geval zijn begrepen voorschriften met betrekking tot de brandveiligheid. De NMa wees de klacht van hotel Zuiderduin af, omdat de gedraging van de Egmondse brandweer voortvloeit uit een gemeentelijke bouwverordening. De gemeente heeft niet als onderneming gehandeld, maar als bestuursorgaan die met de bouwverordening uitvoering geeft aan een wettelijk voorschrift. Omdat de Mededingingswet zich richt op het gedrag van ondernemingen was hier dus geen sprake van strijdigheid met de wet.

Zaak 119/Loke-CBR

De klacht: De heer Loke, rijkschoolhouder te Den Haag, diende een klacht in tegen de Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR). Loke verzorgt rijlessen voor het praktijkexamen dat door het CBR wordt afgenomen. Omdat de relatie tussen rijsscholen en het CBR niet in regelgeving is vastgelegd, heeft het CBR hiertoe een regeling getroffen in de Inschrijvingsovereenkomst. De Inschrijvingsovereenkomst tussen rijsschool en CBR bevat onder meer een vrijwaringsclausule, die inhoudt dat de rijsschoolhouder het CBR en daarmee verbonden personen vrijwaart tegen vorderingen van schade aan het motorvoertuig ontstaan tijdens het praktijkexamen, tenzij sprake is van een grove fout van de examiner. Volgens Loke maakt het CBR met deze voorwaarden misbruik van haar economische machtspositie. Hij heeft daarom de Inschrijvingsovereenkomst niet ondertekend. Het gevolg daarvan is dat Loke het praktisch examen van de aangemelde kandidaat niet mag

bijwonen en hij geen gebruik kan maken van het on-line-reserveringssysteem van het CBR.

Overweging: De bevoegdheid om te beoordelen of een bestuurder voldoet aan bepaalde kwalitatieve eisen en dus de veiligheid op de weg niet in gevaar brengt, is door de overheid toegedeeld aan het CBR. Het beoordelen of een bestuurder de benodigde rijvaardigheden bezit, waardoor hij aan het verkeer kan deelnemen zonder dat de verkeersveiligheid in gevaar komt, is een taak van algemeen belang die behoort tot de taken van de overheid.

De Inschrijvingsovereenkomst is erop gericht de uitvoering van de aan het CBR opgedragen taak efficiënt en georganiseerd te laten verlopen. Het CBR treedt hier dus niet op als onderneming maar als uitvoerder van een overheidstaak. De klacht werd derhalve afgewezen. Klager heeft bezwaar gemaakt tegen dit besluit.

Zaak 130/Essers-Telekabel

Klacht: De heer Essers diende een klacht in over de tariefsverhoging van N.V. Telekabel van NLG 1,50 voor het ontvangen van radio- en televisieprogramma's via de kabel in de gemeente Nijmegen. Volgens de heer Essers maakte N.V. Telekabel met deze tariefsverhoging misbruik van haar economische machtspositie.

Overweging: Nadat er nadere inlichtingen waren ingewonnen bij betrokken partijen, besloot de d-g NMa geen diepgaander onderzoek in te stellen naar aanleiding van de klacht. Geoordeeld werd dat een dergelijk complex, arbeidsintensief, ingrijpend en kostbaar onderzoek in dit specifieke geval niet gerechtvaardigd kon worden, aangezien er onvoldoende aanleiding en onvoldoende bijkomende omstandigheden waren voor het gesuggereerde misbruik van N.V. Telekabel. Verder werd geconcludeerd dat de heer Essers in deze zaak niet als belanghebbende in de zin van de Algemene wet bestuursrecht was aan te merken. Dit houdt in dat zijn klacht niet als een aanvraag voor een beschikking in de zin van de Algemene wet bestuursrecht kan worden beschouwd, waardoor in dit geval geen wettelijke plicht bestond om in te gaan en gevolg te geven aan de klacht van de heer Essers. Dit feit laat overigens onverlet dat de NMa op eigen initiatief klachten van consumenten kan onderzoeken. Dit zal de NMa ook zeker niet nalaten als de (algemene) belangen die gemoeid zijn bij toepassing en handhaving van de Mededingingswet dit rechtvaardigen.

Het besluit in deze zaak geeft aan dat niet in alle klachten uitsluitel kan worden gegeven of er al dan niet sprake is van een overtreding van de Mededingingswet. Met de Mededingingswet is uitdrukking gegeven aan het (algemene) belang dat moet worden toegekend aan werkzame concurrentie en de daaruit voortvloeiende (potentiële) welvaartsverbetering en de effectieve bestrijding van onaanvaardbare beperkingen daarvan. De d-g NMa dient dan ook in iedere specifieke zaak af te wegen of de (algemene) belangen die gemoeid zijn bij toepassing en handhaving van de Mededingingswet, een onderzoek naar een beweerde overtreding rechtvaardigen. In dit kader wordt er onder meer gelet op de mate waarin

onderzoeken naar aanleiding van klachten beslag leggen op arbeidscapaciteit en middelen van de NMa. De klacht werd derhalve afgewezen. Klager heeft tegen het besluit bezwaar gemaakt.

Zaak 1028/1029/1030/Bloemenveiling Aalsmeer

Klachten: Twee ambulante bloemenhandelaren en de Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel (CVAH) dienden klachten in over de tariefmaatregelen van de Verenigde Bloemenveilingen Aalsmeer (VBA) per 1 januari 1999. Deze bestaan uit wijzigingen in de tarieven voor kopers bij de VBA. De klachten zijn gericht tegen de verhoging van het inschrijfgeld van NLG 300,- naar NLG 12.500,-. Dit inschrijfgeld kan worden terugverdiend via een omzetgerelateerde restitutie van 0,5 procent. Bij een omzet van NLG 2.500.000,- of meer wordt het inschrijfgeld volledig terugverdiend. De VBA stelt steeds meer concurrentie te ondervinden door veranderingen in de markt, met name door de toename van de verkoop buiten de veiling om. Daarnaast stijgen de kosten van de VBA onder andere door verhoogde kwaliteitseisen. Omdat kleine kopers relatief belastend zijn voor het veilproces moeten nieuwe tarieven leiden tot een grotere efficiëntie en verbetering van de service, aldus de VBA. Het gezamenlijk inkopen op de veiling is voor kleine handelaren een goed alternatief, stelt de VBA.

Afweging: Bij de behandeling van de klachten is beoordeeld of de tariefmaatregelen van de VBA gekwalificeerd moeten worden als misbruik van een economische machtspositie. Als relevante markt is aangemerkt de markt voor verkoop van bloemen en planten aan de detailhandelsbedrijven (ambulante handel, tuincentra, gespecialiseerde bloemenwinkels en supermarkten) in Nederland. De ambulante handel is niet als aparte markt aangemerkt omdat deze concurreert met tuincentra, gespecialiseerde bloemenwinkels en supermarkten als koopkanaal voor de consument. De totale bloemendetailhandel, als bovengenoemd, heeft diverse inkoopkanalen, onder andere groothandels, bloemenveilingen en cash & carry's. De VBA is hier één van de aanbieders en heeft op deze markt slechts een marktaandeel van acht procent. Op grond daarvan is geconcludeerd dat de VBA geen economische machtspositie inneemt op de markt voor de verkoop van bloemen en planten aan detailhandelsbedrijven in Nederland. Bij het ontbreken van een economische machtspositie is niet meer van belang of de tariefmaatregelen van de VBA als misbruik moeten worden aangemerkt. Op grond van het bovenstaande zijn de klachten afgewezen. Twee klagers hebben tegen dit besluit bezwaar gemaakt.

Zaak 1048/De Joode-A2000

De klacht: Eind augustus 1998 verdween de Amerikaanse nieuwzender CNN van de Amsterdamse kabel. Naar aanleiding van het verdwijnen van CNN en eerder al van Eurosport, MTV, Discovery en ITV, zijn door zeven consumenten, waaronder de heer De Joode, klachten tegen mogelijk misbruik van een economische

machtspositie door A2000 ingediend.

Afweging: A2000 is een onderneming en valt daarmee binnen het toepassingsbereik van de Mededingingswet. Voor de doorgifte van televisiezenders beschikt A2000 met haar kabelnet over een economische machtspositie in Amsterdam, omdat er voor consumenten geen reële alternatieven bestaan om voor min of meer dezelfde prijs televisiezenders te ontvangen. Ook de televisiezenders zijn op A2000 aangewezen voor doorgifte van hun programma's. CNN weigert het doorgiftetarief van NLG 725.000,-, dat A2000 aan alle commerciële zenders vraagt, te betalen, met als gevolg dat A2000 de programma's van CNN niet meer doorgeeft. In deze situatie is het van belang vast te stellen of bij de door A2000 gehanteerde tarieven sprake is van misbruik in de zin dat zij discriminerend of te hoog (excessief) zijn. Allereerst wordt geconstateerd dat A2000 haar doorgiftetarieven voor commerciële televisiezenders niet differentieert. Het feit dat A2000 aan CNN hetzelfde bedrag vraagt als aan andere commerciële zenders, betekent dat op dat punt geen misbruik wordt gemaakt van een economische machtspositie. Rest de vraag of het bedrag dat A2000 aan alle commerciële zenders vraagt niet zodanig hoog is dat zij hierdoor een excessief rendement behaalt op haar activiteit 'doorgifte van televisiezenders'. Om dit te bepalen dient het rendement dat A2000 maakt op deze activiteiten onderzocht te worden. Een dergelijk onderzoek is onlangs (1997) in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken verricht door een extern adviesbureau in het kader van een klacht van de Arcade Media Groep B.V. tegen A2000. De uitkomst van dat onderzoek was dat het rendement van A2000 over de jaren 1994-1996 niet excessief was. Ten aanzien van de opbrengsten en de kosten van A2000 voor de doorgifte van televisie kan worden gesteld dat de inkomsten van consumentenzijde zeer stabiel zijn en dat de kostenstructuur niet aan sterke fluctuaties onderhevig is. Op grond hiervan is er geen reden om aan te nemen dat de omstandigheden ondertussen ingrijpend zijn veranderd. Conclusie is dat A2000 over een economische machtspositie op de markt voor doorgifte van televisiezenders beschikt, maar dat het niet aannemelijk is dat A2000 daar misbruik van maakt. De klachten werden afgewezen. Tegen dit besluit is door derden bezwaar gemaakt.

4. 4 Overgangsrecht Mededingingswet

De Mededingingswet kent een overgangsregime voor overeenkomsten die reeds bestonden voor de inwerking-treding van de wet per 1 januari 1998 en sindsdien onder het verbod van artikel 6 vallen. Onder voorwaarden geldt voor deze overeenkomsten een voorlopige geldigheid indien uiterlijk op 31 maart 1998 een ontheffingsverzoek was ingediend. De Mededingingswet kent tevens overgangsbepalingen die betrekking hebben op de afhandeling van zaken die reeds onder de Wet

economische mededinging (WEM) speelden. Zo moeten bezwaarschriften die na 1 januari 1998 zijn ingediend tegen een door de minister van Economische Zaken op grond van de WEM vastgesteld besluit door de d-g NMa worden behandeld met toepassing van de Mededingingswet. In het verslagjaar is één beslissing genomen op een bezwaarschrift tegen een besluit van de minister. Voorts bepaalt de wet dat een door de minister op grond van artikel 24, eerste lid, onder b, van de Wet economische mededinging gegeven aanwijzing vanaf het moment van inwerkingtreding van de Mededingingswet als last in de zin van die wet wordt aangemerkt. De overgangsbepaling stelt verder dat de directeur-generaal binnen zes weken na inwerkingtreding van de wet een dwangsom verbindt aan de aldus in een last omgezette aanwijzing. De directeur-generaal heeft in een vijftal van dergelijke zaken op 9 en 10 februari 1998 dwangsommen vastgesteld. Tegen één beslissing is bezwaar ingediend. Hoewel de ingediende bezwaren werden gehonoreerd, zijn de dwangsommen gehandhaafd. Ten slotte heeft de d-g NMa een besluit genomen op een verzoek tot intrekking van een last onder dwangsom, welke last oorspronkelijk als aanwijzing door de minister was opgelegd.

Zaak 95/Panheel

Bezwaarschrift: Op 2 februari ontving de d-g NMa een bezwaarschrift dat was gericht tegen een besluit dat de minister van Economische Zaken, mede namens de minister van Verkeer en Waterstaat, had genomen op 22 december 1997, waarbij een verzoek tot ontheffing van het Besluit Marktverdelingsregelingen was afgewezen. Het verzoek had betrekking op een regeling waarbij een aantal grindproducenten had afgesproken bij de gunning van grindwinprojecten slechts gezamenlijk op te treden en waarbij de betrokken bedrijven de onderlinge winningspercentages in de regeling hadden neergelegd. De NMa stelde dat partijen, door na 1 januari 1998 bezwaar in te dienen, ervoor hebben gekozen hun regeling onder de Mededingingswet te laten toetsen. Tegelijkertijd stelde de NMa vast dat partijen voor exact dezelfde overeenkomsten als waarop het ontheffingsverzoek onder de Wet economische mededinging betrekking had, een nieuw ontheffingsverzoek onder de Mededingingswet hadden ingediend. De overeenkomsten waarop het nieuwe ontheffingsverzoek betrekking had, zouden op grond van artikel 100 van de Mededingingswet voorlopig geldig zijn totdat op het ontheffingsverzoek zou zijn beslist. Tegen die achtergrond achtte de NMa de bezwaren niet-ontvankelijk aangezien partijen geen belang bij de uitkomst hadden.

Zaak 205/PNEM Tilburg-Gemeente Tilburg

De minister van Economische Zaken had bij beschikking van 23 april 1996 aan PNEM en de gemeente Tilburg een aanwijzing gegeven onder de Wet economische mededinging, die inhield dat PNEM en de gemeente de exploitant van een kabelkrant toegang moesten verlenen tot het kabelnet in de gemeente. De aanwijzing van de

minister werd ingevolge artikel 104 van de Mededingingswet vanaf 1 januari 1998 aangemerkt als een last en bij besluit van de d-g NMa van 10 februari 1998 werd aan de last een dwangsom verbonden. De gemeente had op grond van artikel 66 van de Mededingingswet om opheffing van deze last verzocht op de grond dat de gemeente geen zeggenschap meer zou hebben over het kabelnet in de gemeente en derhalve niet meer in staat zou zijn de naleving van de last te verzekeren c.q. af te dwingen.

De d-g NMa achtte zich bevoegd het verzoek te behandelen, ook al betrof het de intrekking van een oorspronkelijk door de minister gegeven aanwijzing. Een tegengestelde opvatting zou ertoe leiden dat geen enkel bestuursorgaan de bevoegdheid zou hebben tot intrekking over te gaan, aangezien de minister die bevoegdheid vanaf 1 januari 1998 niet meer had.

De d-g NMa stelde vast dat de gemeente slechts vier van de twaalf leden van de programmaraad kan benoemen en dat voor de gemeente geen beslissingsbevoegdheid meer is ingeruimd met betrekking tot de toegang tot het kabelnet. Aangezien de gemeente geen zeggenschap meer heeft over deze toegang, staat vast dat zij niet langer in staat is de last uit te voeren. Het verzoek tot intrekking van de last onder dwangsom werd daarom gehonoreerd. Tegen deze beslissing is een bezwaarschrift ingediend door Visie Marketing en Media - ten behoeve waarvan de minister de oorspronkelijke aanwijzing had gegeven. Op dit bezwaarschrift werd in het verslagjaar nog geen beslissing genomen.

Besluiten 1998

I

1. Besluiten inzake concentraties

Groep 1: Concentraties die in 1998 zijn gemeld en waarvan de directeur-generaal van de NMa heeft bepaald dat er geen reden was om aan te nemen dat er door de concentratie een economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt.

Voor deze groep was geen vergunning voor de concentratie vereist.

Nr.	Partijen	Datum besluit	Sector
2	Federal Expres Corporation en CALIBER Systems Inc.	19-01-1998	Vervoer
27	N.V. Verenigd Bezit VNU en ITT World Directories Inc.	04-02-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
48	Autogrill S.A. en AC Holding N.V.	12-05-1998	Horeca
55	Eurest Nederland B.V. en PTT Post B.V.	13-02-1998	Overige zakelijke dienstverlening
56	HIM Furness N.V. en Hoogewerff de Rijke Terminals B.V.	10-02-1998	Dienstverlening t.b.v. het vervoer
69	Koninklijke BAM Groep N.V. en N.V. Habo	02-03-1998	Bouwnijverheid
70	Neways B.V., Detron Ventures B.V. en Global Provisioning Center Huizen	02-03-1998	Vervaardiging elektronica producten
76	Pakhoed Distribution Europe B.V. en TH International Holding B.V.	02-03-1998	Dienstverlening t.b.v. het vervoer
88	Sligro B.V. en Koole Horecacombinatie Zuidwest B.V.	30-03-1998	Groothandel
91	N.V. ENECO en N.V. Energiebedrijf Rijswijk-Leidschendam	29-04-1998	Energie
93	Wang Laboraties Inc. en Olivetti Solutions S.p.A.	11-03-1998	IT
94	Koninklijke Econosto N.V. en Beheer Maatschappij Grote Voort B.V.	06-04-1998	Vervaardiging machines en apparaten
100	Ciba Specialty Chemicals Holding Inc. en Allied Colloids Group Plc	06-03-1998	Vervaardiging chemische producten
116	Gilde Buy-Out Fund B.V., Continental Sweets Europe N.V./S.A. en Continental Sweets UK	23-03-1998	Vervaardiging voedingsmiddelen
125	Stigas GUO Groep N.V. en Cadans Holding B.V.	31-03-1998	Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte soc. verzekeringen
132	The Greenery International - Productdivisie Tomaten B.V. en Van Dijk Beheer B.V.	06-04-1998	(Groot)handel
133	The Greenery International - Productdivisie Tomaten B.V. en Perkins Food Nederland B.V.	06-04-1998	(Groot)handel
138	Koninklijke Landré & Glinderman N.V. en Merrem & La Porte Beheer B.V.	17-04-1998	Handel in machines en apparaten
143	N. V. Holdingmaatschappij De Telegraaf en Nederlands Drukkerij Bedrijf B.V.	08-04-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
158	N.V. Maatschappij voor Electriciteit en Gas Limburg en N.V. Nutsbedrijf Heerlen	06-05-1998	Energie
161	Accor/Motel Maatschappij Holland N.V. en Postiljon Beheer N.V.	24-06-1998	Horeca
165	Stichting Sophia Ziekenhuis en Stichting Rooms Katholiek Ziekenhuis/Verpleeghuis De Weezenlanden	05-06-1998	Gezondheidszorg
170	Lips United B.V. en TI Group Plc.	20-04-1998	Scheepsbouw
188	Vendex Food Groep B.V. en Erma Steenwijk B.V.	17-04-1998	Detailhandel
217	Ordina en ELC Information Services B.V.	17-04-1998	IT
309	Aviko B.V. en Korteweg Vastgoed- en Beheermaatschappij N.V.	16-06-1998	(Groot)handel
344	Heijmans N.V. en Seignette Assendelft Beheer B.V.	12-05-1998	Bouwnijverheid
349	SturkoMeat B.V., D.J. Janssen's Vee- en Vleeshandel B.V., Robu Holding B.V. en B.V. Gebroeders Jansen Exportslachterij	18-05-1998	Slachterijen en vleesverwerking
372	Hermans Groep B.V. en Maxis C.V.	27-04-1998	Detailhandel
376	Continaf Holding B.V. en Laagland B.V.	27-04-1998	Handel in machines en apparaten
384	Compagnie Générale des Eaux S.A. en Havas S.A.	23-04-1998	Overige zakelijke dienstverlening
425	Internatio-Müller N.V. en Roderland Beheer B.V.	29-05-1998	Bouwnijverheid
431	Watco B.V. en Ecotechniek B.V.	19-06-1998	Milieudienstverlening
439	United Pan-Europe Communications N.V. en N.V. Nuon	13-05-1998	Telecommunicatie
443	Getronics N.V. en NS Data- en Telecom Services B.V.	12-05-1998	IT
495	Pon Holdings B.V. en Autocenter Heyendaal B.V.	12-05-1998	Handel in (vracht)auto's
504	N.V. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten en Schilder Bouw B.V.	15-05-1998	Bouwnijverheid
644	PVF Nederland N.V. en Achmea Holding N.V.	20-05-1998	Verzekeringswezen en pensioenfondsen
647	RDM Holding N.V. en Wilton Feijenoord Holding B.V.	20-05-1998	Scheepsbouw
676	Watco B.V. en VêVêWé Holding B.V.	12-05-1998	Milieudienstverlening
677	Paccar Trucks U.K. Ltd en Kepacourt Limited	27-05-1998	Vervaardiging van transportmiddelen
683	Janssen de Jong Groep B.V. en Bouwbedrijf Timmermans en Van der Heijden B.V.	05-06-1998	Bouwnijverheid
706	Sanderink Beheer B.V., K+V Van Alphen Informatiesystemen B.V. en K+V Van Alphen Milieu en Vastgoed Informatisering B.V.	04-06-1998	IT
716	Schouten Products B.V. en Inter Proteïne Trading en Toasting B.V.	29-05-1998	Vervaardiging van (vee)voedingsmiddelen
747	Abilis Nederland B.V. en Stuyvers Groep B.V.	15-06-1998	Overige zakelijke dienstverlening
748	Edon en Westergo	25-06-1998	Energie
752	NBM-Amstelland N.V. en Wilma Holding B.V.	02-07-1998	Bouwnijverheid
753	Content Beheer B.V. en A.S.A. Studenten Uitzendbureau B.V.	15-06-1999	Overige zakelijke dienstverlening

Nr.	Partijen	Datum	Sector
754	ABN AMRO Bank N.V. en N.V. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten	09-07-1998	Projectontwikkeling
759	Bührmann-Ubbens B.V. en Dekker Groep Almere B.V.	16-06-1998	Vervaardiging van papier- en kartonwaren
761	Imperial Tobacco Group PLC en Sara Lee / DE Group	16-06-1998	Verwerking van tabak
763	Baan Investment B.V. en Hiscom B.V.	29-06-1998	IT
766	Nutreco Nederland B.V. en UT-Delfia B.V.	19-06-1998	Vervaardiging van (vee)voedingsmiddelen
768	VNU en Geomatic **	20-08-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
769	Ingram Micro B.V. en Tulip Computers N.V.	08-06-1998	Vervaardiging machines en apparaten
770	Koninklijke Begemann Groep N.V. en Tulip Computers	08-06-1998	Vervaardiging machines en apparaten
775	Nutreco International B.V., Mubo Holding B.V. en Smits Holding B.V.	24-07-1998	Slachterijen en vleesverwerking
783	Ballast Nedam Industrie en Toelevering B.V. en Hoco Holding B.V.	23-06-1998	Vervaardiging van bouwmaterialen
785	Brokking de Heus Groep en Koudijs-Wouda Voeders B.V.	19-06-1998	Vervaardiging van (vee)voedingsmiddelen
789	Energie B.V. en Zantlingh B.V.	23-06-1998	Vervaardiging machines en apparaten
791	Roto Smeets De Boer N.V. en Senefelder Groep B.V.	15-07-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
794	Libertel Groep B.V., Phones 4 U Cellular Services B.V. en Phones 4 U B.V.	03-07-1998	Telecommunicatie
795	Lanier Worldwide Inc. en Agfa-Gevaert	29-06-1998	Handel in machines en apparaten
808	Krasnapolsky Hotels en Restaurants N.V. en Golden Tulip International N.V.	08-07-1998	Horeca
809	Heijmans Industrie Services B.V. en I.S.B. Holding B.V.	06-07-1998	Bouwnijverheid
810	Western Atlas Inc. en Baker Hughes Inc.	10-07-1998	Dienstverlening t.b.v. olie- en gaswinning
811	Vendex Food Groep B.V. en de Boer Unigro N.V.	15-07-1998	Detailhandel
812	Etos en Le Drugstore	23-09-1998	Detailhandel
827	CVC European Equity II Limited en Brunner Mond plc	01-07-1998	Vervaardiging chemische producten
838	Koninklijke IBC B.V. en J.G. Mestemaker Beheer B.V.	01-09-1998	Bouwnijverheid
849	Drie Mollen Holding B.V., Koninklijke Olland Groep B.V. en Olland Vending Finance B.V.	25-08-1998	Overige zakelijke dienstverlening
850	Armstrong World Industries, Inc. en DLW AG	21-07-1998	Vervaardiging van textiel
874	Dealer Dochters Nijkerk B. V. en Huiskes Groep B. V.	17-07-998	Handel in (vracht)auto's
890	KEMA Nucleair B.V. en Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland	28-08-1998	Energie
891	Debitel Nederland B.V. en Martin Dawes Telecommunications Netherlands B.V.	29-07-1998	Telecommunicatie
894	Groenwoudt en Lekker & Laag	30-07-1998	Detailhandel
907	BASF Aktiengesellschaft en Clariant International AG	29-07-1998	Vervaardiging chemische producten
925	Dura Bouwgroep B.V. en Vermeer Groep B.V.	31-07-1998	Bouwnijverheid
955	Beleggingsmaatschappij Rofisco B.V., Merckx Installatietechniek B.V., Installatiebureau G.J. Roelofsen en zn. B.V. en Optinet B.V.	14-08-1998	Bouwnijverheid
967	Dumeco B.V. en Holding Peerbooms B.V.	23-10-1998	Slachterijen en vleesverwerking
987	Pon Holding, Hoogenboom, Britax en Paho	14-08-1998	Handel in (vracht)auto's
988	Quality Bakers en Erkens Bakkerijen	20-07-1998	Vervaardiging van voedingsmiddelen
997	Gilde BOF en Gelderse Papiergroep	15-08-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
999	Nederlandse Cement Deelnemingsmaatschappij en Van Haren Beheer	20-08-1998	Vervaardiging van bouwmaterialen
1000	Drechtsteden Ziekenhuis en Merwedeziekenhuis	20-08-1998	Gezondheidszorg
1002	Fabricom Installatie Techniek B.V. en Schelde Industriële Constructie B.V.	11-09-1998	Bouwnijverheid
1004	PNEM/MEGA groep N.V. en Van Gansewinkel groep B.V.	28-10-1998	Milieudienstverlening
1009	Saint-Gobain SA en Flexovit International N.V.	24-08-1998	Vervaardiging glas, aardewerk etc.
1013	Stichting Twenteborg Ziekenhuis en Stichting Streekziekenhuis Midden-Twente	10-09-1998	Gezondheidszorg
1026	RDM en SP Aerospace and Vehicle Systems	15-09-1998	Vervaardiging van transportmiddelen
1034	B.V. Maatschappij Carisborg en Volvo Amsterdam Personenauto B.V.	17-09-1998	Handel in (vracht)auto's
1035	Pon Holdings B.V. en Auto Century B.V., Century Auto Lease B.V., Autoschadecentrum Hoendiep B.V. en Auto Ten Cate Roden B.V.	08-09-1998	Handel in (vracht)auto's
1039	Stichting Pensioenfondsen ABP en USZO Diensten B.V.	16-10-1998	Verzekeringswezen en pensioenfondsen
1040	CVC European Equity II Limited, Bols Distilleries B.V., Distilleerderijen Erven Lucas Bols B.V. en Gedistilleerd en Wijngroep Nederland B.V.	31-08-1998	Vervaardiging van dranken
1041	Copaco N.V. en SDB Simac Distribution Benelux B.V.	11-09-1998	IT
1074	N.V. Deli Universal en Crailo B.V.	25-09-1998	(Groot)handel in bouwmaterialen
1049	VDL Groep B.V. en Berkhof Holding B.V.	29-09-1998	Vervaardiging van transportmiddelen
1052	DFDS Transport B.V. en Danzas Internationale Transporten B.V.	06-10-1998	Vervoer
1054	UBS Capital B.V. en HCL Holding B.V.	23-09-1998	Verhuur van transportmiddelen
1055	ABN-AMRO Lease Holding N.V. en KPN Autolease B.V.	09-10-1998	Financiële dienstverlening
1064	Friesland Coberco Dairy Foods en Klooster Kaas Beheer B.V.	09-10-1998	(Groot)handel
1069	Low & Bonar Plc. en Waddington Cartons Ltd en Waddington Europe B.V.	09-10-1998	Vervaardiging van papier- en kartonwaren
1073	Kaasland Holland B.V., Drents-Overijsselse Coöperatie Kaas B.A. en Coöperatieve Zuivelfabriek Rouveen U.A.	10-12-1998	(Groot)handel

Nr.	Partijen	Datum	Sector
1088	Gilde Buy-Out Fund B.V. en Janssen Pers B.V.	20-10-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
1089	Oveneen B.V. io en verschillende bakkersbedrijven	21-12-1998	Vervaardiging van voedingsmiddelen
1095	Stichting Woningbedrijf Den Haag en Stichting Vestia	22-10-1998	Verhuur van en handel in onroerend goed
1106	Burgers Mechanical Contractors B.V. en Ergon B.V.	3-10-1998	Bouwnijverheid
1107	Travel Unie International Nederland N.V. en HIPA Beheer B.V.	23-10-1998	Reisorganisatie en -bemiddeling
1125	Stork ICM B.V. en Hertel B.V.	15-11-1998	Overige zakelijke dienstverlening
1130	Eureteo B.V. en Hollands Winkel Bezit B.V.	16-11-1998	Detailhandel
1134	Heineken Nederland B.V. Barneveldse Drankenhandel B.V. *	20-11-1998	(Groot)handel
1138	Arriva Personenvervoer Nederland B.V., VEONN Groep N.V. en Hanze Vervoer/Techniek Groep N.V.	25-11-1998	Vervoer
1139	Computer Service Solutions Holding N.V. en Computer Company N.V.	04-12-1998	IT
1140	CVC Capital Partners Group en Veen Uitgevers Groep B.V.	20-11-1998	Uitgeverijen/drukkerijen
1141	CAVO LATUCO B.A., Kringkoop B.A. en CTAV B.A.	18-11-1998	Landbouw
1142	Athlon Groep N.V. en Hiltermann Groep B.V.	04-12-1998	Financiële dienstverlening
1143	Koninklijke Landré en Merrem N.V. en Nedalo B.V.	10-12-1998	Handel in machines en apparaten
1146	TBI Bouwgroep B.V. en H. de Vries Holding B.V.	20-11-1998	Bouwnijverheid
1154	Raab Karcher Bouwstoffen B.V. en Harry Cox Bouwmaterialenhandel B.V.	04-12-1998	(Groot)handel
1156	Ocean Group Plc. en Dutch Air B.V.	09-12-1998	Dienstverlening t.b.v. vervoer
1160	Pon Holdings B.V. en Gebr. de Vor Achterveld B.V., Cebeco Agritech B.V. en Agrivor B.V.	11-12-1998	Handel in landbouwmachines
1163	KPN Telecom N.V. en Unisource Business Networks Nederland B.V.	15-12-1998	Telecommunicatie
1165	ANOZ Verzekeringen en ANOVA-ZAO	29-12-1998	Verzekeringswezen en pensioenfondsen
1166	Fabricom Groep N.V. en KPN Vastgoed Installatieservice B.V.	21-12-1998	Bouwnijverheid
1169	Deutsche Babcock Aktiengesellschaft en Steinmüller Verwaltungs GmbH	29-12-1998	Vervaardiging machines en apparaten
1170	Copaco N.V., A-Line Technologies B.V., A-Line Systems en Services B.V. en Wemex Amtron Technologies B.V.	18-12-1998	IT
1174	Koninklijke BAM Groep N.V. en Heilijgers Bouw N.V.	17-12-1998	Bouwnijverheid
1183	N.V. Energie Distributiemaatschappij voor Oost- en Noord-Nederland EDON en N.V. Frigem	24-12-1998	Energie

De volgende concentraties vielen in 1998 niet binnen het toepassingsbereik van de Mededingingswet.

110	Koninklijke Nedlloyd N.V., Vriesgoed-Smedi Combinatie beheer B.V. en Deni B.V.	17-03-1998	Vervoer
152	MW Investments - Horn	25-03-1998	Detailhandel
361	SNS Reaal Invest N.V., M.W. Investments B.V. en SKALA Home Electronics B.V.	24-04-1998	Detailhandel
1172	Humanistische Stichting voor Ouderen, Stichting Woon- en Zorgcentra Noord-Nederland, Stichting Zorgcentrum 'De HoVen', Stichting Woon- en Zorgcentrum 'De Paasbergen' en Thuiszorg Drenthe B.V.	07-12-1998	Gezondheidszorg
1182	L'Air Liquide en BOC	29-12-1998	Energie

* Tegen dit besluit is beroep ingesteld.

** Tegen dit besluit is beroep ingesteld. Het beroep is in 1998 ingetrokken.

Groep 2: Concentraties waarvan de NMa heeft bepaald dat er een economische machtspositie kan ontstaan of wordt versterkt.
Voor deze concentratie is een vergunning vereist. De besluiten die werden genomen:

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
4	Concentratie elektriciteitsproducenten tot Grootschalig Productiebedrijf	29-01-1998	Energie	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist. ** Aanvraag voor een vergunning voor concentratie is ingediend en later ingetrokken.
47	Amsterdam RAI B.V. en Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs	25-02-1998	Beurzen en tentoonstellingen	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist.
47	Amsterdam RAI B.V. en Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs	31-07-1998	Beurzen en tentoonstellingen	De voorgenomen concentratie zal leiden tot het ontstaan van een economische machtspositie. De vergunning voor concentratie wordt geweigerd. *
124	Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Kalkzandsteenproducenten U.A.	23-04-1998	Winning van delfstoffen	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist. *
124	Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Kalkzandsteenproducenten U.A.	20-10-1998	Winning van delfstoffen	Door de voorgenomen concentratie zal de economische machtspositie niet worden versterkt. De vergunning tot concentratie wordt verleend.
126	Internatio-Müller N.V. en Brocacef Drogisterijen B.V.	09-04-1998	Groothandel en detailhandel	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist. Aanvraag voor een vergunning voor concentratie is ingediend en later ingetrokken.
166	Vendex International N.V. en N.V. Koninklijke Bijenkorf Beheer KBB	22-06-1998	Detailhandel	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist. *
166	Vendex International N.V. en N.V. Koninklijke Bijenkorf Beheer KBB	05-10-1998	Detailhandel	Door de voorgenomen concentratie zal geen economische machtspositie ontstaan of worden versterkt. De vergunning tot concentratie wordt verleend. In deze zaak werd beroep ingesteld en verzocht om een voorlopige voorziening. Dit verzoek is afgewezen.
1132	Friesland Coberco Dairy Foods B.V. en Zuivelfabriek De Kievit B.V.	23-12-1998	Vervaardiging van voedingsmiddelen	Er is reden om aan te nemen dat als gevolg van deze concentratie een EMP kan ontstaan of worden versterkt. Voor deze concentratie is een vergunning vereist.

* Tegen dit besluit is beroep ingesteld.

** Tegen dit besluit is beroep ingesteld en in 1998 ingetrokken.

Besluiten inzake artikel 40

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
2	Federal Expres Corporation en CALIBER Systems Inc.	09-01-1998	Transport	Er zijn onvoldoende redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve afgewezen.
69	Koninklijke BAM Groep N.V. en N.V. Habo	02-02-1998	Bouwnijverheid	Er zijn gewichtige redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve toegewezen.
361	SNS Reaal Invest N.V., M.W. Investments B.V. en SKALA Home Electronics B.V.	09-04-1998	Detailhandel	Er zijn onvoldoende redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve afgewezen.
647	RDM Holding N.V. en Wilton Feijenoord Holding B.V.	08-05-1998	Vervaardiging van transportmiddelen/scheepsbouw	Er zijn onvoldoende redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve afgewezen.
676	Watco B.V. en VêVéWé Holding B.V.	29-04-1998	Milieu-dienstverlening	Er zijn gewichtige redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve toegewezen.
769	Ingram Micro B.V. en Tulip Computers N.V.	08-06-1998	Vervaardiging van kantoormachines en computers	Het besluit dat geen vergunning voor deze concentratie is vereist, is genomen vóór de datum waarop volgens partijen onherstelbare schade zou optreden. Daarom ontvalt de grond voor het verzoek om ontheffing.
770	Koninklijke Begemann Groep N.V. en Tulip Computers	08-06-1998	Vervaardiging van kantoormachines en computers	Het besluit dat geen vergunning voor deze concentratie is vereist, is genomen vóór de datum waarop volgens partijen onherstelbare schade zou optreden. Daarom ontvalt de grond voor het verzoek om ontheffing.
849	Drie Mollen Holding B.V., Koninklijke Olland Groep B.V. en Olland Vending Finance B.V.	26-06-1998	Vervaardiging van elektrische machines en apparaten	Er zijn gewichtige redenen om ontheffing te verlenen van de verplichte wachtperiode. Het verzoek tot ontheffing wordt derhalve toegewezen.
1049	VDL Groep B.V. en Berkhof Holding B.V.	29-09-1998	Vervaardiging van transportmiddelen	Het verzoek om ontheffing is in een later stadium van de concentratiemelding gedaan. Voor deze concentratie is geen vergunning vereist. Hierdoor ontvalt de grond voor het verzoek om ontheffing.

2. Besluiten inzake aanvraag ontheffing

Verlening

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
51	Stichting Batterijen	18-12-1998	Vorbereiding tot recycling	Op grond van artikel 17 van de Mededingingswet is het verzoek om ontheffing van het verbod van artikel 6 gedeeltelijk toegewezen, voor de duur van vijf jaar. *
681	ASV Diensten B.V. i.o.	20-11-1998	Zakelijke dienstverlening	Op grond van artikel 17 van de Mededingingswet is het verzoek om ontheffing van het verbod van artikel 6 toegewezen, voor de duur van vijf jaar. *

Afwijzing

21	N.V. Interpolis en Cobac Services B.V.	19-10-1998	Verzekeringswezen en pensioenzaken	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien geen inbreuk wordt gemaakt op het verbod van artikel 6 van de Mededingingswet.
139	Stichting Papier Recycling	30-09-1998	Vorbereiding tot recycling	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien de tijdelijke vrijstelling van artikel 16 van de Mededingingswet van toepassing is.
155	Erasmus Muziekproducties B.V.	08-09-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien niet aan alle voorwaarden gesteld in artikel 17 wordt voldaan. *
199	Roodveldt Import B.V.	16-12-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Idem *
209	Boekhandel Pegasus	16-12-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Idem *
227	Nilsson & Lamm B.V.	16-12-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Idem *
301	Magazijn de Bijenkorf B.V. en Hema B.V. en Esso Nederland B.V.	02-11-1998	Detailhandel	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien geen inbreuk wordt gemaakt op het verbod van artikel 6 van de Mededingingswet.
397	Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD)	27-08-1998	Gezondheidszorg/ veterinaire	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien niet aan alle voorwaarden gesteld in artikel 17 wordt voldaan. *
416	Smit Mode Alblasserdam B.V. en Beheer en Beleggingsmaatschappij Smit Alblasserdam B.V.	30-11-1998	Detailhandel	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien niet aan alle voorwaarden gesteld in artikel 17 wordt voldaan. *
450	B.V. Van Ditmar Boekenimport	16-12-1998	Uitgeverijen/drukkerijen/detailhandel	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien niet aan alle voorwaarden gesteld in artikel 17 wordt voldaan.
459	Nederlandse Omroep Stichting	23-12-1998	Cultuur, sport en recreatie	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien niet aan alle voorwaarden gesteld in artikel 17 wordt voldaan. *
567	Nationale Regiopers	03-12-1998	Uitgeverijen/ drukkerijen	De aanvraag tot ontheffing van de Mededingingswet wordt afgewezen aangezien geen inbreuk wordt gemaakt op het verbod van artikel 6 van de Mededingingswet.

Er zijn 31 aanvragen om ontheffing niet behandeld, omdat de verstreckte gegevens en bescheiden onvoldoende zijn.

* Tegen dit besluit is bezwaar gemaakt.

3. Besluiten inzake klachten

Verzoeken om voorlopige last onder dwangsom

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
1	De Telegraaf versus de NOS en HMG	16-01-1998	Media	Het betreft een verzoek om op basis van artikel 24 jº 56 lid 1 Mededingingswet een last onder dwangsom op te leggen. De d-g NMa heeft het verzoek in behandeling genomen en een onderzoek gestart. Omdat niet is voldaan aan de eis van onverwijlde spoed, is het verzoek om een voorlopige last onder dwangsom op te leggen, afgewezen. In bezwaar is het besluit gehandhaafd.
89	Nationaal Woning Instituut (NWI) versus De Telegraaf en de Perscombinatie	27-02-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Het betreft een verzoek om een onderzoek in te stellen naar overtreding van de artikelen 6 en 24 van de Mededingingswet. Dit onderzoek is gestart. Omdat niet is voldaan aan de eis van onverwijlde spoed, is het verzoek om een voorlopige last onder dwangsom op te leggen, afgewezen. In bezwaar is het besluit gehandhaafd.
134	Polectro Plaza B.V. versus Bang & Olufsen Nederland B.V.	08-04-1998	Detailhandel	Het betreft een verzoek om een onderzoek in te stellen naar overtreding van de artikelen 6 en 24 van de Mededingingswet. In dit verband is relevant dat B&O op grond van artikel 17 van de Mededingingswet een ontheffingsverzoek heeft ingediend terzake van het B&O dealernetwerk. Omdat niet is voldaan aan de eis van onverwijlde spoed, is het verzoek om een voorlopige last onder dwangsom op te leggen, afgewezen.
490	Bookbridge versus PTT Post	03-06-1998	Post	Het betreft een verzoek om toepassing van artikel 83 van de Mededingingswet. Er is echter geen sprake van een prima facie overtreding van de Mededingingswet. Ook wordt niet voldaan aan de eis van onverwijlde spoed. Het verzoek om het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom is afgewezen. In bezwaar is het besluit gehandhaafd.
758	Chilly versus G-Star	7-08-1998	Detailhandel	Het betreft een klacht over overtreding van artikel 6 en een verzoek om toepassing van artikel 83 van de Mededingingswet. Er is echter geen sprake van een prima facie overtreding van artikel 6, waardoor het verzoek om het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom is afgewezen.
803	Edipress versus Audax	11-08-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Het betreft een aanvraag tot toepassing van de artikelen 6, 24 en 83 van de Mededingingswet. Er is een voorlopige maatregel op grond van artikel 83, lid 1 opgelegd, hangende een eindbesluit van de d-g NMa. *
1072	Escensum Holland B.V.	19-11-1998	Verhuur en handel van onroerend goed	Het verzoek om toepassing van artikel 83 van de Mededingingswet komt niet voor inwilliging in aanmerking, omdat niet voldaan is aan de eis van een prima facie overtreding van de Mededingingswet. Het verzoek om een voorlopige last onder dwangsom op te leggen is afgewezen. *

* Tegen dit besluit is bezwaar gemaakt.

Besluiten inzake klachten overtreding kartelverbod

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
101	Bloemenmarkt Amsterdam	26-11-1998	Openbaar bestuur, overheidsdiensten e.d.	Het betreft een verzoek om toepassing van artikel 6 van de Mededingingswet. De d-g NMa concludeert dat de Mededingingswet niet van toepassing is op het onderhavige feitencomplex. De klacht is afgewezen. *
979	Adecco Nederland B.V., Manpower Uitzendorganisatie B.V., Randstad Holding B.V. en Unique International B.V.	20-11-1998	Zakelijke dienstverlening	Het betreft een aanvraag tot toepassing van artikel 56 van de Mededingingswet met betrekking tot een overtreding van artikel 6. De beklaagde partijen hebben op grond van artikel 17 een ontheffingsverzoek ingediend. Deze ontheffing is toegewezen, de klacht is afgewezen. *

Besluiten inzake klachten over misbruik van een economische machtspositie

1	De Telegraaf versus NOS en HMG	10-09-1998	Media	De d-g NMa stelt vast dat artikel 24 wordt overtreden en draagt beklaagden op samen met klager voorwaarden en prijs te bepalen. De d-g NMa houdt de beslissing op het verzoek een last onder dwangsom op te leggen, aan. Tegen het besluit is bezwaar gemaakt. Tevens heeft de NOS bij de President van de Rechtbank Rotterdam verzocht om een voorlopige voorziening. Dit verzoek is afgewezen.
5	Kunstzinnige vorming en onderwijs	31-07-1998	Onderwijs	Het betreft een aanvraag tot toepassing van de artikel 24 van de Mededingingswet. De d-g NMa concludeert dat er onvoldoende aanwijzingen zijn om aan te nemen dat er sprake is van een overtreding van artikel 24. De klacht is afgewezen. *
6	V.o.f. Regio Radio & T.V. Happy Radio versus Stichting APR	25-11-1998	Telecommunicatie	Idem *
9	Stichting Radio Octaaf versus Stichting APR	25-11-1998	Telecommunicatie	Idem
13	Diverse klagers versus PTT Post (naast 13 ook: 24, 44, 63, 64, 65, 72, 105, 111, 151, 239, 241, 242, 257, 258, 260, 261, 396, 490 en 815)	11-11-1998	Post	Het betreft een aanvraag tot toepassing van artikel 24 van de Mededingingswet. Er is geen sprake van overtreding. De klacht is afgewezen. *
26	Samsom versus Ohra	10-12-1998	Verzekeringswezen en pensioenfondsen	Het betreft een verzoek om toepassing van artikel 24. De d-g NMa concludeert dat Mededingingswet niet van toepassing is. De klacht is afgewezen.
28	Uitgeverij Lambo versus Groep Educatieve Uitgeverijen	31-08-1998	Uitgeverijen, drukkerijen e.d.	Het betreft een verzoek om toepassing van artikel 24. De d-g NMa concludeert dat er geen sprake is van een economische machtspositie. De klacht is afgewezen.
52	Hotel Zuiderduin versus brandweer	25-02-1998	Horeca	Idem
61	Janknegt versus Pharmacon	06-03-1998	Detailhandel	Idem
103	Robin Media Produkties versus Kabel Haarlem B.V.	31-03-1998	Telecommunicatie	Idem
104	Tandprothesespecialist versus zorgverzekeraars	18-06-1998	Verzekeringswezen	Idem
117	A. Platvoet Handelsmaatschappij B.V. versus Lodder Applicaties B.V.	15-12-1998	Computerservice- en IT-bureaus e.d.	Idem *

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
119	Loke versus CBR	28-08-1998	Onderwijs	Idem *
130	Essers versus N.V. Telekabel	30-11-1998	Telecommunicatie	Idem *
171	Helperi Kimm versus Albert Heijn	20-04-1998	Detailhandel	Idem
377	Bonuskaart Albert Heijn	26-05-1998	Detailhandel	Idem
408	Gruijters versus Kamer van Koophandel Haarlem	25-11-1998	Overheidsdiensten	Idem
571	H. van Gelder- Hypotheek- en Pensioenadviesbureau B.V. en Gemeente Heiloo	03-11-1998	Verhuur van en handel in onroerend goed	Idem
788	Wolters versus Niesje Wolters-Van Bommel	25-11-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Idem *
908	Sala versus AT5	25-11-1998	Telecommunicatie	Idem
1028	Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel versus Verenigde Bloemenveilingen Aalsmeer (VBA)	30-12-1998	Groothandel	Idem *
1029	Huis versus VBA	30-12-1998	Groothandel	Idem *
1030	Mulder versus VBA	30-12-1998	Groothandel	Idem
1048	De Jooode versus Azoo	28-12-1998	Telecommunicatie	Idem *

Besluiten inzake klachten (toepassing artikel 6 en/of 24)

14	International Electronics Service B.V. versus Nederlands Omroepproductie Bedrijf N.V.	03-07-1998	Cultuur, sport en recreatie	Het betreft een aanvraag tot toepassing van de artikelen 6 en/of 24 van de Mededingingswet. De d-g NMa concludeert dat er onvoldoende aanwijzingen zijn om aan te nemen dat er sprake is van een overtreding van artikel 6 of 24. De klacht is afgewezen.
131	Hindriks versus Noordhollandsche van 1816	09-04-1998	Verzekeringswezen	Het betreft een aanvraag tot toepassing van de artikelen 6 en/of 24 van de Mededingingswet. De d-g NMa concludeert dat er geen of althans onvoldoende aanwijzingen zijn om aan te nemen dat er sprake is van een overtreding in de zin van artikel 6. Toepassing van artikel 24 is niet aan de orde, omdat er geen sprake is van een economische machtspositie. De klacht is afgewezen.
183	Van Vollenhoven Olie B.V. versus gemeente Venlo	08-12-1998	Handel in en reparatie van auto's e.d. en benzineservicestations	Het betreft een aanvraag tot toepassing van artikel 24 van de Mededingingswet. De d-g NMa concludeert hij onbevoegd is te oordelen over de vermeende exclusiviteitsovereenkomst dan wel over een vermeend misbruik van een economische machtspositie. De aanvraag tot toepassing van artikel 6 en/of artikel 24 is derhalve afgewezen. Ook zijn er onvoldoende aanwijzingen dat er sprake is van een overtreding van de artikelen 85 en/of 86 EG. Dit betekent dat ook de aanvraag tot toepassing van artikel 88 en 89 Mededingingswet is afgewezen. *

Er zijn vijf klachten niet behandeld omdat de verstrekte gegevens en bescheiden onvoldoende zijn.

* Tegen dit besluit is bezwaar gemaakt.

4. Besluiten die voortvloeien uit overgangsrecht

(artikel 104 Mw)

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
9800 9240	NV Regionaal Distributiebedrijf PNEM Tilburg en gemeente Tilburg	10-02-1998	Telecom	Aan de last is op grond van artikel 104, lid 1, Mw een dwangsom verbonden van NLG 15.000,- per overtreding. Tegen dit besluit hebben PNEM Tilburg en de gemeente Tilburg bezwaar gemaakt. Het bezwaar is gedeeltelijk gegrond verklaard.
9800 7990	AKO B.V.	09-02-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Aan de last is op grond van artikel 104, lid 1, Mw een dwangsom verbonden van NLG 15.000,- per overtreding.
9800 7939	Betapress B.V.	09-02-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Aan de last is op grond van artikel 104, lid 1, Mw een dwangsom verbonden van NLG 15.000,- per overtreding.
9800 7982	Stichting Beheer Centrale Antenne-inrichting Alkmaar	10-02-1998	Telecom	Aan de last is op grond van artikel 104, lid 1, Mw een dwangsom verbonden van NLG 15.000,- per overtreding
9800 7977	Kabeltelevisie Amsterdam	10-02-1998	Telecom	Aan de last is op grond van artikel 104, lid 1, Mw een dwangsom verbonden van NLG 15.000,- per overtreding

5. Overige besluiten

205	Gemeente Tilburg	19-10-1998	Telecom	Het verzoek van de gemeente tot intrekking van de last onder dwangsom is op grond van artikel 66 Mw toegewezen. Tegen dit besluit is bezwaar gemaakt door Visie Marketing en Media.
1088	Gilde Buy-Out Fund B.V. en Janssen Pers B.V.	09-11-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	Besluit in de zin van artikel 35, lid 3, Mw. Het door partijen als vertrouwelijk aangemerkte gegeven wordt niet als zodanig beschouwd. Het gegeven wordt niet eerder dan een week na bekendmaking van het besluit openbaargemaakt.

6. Besluiten op verzoek om inzage

47	Anonieme verzoeker	28-08-1998	Beurzen en tentoonstellingen	Verzoek op grond van de Wob om inzage in een dossier wordt afgewezen, aangezien de Wob, gelet op de parlementaire geschiedenis, niet van toepassing is op dossiers die betrekking hebben op de vergunningfase van concentratieprocedures.
166	Mulder	09-12-1998	Detailhandel	Verzoek op grond van de Wob om inzage in een dossier wordt afgewezen, aangezien de Wob, gelet op de parlementaire geschiedenis, niet van toepassing is op dossiers die betrekking hebben op de vergunningfase van concentratieprocedures.
166	Int. Spar Centrale B.V.	09-12-1998	Detailhandel	Verzoek op grond van de Wob om inzage in het door Nederland op grond van artikel 9 van de Covo gedane verzoek in de zaak Vendex/KBB is afgewezen, aangezien openbaarmaking op grond van de Covo niet mogelijk is. De Covo bevat een uitputtende openbaarmakingsregeling en heeft derhalve voorrang boven de Wob.

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
166	RIN	04-09-1998	Detailhandel	Verzoek op grond van de Wob om inzage in een dossier wordt afgewezen, aangezien de Wob, gelet op de parlementaire geschiedenis, niet van toepassing is op dossiers die betrekking hebben op de vergunningfase van concentratieprocedures.
166	We International	28-08-1998	Detailhandel	Verzoek op grond van de Wob om inzage in een dossier wordt afgewezen, aangezien de Wob, gelet op de parlementaire geschiedenis, niet van toepassing is op dossiers die betrekking hebben op de vergunningfase van concentratieprocedures.
597	FOCWA	08-05-1998	Verzekeringswezen	Het verzoek op grond van de Wob om inzage in een aanvraag tot ontheffing is afgewezen, aangezien artikel 18, lid 2 Mw reeds voorziet in een uitputtende regeling inzake openbaarmaking, die voorrang heeft op de bepalingen van openbaarmaking zoals vervat in de Wob. Het bezwaar tegen dit besluit is gedeeltelijk gegrond verklaard.
1132	Diverse belanghebbenden	25-11-1998	Vervaardiging van voedingsmiddelen	Verzoek op grond van de Wob om inzage in een dossier wordt afgewezen, aangezien de Wob, gelet op de parlementaire geschiedenis, niet van toepassing is op dossiers die betrekking hebben op de vergunningfase van concentratieprocedures.

7. Besluiten op bezwaar

1	De Telegraaf versus de NOS en HMG	22-04-1998	Media	De d-g NMa verklaart de bezwaren tegen zijn besluit van 22 januari 1998 ongegrond en handhaaft het besluit tot afwijzing van het verzoek tot oplegging van een voorlopige last onder dwangsom.
7	Magazijn de Bijenkorf B.V. en Diamond Point B.V.	21-04-1998	Detailhandel	Partijen hebben bezwaar gemaakt tegen het besluit van de d-g NMa om hun aanvraag niet in behandeling te nemen ingevolge artikel 4:5 eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht. Daarop heeft de d-g NMa besloten het besluit van 25 februari 1998 in te trekken.
61	T. Janknegt	20-05-1998	Detailhandel	De d-g NMa verklaart het bezwaar tegen de beslissing om de aanvraag niet in behandeling te nemen gegrond en herroept zijn besluit van 6 maart 1998. De klacht van Janknegt van 20 januari 1998 wordt in behandeling genomen.
89	Nationaal Woning Instituut (NWI) versus De Telegraaf en de Perscombinatie	26-06-1998	Uitgeverijen/drukkerijen	De d-g NMa verklaart het bezwaar van het NWI gericht tegen het besluit van 27 februari 1998 tot afwijzing van het verzoek tot het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom gedeeltelijk gegrond. De d-g NMa wijst echter het verzoek van het NWI tot het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom af. De d-g NMa verklaart het bezwaar gericht tegen de kennisgeving van redelijke termijn van 24 maart 1998 niet-ontvankelijk.
95	Panheel B.V.	19-10-1998	Winning van zand, grind, klei etc.	De d-g NMa verklaart Panheel niet-ontvankelijk in het bezwaar gericht tegen het besluit van 22 december 1997 van de Minister van Economische Zaken, mede genomen namens de Minister van Verkeer en Waterstaat.

Nr.	Partijen	Datum	Sector	Korte inhoud
173	PNEM Tilburg	19-08-1998	Telecom	De d-g NMa verklaart het bezwaar van PNEM Tilburg in zoverre gegrond, dat de termijn waarvoor de last onder dwangsom geldt niet nader wordt bepaald, maar afhankelijk wordt gesteld van de datum waarop de beschikking van de minister van Economische Zaken van 23 april 1996 afloopt. Voor het overige acht de d-g NMa het bezwaar ongegrond.
205	Gemeente Tilburg	19-08-1998	Telecom	De d-g NMa verklaart het bezwaar van gemeente Tilburg in zoverre gegrond, dat de termijn waarvoor de last onder dwangsom geldt niet nader wordt bepaald, maar afhankelijk wordt gesteld van de datum waarop de beschikking van de minister van Economische Zaken van 23 april 1996 afloopt. Voor het overige acht de d-g NMa het bezwaar ongegrond.
490	Bookbridge v.o.f. en PTT Post	12-10-1998	Post	Er wordt niet voldaan aan de vereisten voor het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom. Het bezwaar tegen het besluit tot afwijzing van het opleggen van een voorlopige last onder dwangsom is ongegrond.
597	Stichting Schadegarant	09-12-1998	Verzekeringswezen	Het bezwaar wordt gegrond verklaard voor zover het is gericht tegen de weigering inzage in dossier nummer 597 te geven. De d-g NMa besluit dat dossier 597 voor een periode van vier weken ter inzage wordt gelegd.
698	Hap Snap Horeca Franchising B.V.	02-09-1998	Horeca	Het bezwaar wordt gegrond verklaard. De d-g NMa herroept het besluit van 29 april 1998. Dit betekent dat de overeenkomsten waarop de aanvraag tot ontheffing, zoals ingediend door Hap Snap, betrekking heeft, voordeel genieten van de voorlopige geldigheid ingevolge artikel 100 Mw.

Rechtspraak

II

1. Uitspraken President Rechtbank Rotterdam

In afwijking van de Awb is voor beroepen tegen besluiten op grond van de Mededingingswet alleen de rechtbank te Rotterdam bevoegd. Hieronder staan de uitspraken van de president van de Rechtbank Rotterdam op verzoeken een voorlopige voorziening te treffen hangende de bezwaar- of beroepsprocedure tegen een besluit van de directeur-generaal van de NMa. De beroepszaken hebben in 1998 niet tot een uitspraak geleid.

Nr.	Partijen	Datum	Korte inhoud
1	NOS versus d-g NMa	14-12-1998	Naar aanleiding van het verzoek van de NOS om bij wege van voorlopige voorziening te schorsen de opdracht van de d-g NMa aan de NOS en HMG om vóór 15-1-1999 te laten weten of en zo ja, onder welke condities, partijen hun licentiebeleid betreffende programmeergegevens gewijzigd hebben, heeft de President vastgesteld dat die opdracht niet tot de rechtsgevolgen van het besluit kon worden gerekend. Hij wees het verzoek van de NOS af.
166	MKB Nederland versus d-g NMa	17-12-1998	De President wijst het verzoek van MKB-Nederland af om het besluit van de d-g NMa, waarin een vergunning wordt verleend aan Vendex en KBB, te schorsen.

2. Uitspraken College van Beroep voor het bedrijfsleven

De sector bestuursrecht van de Rechtbank Rotterdam is bevoegd te oordelen over beroepen tegen besluiten van de directeur-generaal van de NMa. Hoger beroep staat open bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB). Het CBB was onder de Wet economische mededinging, die aan de Mededingingswet vooraf is gegaan, de enig bevoegde rechter. Het CBB heeft in het verslagjaar vijfmaal geoordeeld over het overgangsrecht van de Mededingingswet. Het betrof hier beroepsprocedures tegen besluiten van de minister van Economische Zaken op grond van de Wet economische mededinging.

Datum	Zaak	Nummer	Onderwerp
01-04-1998	Infacy B.V. tegen Minister van Economische Zaken	AWB 97/916	Artikel 19 WEM en artikel 24 WEM; overgangsrecht ex artikel 104 en 105 Mw
22-07-1998	Infacy B.V. tegen Minister van Economische Zaken	AWB 97/916	Artikel 19 en artikel 24 WEM; overgangsrecht ex artikel 104 en 105 Mw
03-12-1998	TV10 B.V. en Arcade Media Groep B.V. tegen minister van Economische Zaken	AWB 98/436-437	Artikel 24 WEM; overgangsrecht ex artikel 104 Mw en artikel 105 Mw
03-12-1998	Infacy B.V. tegen minister van Economische Zaken	AWB 97/916	Artikel 19 en 24 WEM; overgangsrecht ex artikel 104 Mw en artikel 105 Mw
09-12-1998	CUP0 e.a. tegen minister van Economische Zaken	AWB 97/684- 686	Artikel 6 Mw; ontheffingsaanvraag ex artikel 17 Mw; overgangsrecht ex artikel 100 Mw

3. Uitspraken Nederlandse rechter

De Mededingingswet kan ook aan de orde komen in procedures tussen marktpartijen onderling. Deze procedures worden gevoerd bij de civiele rechter, vaak in kort geding. Aangezien de NMa in beginsel niet bij deze procedures is betrokken, is haar niet bekend hoe vaak zij aan de orde zijn geweest. Voorzover uitspraken van de civiele rechter bij de NMa bekend zijn, staan deze hieronder vermeld. Daarbij is steekwoordsgewijs aangegeven welke onderwerpen onder andere werden behandeld in de uitspraak.

Rechtbank	Datum	Zaak	Nummer	Onderwerp
President Rechtbank Almelo	20-01-1998	Texincare Sales B.V. en Tevic	23 696/KG ZA	Artikel 6 Mw en artikel 24 Mw;
	(tussenvonnissen)	International B.V. tegen	97-291	medewerkersovereenkomst;
	06-01-1998	Oost-Nederland Zorg-verzekeraar Ziekenfonds u.a.		begrip onderneming
President Rechtbank Breda	06-02-1998	Huijbregts Haarmode	57400/KG ZA	Artikel 6 Mw; Besluit vrijstelling branche-
		VOF tegen VOF Rino's	98-44 en	beschermingsovereenkomsten; geografische
		kapsalon; Stichting Pensioenfonds TDV tegen VOF Rino's kapsalon	57401/KG ZA 98-45	werkingssfeer; bagatelovereenkomst ex artikel 7 Mw
President Rechtbank Rotterdam	01-04-1998	Zorg en Zekerheid u.a. tegen Theo de Graaff Brillen en Contactlenzen B.V.	94481/98-341	Artikel 6 Mw; kortingsregeling; horizontale prijsbinding; begrip onderneming; overgangsrecht ex artikel 100 Mw
President Rechtbank Leeuwarden	09-04-1998	Beheer Miedema B.V. tegen Kapenga Beheer B.V.	1998/69	Artikel 6 Mw; branchebeschermingsovereenkomst; geografische werkingssfeer
President Rechtbank Amsterdam	14-05-1998	Basilicum B.V. en Chilly B.V. tegen G-Star International B.V.	KG 98/1150 OdC	Artikel 6 Mw; doorleveringsverbod
President Rechtbank Arnhem	29-06-1998	Pearle B.V. e.a. tegen Amicon Zorgverzekeraar e.a.	KG 1998/299	Artikel 24 Mw; kortingsregeling; overgangsrecht ex artikel 100 Mw; begrip onderneming
President Rechtbank Amsterdam	29-06-1998	Van de Put Fresh Cargo Handling B.V. e.a. tegen Koninklijke Luchtvaartmaatschappij N.V.	KG 98/1901 OdC	Artikel 24 Mw; toegangswijgering
Gerechtshof Amsterdam	09-07-1998	Van der Neut tegen Primagaz B.V. en S.A. Primagaz	741/97 KG	Artikel 6 Mw; exclusief afnamebeding; begrip onderneming
President Rechtbank 's-Gravenhage	10-07-1998	ACSI Internationale camping-gids B.V. en ACSI Caravan Rally's B.V. tegen ANWB B.V.	KG 98/755	Artikel 24 Mw; leveringswijgering; voorlopige last onder dwangsom ex artikel 83 Mw
Rechtbank Utrecht	22-07-1998	Van den Brink tegen Van Twillert Grossierderij B.V.	81223/HAZA 98-41	Artikel 6 Mw; afnamebeding; Besluit vrijstelling samenwerkingsovereenkomsten detailhandel; bagatelovereenkomst ex artikel 7 Mw
President Rechtbank Amsterdam	23-07-1998	Wij Special Media B.V. en Prenatal Moeder en Kind B.V. tegen VNU Tijdschriften B.V. en Claritas Nederland B.V.	KG 98/1908 OdC	Artikel 24 Mw; afbakening relevante markt

Rechtbank	Datum	Zaak	Nummer	Onderwerp
President Rechtbank Amsterdam	23-07-1998	RTL/Veronica De Holland Media Groep SA e.a. tegen Kabeltelevisie Amsterdam B.V.	KG 98/1433TG	Artikel 24 Mw; doorgifte programma's; onredelijk hoge tarieven
Gerechtshof Amsterdam	20-08-1998	Basilicum B.V. en Chilly B.V. tegen G-Star International B.V.	651/98 SKG	Artikel 6 Mw; doorleveringsverbod
President Rechtbank Utrecht	25-08-1998	Van Camp tegen Anoz Zorgverzekeringen u.a.	89150/KG ZA 98-538	Artikel 6 Mw en artikel 24 Mw; medewerkersovereenkomst; ontheffingsaanvraag ex artikel 17 Mw
President Rechtbank Amsterdam	27-08-1998	Van der Valk Vliegzeilen B.V. e.a. tegen Koninklijke Luchtvaartmaatschappij N.V.	KG 98/2447	Artikel 24 Mw; onredelijke condities
Gerechtshof Arnhem	01-09-1998	Gamog Gelre Flevo Energiebedrijf B.V. e.a. tegen N.V. Nuon Randmeren e.a.	98/194 KG	Artikel 6 Mw en artikel 24 Mw; ontheffing ex artikel 25 Mw; leveringsweigering; doorleveringsverbod; merkbare mededingingsbeperking
President Rechtbank Dordrecht	08-09-1998	Koninklijke KPN N.V. en KPN Telecom B.V. tegen Kapitol Trading B.v.b.a.	23628/HK ZA 98/133 KG	Artikel 6 Mw en artikel 24 Mw; ontheffing ex artikel 25 Mw; leveringsweigering; doorleveringsverbod; merkbare mededingingsbeperking
President Rechtbank Amsterdam	17-09-1998	Canal+ Nederland B.V. tegen Kabeltelevisie Amsterdam B.V.	KG 98/2563Pe	Artikel 24 Mw; onredelijkheid doorgiftetarief
President Rechtbank Amsterdam	24-09-1998	Heineken Brouwerijen B.V. en Heineken Nederland B.V. tegen PSE Belgium N.V. e.a.	KG 98/2377TG	Artikel 6 Mw en 24 Mw; exclusiviteitsbeding
Rechtbank Amsterdam	30-09-1998	Free Record Shop B.V. en Free Record Shop Holding N.V. tegen KVB	H 97.3478	Collectieve verticale prijsbinding; ontheffingsaanvraag ex artikel 17 Mw jo 102 Mw
Gerechtshof Arnhem	27-10-1998	Texincare Sales B.V. en Tevic International B.V. tegen Oost-Nederland Zorgverzekeraar Ziekenfonds u.a.	98/116 KG	Artikel 6 Mw en artikel 24 Mw; medewerkersovereenkomst; begrip onderneming; onrechtmatige daad
President Rechtbank 's-Hertogenbosch	29-10-1998	Thijm B.V. tegen Diesel Benelux B.V.	30122/KG ZA 98-659	Artikel 6 Mw; leveringsweigering; selectieve distributie
President Rechtbank Utrecht	5-11-1998	W. Bakker Electronics B.V. tegen Canal+ Nederland B.V.	92787/KG ZA 98-822	Artikel 24 Mw; discriminatie
President Rechtbank Rotterdam	12-11-1998	The Honeymoonshop B.V. tegen Rotterdams Tentoonstellingsbureau B.V.	108216/KG ZA 98-1451	Artikel 24 Mw; leveringsweigering

Johanna Westerdijkplein 107
2521 EN Den Haag
Postbus 16326
2500 BH Den Haag
T (070) 330 33 30
F (070) 330 33 70

2521 EN Den Haag
Postbus 16326
2500 BH Den Haag
T (070) 330 33 30
F (070) 330 33 70

Postbus 16326
2500 BH Den Haag
T (070) 330 33 30
F (070) 330 33 70

2500 BH Den Haag
T (070) 330 33 30
F (070) 330 33 70

$T(070) 330 33 30$
 $F(070) 330 33 70$

F (070) 330 33 70